

1979
LAPKRITIS - NOVEMBER
Nr. 9

KARYS

KARYS

1979
Nr. 9 (1556)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS
Administratoriums
KĘSTUTIS BILERIS
Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

P. Malėtos nuotr. — LŠST pirm. K. Milkovaitis, asistuojamas J. Klavickienės ir S. Palekienės uždegė aukurą prie Lietuvos Laisvės Kovų paminklo, š.m. rugsėjo 16 d. "Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės sukaktuvinėje šventėje	viršelis
D. Jasaitis — Kariuomenės šventę atšventus	353
Z. Raulinaitis — Kernius	355
J. Černius — Marijampolė	360
B. Balčiūnas — Kautynės mieste	366
S. Šetkus — Amerikiečiai belaisviai	369
A. Vitkauskas — Eilėraščiai	371
J. Revas — Jau suėjo 35 metai, kai palikome Tėvynę	373
TREMTIES TRIMITAS	376
S.K. — Lietuvos žydai ir "Holocaust"	380
Šaulių kronika	382
KARINĖS ŽINIOS	387
KRONIKA	391

ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 13 Orchid Road, Guildford,
NSW, 2161

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$12.00, pusmečiui U.S. \$6.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$11.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199

KARIUOMENĖS ŠVENTĘ ATŠVENTUS

DOMAS JASAITIS

Lapkričio 23 diena yra kariuomenės šventės diena — tuo pačiu ir visos tautos šventė. Kitaip ir būti negali ta šventė vertinama, nes mūsų kariuomenė yra tautos gajinga atžala; nes joje srovėna visos tautos kraujas, joje kondensuota mūsų tautos meilė laisvai gyventi savo žemėje.

Todėl tą dieną ypačiai pasireiškia artimi ryšiai tarp kariuomenės ir visų tautos sluoksnių. Tą dieną jie išsilieja į galingai banguojančią jausmų srovę, kuri nuaidi visoje mūsų tėvynėje ir padaro iš kariuomenės ir kitų Lietuvos žemės žmonių vieningą vienalytę šeimą.

Šiais metais ta šventė vyko ypatingose sąlygose, nes visa Lietuva ją šventė kartu su savo amžina sostine Vilniumi.

Vilniaus inkorporavimas į mūsų valstybės kūną, neatsižvelgiant į sąlygas, kuriomis tai įvyko ir kainą, yra istorinis laimėjimas, kuris ilgiems šimtšimtmečiams suteiks mums valios kovoti, kūrybiškai gyventi . . . Jisai mus įgalins baigti išauginti tautinę individualybę. Mūsų kariuomenės įžengimas į Vilnių yra priešpaskutinis lietuvių tautinio ir valstybinio renesanso aktas.

Mes neokupavome Vilniaus, bet tik grįžome į savo sostinę. Į Vilnių lietuviai turi tiek teisių, kiek lenkai jų turi į Krokuvą, kiek italai į Romą, kiek prancūzai į Paryžių. Su mumis yra istoriniai, geopolitiški ir teisybės pradai. Jų visuma, jų sintezis ir nulėmė tą savotišką poli-

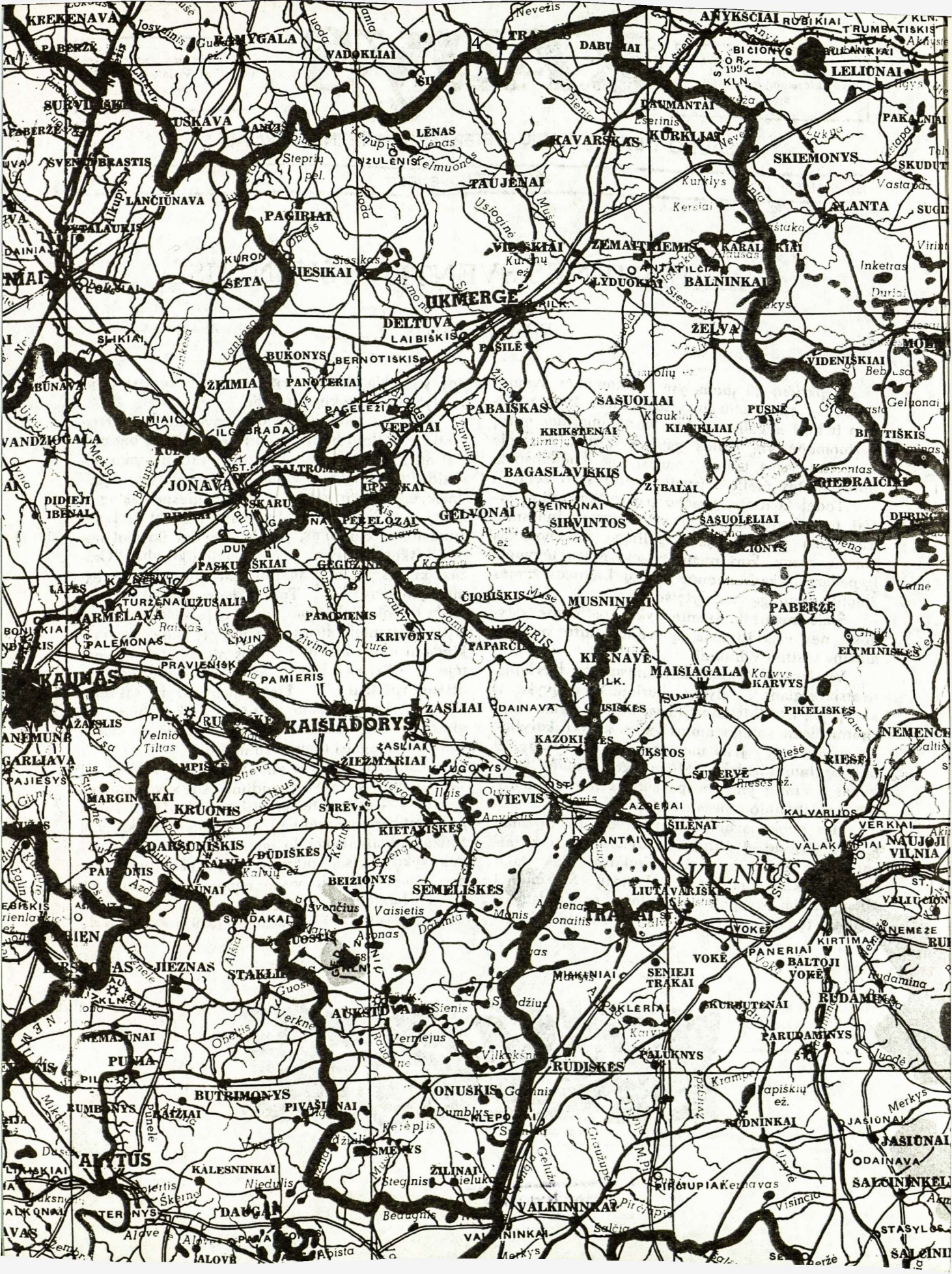
tinį stebuklą, kokio negalėtumėme surasti tarpvalstybinių santykių istorijoje.

Į Vilnių lietuviai atėjo nepavergti, bet išlaisvinti . . . Vilnių lietuviai nori ne apiplėšti, bet praturtinti . . . Lietuviai ateidami į Vilnių nieko neskaldo, tik suvienija vienos seniausios tautos sudraskytą kūną ir suformuoja tinkamesnes sąlygas, kad jos siela suaidėtų naujomis dar iki šiol negimusiomis dainomis, pasakomis, dar iki šiol nepasireiškusia dvasine ir medžiagine kūryba! “Gražūs, kilnūs jausmai sukelia dar gilesnius tauresnius jausmus” . . . Tokius jausmus sukėlė lietuvių tautoje linkėjimai, kuriuos pareiškė Vilniaus srities gyventojų atstovai įvairiomis kalbomis sveikindami mūsų kariuomenę jos pilnametybės šventėje . . . Tai kas, kad jie kalbėjo baltgudiškai, žydiškai, rusiškai . . . Daug svarbiau ir, tai visą nulemia, kad jie jautė lietuviškai, kad juose atgimsta meilė, pagarba Lietuvos žemei ir tautai, kad jie džiaugiasi drauge su mumis!

“Lietuvos kariuomenė buvo, yra ir bus su savo tauta, su savo liaudimi, su savo amžina sostine” — taip pareiškė Vilniaus kraštui ir visai Lietuvai kariuomenės vadas generolas Raštikis. Tie žodžiai giliai nuskendo tautos sąmonėje ir, todėl bus įvykdyti visoje pilnumoje . . . Tai atneš palaimą visam kraštui, visai tautai ir nulems jos ateities laimėjimus.

(Šis vedamasis tilpo “XX Amžiuje”, 1939 m. Lapkr. 27 d.)

KERNIUS

Z. RAULINAITIS

I

Lietuvos valstybės susidarymą Lietuvos Metraštis riša su Palemono legenda. Nors atvykėlis iš užjurių, Palemonas, yra laikomas savo rūšies centrinės valdžios Lietuvoje pradininku, tačiau, Lietuvos Metraščio jis nėra vadinamas nei Lietuvos valstybės įkūrėju, nei jos valdovu.

Lietuvos Metraštyje (Bychovo Kronikoj) yra aprašoma kaip Palemonas atvyko Baltijos jūra į Nemuną ir, juo kildamas aukštyn, apsistojo su savo palydovais prie Dubysos, prie Nemuno ir prie Jūros upės... „ir ėmė daugintis“. Pagaliau, tą žemę, kur jie apsistojo ir įsikūrė, „praminė Žemaitija“.* Taigi, pagal Metrašį, Palemonas yra pirmasis Žemaičių valdovas ir krašto organizatorius į būsimą valstybinį junginį. Būdamas pajūrio šalis, prie Nemuno žiočių, Žemaitija, panašiai kaip Semba ir kaip Kuršas, anksti patyrė organizuotus vikingų-vingių antpuolius, anksčiau už aukštaičius ir jotvingius, todėl yra suprantama, kad ir valstybinis pradas ten, žemaičiuose, galėjo anksčiau gimi. Kitas klausimas kaip jis ten vystėsi.

Palemonui mirus, jo trys sūnūs valdė atskiras, lyg ir nepriklausomas sritis: vyriausiasis Bartkus valdė Jurbarke, vidurinis Kūnas ar Kaunas — Kaune (tačiau, ne prie Nemuno ir Neries santakos, pagal Lietuvos Metrašį — prie Nevėžio žiočių).** Jauniausiasis Spėra keliavęs tolyn į ry-

tus „kur saulė teka, ir persikėlė per Nevėžio upę, ir per trečią upę — Širvintą, aptiko ežerą“, ten ir apsigyveno, ežerą pavadindamas savo vardo — Spėra. Tas ežeras randasi 8 km į šiaurės rytus nuo Kernavės, arti Musės upės.

Vienas iš Palemono bajorų, Dausprungas (Kentauro herbo), tuo metu keliavęs Šventosios upe tolyn į šiaurę ir įkūręs Ukmergę, o pats ėmęs vadintis Deltuvos kunigaikščiu.

Tas Palemono giminės teritorinis paplitimas dar nerodo jokie Lietuvos valstybės suorganizavimo. Palemono legenda yra tik Lietuvos valstybės susidarymo savos rūšies „proistorė“. Tačiau, legendos vyksmas yra logiškas ir istoriškai galėtų būti pateisintas; pirma kūrėsi atskiri, mažesni sritiniai vienetai apie žymesnį asmenį ar kokią stipresnę pilį. Tokias mažas kunigaikštystes apjungti į stambų valstybinį junginį reikėjo daugiau laiko ir stipresnių asmenybių. Apie tokių tolesnį valstybinio augimo vyksmą irgi galima skaityti Lietuvos Metraštyje.

Mirus Spėrai ir Barkui, vidurinis brolis Kaunas perėmė valdyti dar ir Barkaus dalį. Tačiau Metraštis nieko nemini, kas atsitiko su Spėros valdomis. Taigi, ir Kaunas dar nevaldė Lietuvos, o tik Žemaičių žemės dalį. Apie Spėros ir Dausprungo valdytas sritis tebelieka neaišku. Jos, tačiau, nepriklausė Žemaitijai. Lietuvos Metraštyje toliau taip yra rašoma apie Kauną:

„Beviešpataudamas Žemaičių žemėje ėmė stiprėti, plėstis ir pereidinėti per Neries upę į Užnerio kraštą“. Užneris, tai aukštaičių gyvenama šalis į šiaurę nuo Neries tekmės, kitaip sakant, tai buvusios Spėros ir Dausprungo valdos. Matyti Spėros palikuonys nebuvo skaitlingi, todėl buvo per silpni, kadangi Kaunui teko jų valdas perimti ir organizuoti valstybinį vienetą — atskirą kunigaikštiją. Tame Užnerio krašte Kaunas įkurdino savo sūnų Kernių, o tą pilį, kurioje įsikūrė, pavadino Kernave. Taip Lietuvos Metraštyje yra išaiškintas Užnerio, būsimosios Lietuvos branduolio, susiorganizavimas į vienetą, vieno kunigaikščio Kerniaus valdžioje. Įsigalėjęs toje aukštaičių šalyje Kernius davė jai vardą Lietuva.

Tokiu būdu, Kaunui mirus, „visame Užnerio krašte, ligi Latgalos sienos, ir ligi Užnerio Brėslaujos, ir iki pat Dauguvos upės, valdė jo sūnus Kernius. O jo brolis Gimbutas — Jurbarką, ir Kauną ir visą Žemaičių žemę“. Reikia atsiminti, kaip anksčiau buvo sakyta, kad Lietuvos Metraščio Kauno pilis stovėjusi prie Nevėžio ir Nemuno santakos, atseit, Žemaičiuose. Lietuvos Metraštis toliau dar pabrėžia, kad „Tais laikais, kai Kernius viešpatavo Užnerio pusėje,

* Istorijoje yra žinomi Palemonai — Ponto ir Bosforo valdovai. Jų karalijoje buvo ir Armenija. Panemuniais, tarp Ariogalos ir Veliuonos yra Armenos upelis, Armeniškių km., Armėnų dv. ir kt. Pagal T. Narbutą Palemono vardas nėra svetimas Žemaičiuose: „Kuryer Litewski“ laikraštyje 1835 m. Stycz. 10. Nr. 9, 30 psl. tarp sukilėlių yra įrašyta ir Palimon Antoni pavardė“, 3 t. 163 past.

** Nemuno ir Nevėžio santakoje 1364 m. buvo įkurtas Naujasis Kaunas, taigi — ne Palemonaičio. Senojo Kauno, Nemuno ir Neries santakoje įkurto, vardas pirmą kartą paminėtas 1361 m. Vygando kronikoje.

← Kernavė prie Neries, apie 30 km į š.v. nuo Vilniaus. Iškarpa iš J. Andriaus Lietuvos žemėlapiu.

jo žmonės įsikūrė už Neries... Ir nuo to laiko valstybė ėmė vadintis Lietuva ir ėmė plėstis nuo Žemaičių". Taigi, Lietuvos valstybės susidarymui "impulsą" davė Žemaičiai, kur susidaręs valstybinis pradai pradėjo veikti į Aukštaičius.*

Tokiu būdu, pagal Lietuvos Metraščių turime Lietuvos valstybės atsiradimo ar įsikūrimo paaiškinimą. Žinoma, Metraščių nepatinka nei datų, neprašo nei kokių pastangų teko padėti valstybės susiorganizavimui.

Būdamas vyriausias iš brolių, Kernius** yra iškeliamas pirmon vieton, pavadinamas didžiuoju kunigaikščiu (toks titulas vieną kartą yra prikergiamas ir jo broliui Gimbutui), tačiau Metraščių Žemaičių valdymo jam nepriskiria: "Didysis kunigaikštis Kernius viešpatavo Lietuvoje, o kunigaikštis Gimbutas Žemaičiuose; jie valdė ilgokai ir gyveno tarpusavyje sutardami..." Nors Kerniui betarpiškas Žemaičių valdymas nepriskiriamas, tačiau, Lietuvos Metraščių tonas leidžia aiškiai suprasti, kad jis vaidino pirmąjį vaidmenį, o Gimbutas — antraeilį. Panašus atvejis pasikartojo Algirdo ir Kęstučio diarchijos metu. Tada

Algirdas valdė visą Lietuvą, Kęstutis — tiesioginiai Žemaičius ir buvo pavaldus Algirdui. Taigi, galime sakyti, kad Kernius bus buvęs, kad ir legendiniu laikomas, pirmasis valdovas, sukūręs Lietuvos valstybę, būtent, apjungęs Žemaičius ir Aukštaičius į vieną valstybinį vienetą, tačiau, valdomą dviejų valdovų brolių.

Lenkų istorikas Józef Puzyna, norėdamas surasti Lietuvos valdovų dinastijos pradžią, nurodė, kad Žemaičių padavimuose, Raseinių apylinkėse, kuriuos rinko M. Dovoina Silvestravičius, būta ir tokių, liečiančių Palemoną.*** Tuose padavimuose kalbama, kad Lietuvos valdovų dinastijos kūrėjas atvyko ne iš užjūrių ir ne iš Romos, kaip yra skelbiama Lietuvos Metraštyje (ir kitur), bet visai paprastai, iš už Nemuno, anot Puzynos, greičiausiai iš Sembos, tiesiai į Žemaičius, kur Palemono palyda įsikūrė prie Jūros ir Dubysos upių.

Pagal tuos padavimus Palemonas rado kraštą pustuštį, gyventojus gyvenusius primityviai, iš medžioklės ir žūklės. Juos iš jūros puldinėję koki tai milžinai, nuo kurių jiems buvę sunku gintis, nes nebuvo organizuoti ir ginkluoti. Palemonas su savo palydovais, kareivomis ("družina") subūrė gyventojus, išmokė juos ne tik žemdirbystės ir amatų, bet ir statyti ir ginti pilis. Dėl to jį ir praminę *Pilemonus*, t.y. tas, kuris išmano statyti pilis.

Taip Palemono padedami, apsijungę žemaičiai pajėgė atmušti ir išvyti užjūrio priešus. Palemono vardas, iš tiesų, yra ne vardas, o tik pravardė, jam duota žmonių. Tai nėra tikrasis atvykusio valdovo vardas. Ta pravardė turėjusi skambėti *Pilemonas*. Tokioje lotyniškoje "Pilemonus" formoje ji vieną kartą užtinkama ir Lietuvos Metraštyje. Iš to viso Puzyna daro išvadą, kad Lietuvos Metraščių autorius neišgalvojo ir neprasimanė Palemono legendos, bet ją perėmė

* M. Strykovskis savo Lietuvos Istorijos veikale įrašė, kad po tėvo mirties Kernius su Gimbutu "praplėtė Žemaičių valstybę nuo Kuršių ir Prūsų jūros iki Vilijos ir nuo Širvintos ir Nemuno iki pat Dauguvos". Toliau jis dar papildo, kad gyventojams dauginantis "jie pradėję keltis per Vilijos upę į Užnerio žemę, kurią tuo metu valdė Rusų kunigaikščiai, ir ten žemaičiai pradėję tuščiose vietose apsigyventi".

** Kernius, kernà, mažaūgis. B. Savukynas, "Vardai ir Žodžiai", Vilnius 1971 m. Kimosis (pagal Dovoinos Silvestravičiaus "Žemaičių Padavimus").

*** Žiūr. Józef Puzyna, Początki Państwa i Dynastii Litewskiej Według Najnowszych Badań. Nauka i Sztuka, Rok II, Tom. VI, 1947).

tiesiai iš Žemaičių liaudies padavimų. Tokiu būdu ir padavimai ir Lietuvos Metraštis sutinka, kad Palemonas įkūrė Žemaičių valdovų dinastiją, iš kur vėliau ji galėjusi išplisti ir visoje Lietuvoje.

Žemaičių valstybinis apsjungimas visiškai atiktų vikingų-varingų organizuotų puldinėjimų laikotarpi, būtent, IX-X amžius, kai panašūs valstybiniai junginiai ar vienetai pradėjo atsirasti Baltijos pajūry — Kurše, Žiemgaloje ir Semboje,

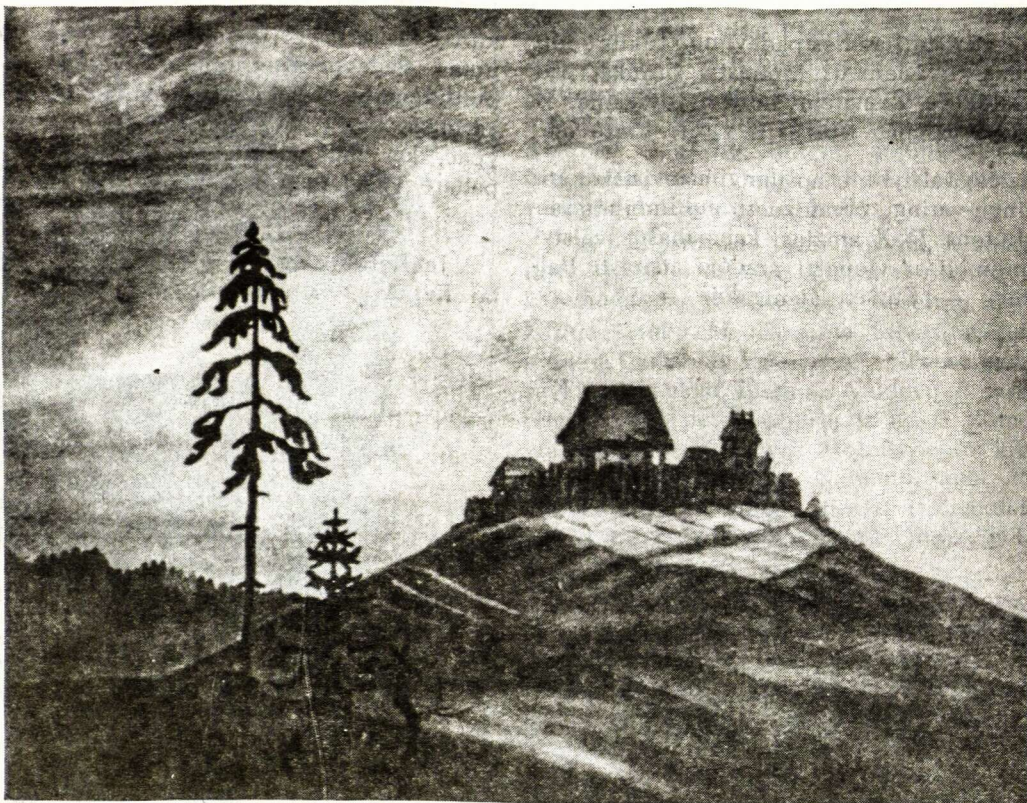
kurios, pastarosios, karaliumi skelbėsi' Danų Kanutas. Padavimuose minimi milžinai iš užjūrių, puldinėjantys Žemaičius, be abejo, buvo vikingavaringai, kurių žemaičiai neįsileido į savo žemę, ypač, kai Palemonas juos suorganizavo ir taip padarė pajėgiais tuos puolimus atmušti.*

II. KERNAVĖ

Jei Kernius yra laikomas legendariniu asmeniu, tai Kernavė yra pati gražiausia tikrovė. Istorikų

Žvilgsnis į
Kernavės
piliakalnių

K. Šimonis, Lietuvių pilaitė

nuomone, Kernavėje yra buvęs susidaręs vienas iš seniausių Lietuvoje centrų. Ten buvusi pirmoji žinoma Lietuvos sostinė. Lenkų istorikas prof. Otrębskis yra taikliai pavadinęs Kernavę Lietuvos Troja. Iš viso, Kernavė yra laikoma viena iš seniausių Lietuvos gyvenviečių, daug senesnė už Trakus ir už Vilnių. Archeologiniai radiniai liudija, kad Neries pakrantės ties Kernave buvo apgyventos jau akmens amžiuje. Pilkapynų kasinėjimai parodė, kad Kernavės apylinkės buvo gausiai apgyventos ir jau nuo IV a. pabaigos ten gyventa lietuvių. Naujojo akmens amž. pabaigoje ir žalvario amž. pradžioje ten driekėsi plačios ir pelkėtos panerių lankos, kurios viliojo gyvulių augintojus. Panerių šlaitai su stambiais atragiais buvo patogūs kurtis sodyboms ir patogūs gynybai.**

Žalvario amž. bėgyje klimatas pasausėjo ir panerių lankos nebebuvo tokios klampios, vis tai sudarydamos palankias sąlygas žemdirbio ir gyvulių augintojo ūkiui. Tokia gamtiškai patogi Kernavės vietovė buvo anksti apgyventa sėslių gyventojų. Neris buvo didelis vandens kelias prekybai ir karui. Todėl gyventojų skaičius ten nuo-

lat gausėjo ir I tūkstantmečio po Kr. g., antroje pusėje ten susidarė lyg ir centras, telkinys, iš kurio išaugo ir pati Kernavė.*** Manoma, kad valstybės sostinės vietą Kernavėje nulėmė ne tik patogūs piliakalniai Neries štaite, "bet ir gana aukšta ir sena žemdirbystės kultūra..." ("Kernavė")

Kernavė yra, turbūt, vienintelė vieta Lietuvoje, kur didingai, vienas greta kito stūkso net keturi piliakalniai. Sunku būtų rasti kitą tokią vietą, kur gyvenvietės ir įtvirtinimai taip priklauso ir derinasi su vietovės nelygumais. Kernavės piliakalniai kyšo aukštuose šlaito atragiuose, tai gamtos sudarytas išstisias tvirtovės kompleksas.

Vidurinis, grupės centre stovintis, pats žemiau-

* XII a., kai Žemaičiai išėjo istorijos scenon visu savo ūgiu, jie jau žinomi kaip vientisas kraštas, ta prasme, kad nežiūrint keletos jų skirtingų sričių, jie veikė jau vieningai.

** Pats vietovardis Kernavė yra senoviškas lietuvių žodis, reiškiantis šaltiniuotą, pelkėtą šlaitą, pašlaitę, o kartais — papelkėjusią, klampią vietą ar raguą.

*** Žiūr. "Kernavė", 1972 m. Vilnius. Tarp Kernavės ir Čiobiškio, Neries pakrantėse gausu VIII-XII a. pilkapių. MLTE, 2 t. 125 psl.

šias piliakalnis, dabar vadinamas Aukuro kalnu (dar vadinamas Barščių, Nelaisvės, Šventas, arba Žinyčia). Jo aukščiausias šlaitas yra pietinis, nusileidžiantis į Neries slėnį ir siekia 17-19 m aukščio. Šiaurinis, gi, šlaitas — tik 12-13 m aukščio. Statūs šlaitai, atrodo, buvo vieninteliai šio piliakalnio įtvirtinimai. Piliakalnio aikštelė yra apie 50 m ilgio ir 20 m pločio ir visai lygi. Manoma jame buvusi šventovė, ar aukuras, ir todėl piliakalnis buvęs be jokių įtvirtinimų.

Rytinis piliakalnis vadinamas Lizdeikos, arba Krivaičio kalnu, „nes iš rytų pusės piliakalnį siekė Kriveikiškio kaimo laukai“. Šis piliakalnis yra tipiškas krantinio tipo, įsiterpęs tarp gilių daubų. Jis yra prieinamas tik iš rytų pusės ir iš ten jį saugo kūgio pavidalo pylimas, kuris iš vidaus yra apie 4-5 m, o iš lauko net 6 m aukščio. Piliakalnio aikštelė yra beveik trikampė, 27 m ilgio ir 12-15 m pločio rytiniame šone. Nors tai pats mažiausias iš Kernavės piliakalnių, tačiau jo šlaitai eina 25-29 m aukštyn. Vietinių gyventojų seniau jis buvo vadinamas Smailiakalniu.

Šiaurinis piliakalnis yra pramintas Mindaugo Sostu, nes šiauriniame jo gale yra lygiu viršum pylimas, kuris atrodo lyg koks paaukštinimas sostui pastatyti. Šis piliakalnis yra žymiai didesnis už rytinį, su 20-22 m aukščio šlaitais. Jo aikštelė yra 55 m ilgio ir 17-18 m pločio. Iš šiaurės pusės jis yra lengviau prieinamas, todėl iš ten yra saugomas supilto pylimo, kuris dabar tebėra tik 5 m aukščio; spėjama, buvęs apie 7 m. Už pylimo yra iškastas gilus griovys, skiriantis piliakalnį nuo gretimos aukštumos: „Todėl ir iš šiaurinės pusės piliakalnio aikštelę apšaudyti buvo sunku“. („Kernavė“). Seniau šį piliakalnį vadindavo tiesiog Pilies kalnu.

Pilies kalno vardu buvo vadinamas ir vakarinis piliakalnis, iš visų prasčiausiai išsilaikęs ir labiausiai apardytas. Jame stovėjo Kernavės klebonija su jos ūkiniais pastatais, daržais ir bulviarūšiais. Šis piliakalnis yra vienas iš didžiausių Lietuvoje, tikrai tinkantis senovės postinės piliai statyti. Jo aikštė yra apie 180 m ilgio ir apie 100 m pločio, taigi daugiau kaip tris kartus didesnė už garsaus Apuolės piliakalnio aikštę. Piliakalnio rytiniai ir pietiniai šlaitai leidžiasi į daubą ir į Neries slėnį ir siekia iki 25 m aukščio. Viršuje šlaitai yra statūs ir rūpestingai išlyginti, o žemiau palikti natūralūs, klampūs ir šaltiniuoti. Iš šiaurės ir iš vakarų pusės pilies kiemą saugojo 150 m ilgio pylimas. Tarpais išlikęs pylimas kai kur dar turi iki 3.5 m aukščio iš kiemo pusės. Už to pylimo eina griovys, vietomis 2.5-3 m gylis, dugnas 4 m pločio, o

viršuje net 20-25 m pločio. (Vietinių žmonių pasakojimuose yra minima, kad aukščiau nuo pilies kalno per slėnį ir per Nerį ejęs akmenimis grįstas kelias).

Taigi, norint pasiekti pilies kiemą, reikėtų įveikti platų ir gilų griovį, kopti bent 6-7 m pylimo šlaitu aukštyn ir pralaužti ant pylimo stovėjusią storų rąstų sieną. Tokią didelę ir stiprią pilį įrengti tais laikais galėjo tik stambus valdovas — kunigaikštis, valdęs didelį kraštą ir, kuris galėjo naudoti daug darbo jėgos. Vien tik iš šios pilies griovio reikėjo iškasti apie 5500 m³ žemių ir jas supilti į pylimą. Tačiau, to dar neužteko, reikėjo dar pridėti atvežtų žemių apie 3000-4000 m³, o taip pat ir akmenų tokiam pylimui užbaigti. Be to, reikėjo rąstų pilies sienoms, bokštams ir pastatams. Todėl yra manoma, kad galinga ir tvirta pilis čia galėjo atsirasti tik XII ar XIII amžiaus pradžioje. Tuo tarpu ant mažesniojo, tačiau stipriai įtvirtinto Pilies kalno — Mindaugo Sosto, manoma, pilis buvo stovėjusi bent nuo X amž. Maždaug to pat amžiaus, ar dar senesnė būtų ir Lizdeikos kalno, arba Smailiakalnio pilis, kuri buvo nuo senos statoma ir palaipsniui tvirtinama.

Tuo tarpu, centre stovintis ir žemiausias Aukuro kalnas, greičiausia, buvo pradėtas naudoti dar anksčiau, net pirmaisiais amžiais pr. Kr. g. Ant jo, medinių sienų apsuptame ir sunkiai prieinamame kieme, stovėjusi sodyba dar prieš pusantro, ar net du tūkstančius metų. Gausėjant gyventojų ir tobulėjant darbo įrankiams ir ginklams, buvo įrengti ir kiti, gretimi piliakalniai, pastatant juose stiprias pilies.

XI-XIII amž. laikotarpyje Kernavės piliakalniuose gyventojai jau nebetilpo ir jie pradėjo gyventi ir kurti sodybas apylinkėje, greta pilių ir piliakalnių.

Tiek yra žinoma apie Kernavės giliąją senovę. Istorijos šaltiniuose ji yra pirmą kartą paminėta (*Kernowe*) 1277 m. Vartbergiečio kronikoje, o vėliau apie ją skelbiama ir kituose šaltiniuose. Vėliau, tarp 1270 ir 1282 m., iš Kernavės sostinės valdė Lietuvos didysis kunigaikštis Traidenis. Tačiau, Trakai ir Vilnius nustelbė šią didingą Lietuvos senąją sostinę ir Kernavei teko antraeilės pareigos, kartu su Trakais ir Medininkais sudarant Vilniaus gynybinę sistemą ir saugant Gedimino sostinę nuo kryžiuočių puolimų.

„Žaliais pilkapiiais nusėtos kažkada buvusios sostinės apylinkės. Po pilkapiiais ne tik kaulai, narsa ir garbė, bet ir vardai karžygių bei paprastų senosios Kernavės gyventojų“ („Kernavė“).

(*Bus daugiau*)

Marijampolė

Majoras J. ČERNIUS

(Atsiminimai)

Šiuos atsiminimus rašau po 83 metų. Gerokas laiko tarpas praėjo, tad nestebėtina, jei būsiu kaikur suklydęs, pavardes ar vietas pamiršęs.

Mano tėvelis buvo pasiturintis ūkininkas. Mūsų ūkis buvo Degučių kaime, ant miesto ir kaimo rubežiaus. Iš namų išėjus, jau ir miesto gatvė. Už poros šimtų metrų — paštas. Jo viršininkas buvo rusas Smilgyn. Jis turėjo skaitlingą šeimą.

Prie pašto stovėjo didelė lenta — „toblyčia“ su caristiniu dvigalviu ereliu. Lentoje įrašas: „Gorod Mariampol v onom žitelei 13000“. (Apskrieties miestas Marijampolė, jame 13000 gyventojų). Apačioje „pečetys“, parašai ir dar šis tas.

Šalimais buvo muito perėjimo, pravažiavimo užtvara. Ten buvo skersai plentą svirtis — medis, kurį muitininkai kilnodavo, aišku, tik muito mokesį gavę. Muito kaina buvo tokia: vienarklis vežimas — dvi, o poros arklių — trys kapeikos. Be muito mokesčio į miestą įvažiuoti nebuvo galima — buvo uždrausta. Muitininkai, išimtinai, buvo tik žydai. Jie tą muitą iš valdžios gaudavo per varžytynes.

Marijampolė buvo gražus, judrus lietuviškumo kultūrinis, kartu judėjimo ir prekybinis centras.

Marijampolė buvo ir rusų strateginis taškas. Čia susikerta plentai: Kaunas-Marijampolė — 56 verstai (tada versta matavo), Marijampolė - Vilkaviškis - Kybartai — 42 verstai, Marijampolė - Kalvarija - Suvalkai — apie 45 ir Marijampolė-Prienai — 27 verstai.

Rusai Marijampolėje laikė daug kariuomenės: 111tą pėstininkų Dono pulką, 3-čią gusarų gvardijos kavalerijos pulką, caraitės Olgos (Tatjanos) vardo; dvi šimtinės kazokų (donskije); stiprią komendantūrą, žandarmerijos stotį ir daug slaptos policijos (špicelių).

Tame gusarų pulke tarnavo kar. Skomskis. Jis buvo ūkio vedėjas ir dažnai pas mano tėtį atjodavo pašaro pirkti. Kartu tarnavo ir kar. Betcheris. Jis buvo adjutantas. Vėliau jiedu tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Skomskis vadovavo kavalerijos brigadai ir buvo generolas, bet greitai mirė. Jis turėjo dvariuką Korolenske, 13 km nuo Marijampolės, Kalvarijos kryptyje.

Marijampolė buvo įsikūrusi ant Šešupės krančių. Pietuose buvo Tarpučių, o šiaurėje Degučių

Marijampolės herbas

kaimai. Tarpučiai buvo kitoje Šešupės pusėje ir su miestų jų santykiai buvo menki.

Degučiai buvo visiškai prie miesto, palaikė gerus santykius su miestu ir gyventojais. Per visą Degučių kaimą tęsėsi Kauno-Marijampolės plentas. Ūkininkai buvo darbštūs, apsukrūs ir dalyvavo visuose miesto reikaluose. Dalyvaudavo jie ir prekyboje. Būdavo visuomet gerai nusiteikę ir linksmi.

Pati Marijampolė išaugo iš kaimo, kuriame buvo apgyvendinti Maskvos karų su Lietuva (XVI-XVII a.) pabėgėliai. 1758 m. grafiene P. Butlerienė, valdžiusi visas žemes tarp Šešupės ir Nemuno, pastatydino medinę bažnyčią ir Marijonų vienuolyną. Ji apdovanojo vienuolyną žemėmis ir leido kurtis miesteliui. Vienuoliai, besikuriantį miestelį pavadino Marijampole. 1872 m. Karalius Stanislovas Augustas, suteikė miestui Magdeburgo teises ir herbą — Šv. Jurgį ant balto žirgo. (A. Bendorius, „Lietuva“)

Štai Degučių ūkininkai: Tonas, Skrinska, Valiukas, Bridžius, Lanauskas, Černius, Naujokas, Katilius Vincas, Katilius Jurgis, Dumčius, Radoms-

kis, Meklenburgas, Bockas, Valaitis, Hornas, Matulaitis, Puceta, ir dar keletas smulkesnių.

Marijampolė gamtos atžvilgiu nebuvo labai turtinga ir kokių įžymybių neturėjo. Per Šešupę buvo nutiesti du dideli tiltai. Vienas prie Kumelionių kaimo, o antras prie Vilkaviškio plento, prie pats miesto. Apylinkės lygumos su mažais kalneliais, vietomis pelkėtais plotais. Aplinkui gyveno stambūs, pasiturintys ūkininkai. Jų gražios, medžiais pasipuošusios sudybos labai gražiai atrodė. Viduryje miesto, žinoma, buvo miesto sodas. Jis buvo gerai prižiūrimas. Šalia tekėjo Jevonio upeliūkštis. Ir sodas ir upelis buvo miesto pasididžiavimas! Vasarą čia būdavo daug lankytojų.

Šeštame verste, Vilkaviškio plentu, buvo Rudžių giraitė. Tai buvo knygnešių slaptavietė. Rudžių giraitė minima mūsų vaidinimuose, teatruose ir eilėraščiuose. Už 13 verstų buvo Šunskų giria, kur mūsų veikėjai ruošdavo iškilas, mingus, organizuodavo chorų dainas, skaitė eilėraščius. Tai buvo tautinio judėjimo miškas. Tuo laiku tas tautinis judėjimas buvo gana stiprus.

Miesto gyventojai buvo lietuviai, bet buvo ir žydų, rusų, vokiečių ir gera dozė lenkuojančių. Pasakyti negalima buvo, kad tai lenkai, bet “bezdžioniautojai” lietuviai. Jie, nors ir nemokėdami lenkiškai, bet švebeldžiudavo “polskai”. Tik vėliau jie dasiprotėjo ir ta “lenkų” kalba beveik visiškai išnyko.

Žydai, kaip jau įprasta, vertėsi prekyba. Dauguma krautuvių (jų buvo maža) buvo tų žydų rankose. Ypatingai mažutės krautuvėlės. Ant rinkos būdavo “ilgieji kromai”. Ten galėjai gauti visokių prekių, nuo smulkmenų iki druskos, cuk-

raus, žibalo ir visokių metalinių dalykų — laužo ir kito ko.

Žydai buvo susibūrę į vežikų — “karetnikų” verslą. Jie su savom karetkom vežiojo keleivius į Kauną, Vilkaviškį ir ten, kur keleiviai samdys, ten ir važiuos. Biznis jiems gerai sekėsi.

Vokiečių buvo maža. Jie laikė mėsines — dešrines.

Rusai į darbus nesiverždavo. Mėgo dykaduoniauti ir ne vietoje padėtus daiktus nusisavinavo. Turėjo ir palinkimą į svetimus arklius.

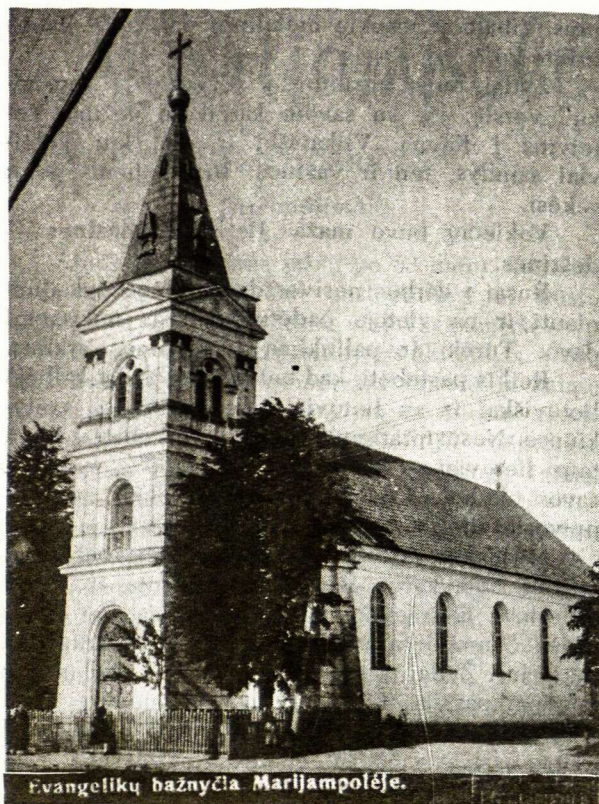
Reikia pastebėti, kad beveik visi žydai kalbėjo lietuviškai ir su lietuviais buvo geruose santykiuose. Nesusipratimų nebūdavo. Tikybiniai buvo taip: lietuviai — katalikai, jų apie 80%; žydai — savos tikybos, vokiečiai — evangelikai, rusai — pravoslavai.

Marijampolė turėjo didelę ir gražią bažnyčią. Ji per abu karus išliko nesunaikinta ir dabar tebestovi. Evangelikai gi, turėjo savąją, bet dabar ji jau “sumoderninta” ir ten įrengtas kultūrinis muziejus. Žydai turėjo sinagogą, labai neįdomų ir negražų pastatą. Rusai turėjo savą medinę cerkvę priešais katalikų bažnyčią. Apie 1909-1910 metus pastatė naują su “cibuliniais” bokštais cerkvę. Medinę atidavė mokyklai.

Šalia rinkos buvo miesto šulinys. Iš jo miestas semdavosi vandenį. Kasdien, rytais ir vakarais, didelis kiekis moterų su kibirais ir naščiais, susirinkdavo prie to šulinio. Čia galima buvo išgirsti visokių naujienų, spėliojimų ir galvojimų. Tai buvo miesto “laikraštis”. Moterys vandenį nešdavo gyventojams, o ypatingai žydų šeimoms. Tas moteris vadino vandenešėm.

Marijampolė
prie Šešupės
1920 m.

Evangelikų bažnyčia Marijampolėje.

Vasaros metu Šešupėje maudydavosi labai daug gyventojų, o ypatingai mokinių. Mėgiamiausia vieta buvo „Mogilka“ — žydų kapai ir „Krasnaja Gorka“ — Raudonkalnis. Čia visuomet buvo pilna žmonių.

Spaudą atgavus, tautinis judėjimas labai stiprėjo ir gyvai reiškėsi: organizuojami chorai, teatrai, vaidinimai ir šaukiami susirinkimai. Tačiau, rusų saugumas budėjo, darydavo kratas ieškodami slaptų knygų. Labai veiklūs buvo chorai. Buvo p. Bendoriaus (vadindavom Ponuliu) bažnytinis choras. Ypatingai gražiai skambėdavo bažnytinės giesmės per Kalėdas — Kalėdų rytą.

Jiešmantas suorganizavo Gabijos chorą. Jis buvo skaitlingas ir labai stiprus, ruošdavo net koncertus.

Pasireiškė ir Antanas Vaičiūnas. Jis lankė Varšuvos konservatoriją, turėjo labai stiprų bari-toną. Buvo puikus balsas!

Dainuodavom šias dainas: Kur bėga Šešupė, Šaltyšių, Užmigo žemė, Karvelėli Mėlynasis, Lietuva Brangi, Jau Slavai sukilo ir kitas. Prie šios pastarosios dainos prisikabino rusų žandarai. Reikėjo aiškintis. Buvom įspėti tos dainos nedainuoti, bet su žandais galima buvo susitarti. Vy-ravo toks posakis: „Rub molčit, rub govorit“,

(rublis tyli, rublis šneka). Už trirublę ar penk-rublę galima buvo iš negalimo padaryti galimą.

Santykiai su administracija nebuvo blogi. Daug buvusių rusų kareivių, puskarininkių, atitarnavusių pasilikdavo Lietuvoje, tarnauti policijoje. Dauguma iš jų apsivedavo su vokiečiais, tai vėliau jie ir „aklimatizuodavos“. Retas atsitikimas buvo, kad lietuvė už ruso ištekėdavo. Žydai turėdavo ryšius su rusų saugumu, bet kilus reikalui, jie įspėdavo, patardavo ką ir kaip galima reikalus sutvarkyti. Žinoma be kyšio neapsieidavo. Kyšiai buvo labai ir labai madoje.

Ateina interesantas pas įstaigos viršininką. Sargas, durininkas jam ir sako: „Nado ždat“. Tai dvilypis supratimas: reikia laukti, arba reikia duoti. Interesantas išima rublį ir duoda. Sargas pasi-žiūri ir jei užtenka, tai ir sako: „Nado doložit“. Doložit irgi yra dviprasmiška. Reiškia, reikia pranešti, arba reikia pridėti. Jei viskas tvarkoje, tai įleidžia pas viršininką. Jau dr. V. Kudirka rašė apie Vziatkovičių Kruglodurovą — kyšininką ir pusgalvį.

Kazokai tada švaistėsi po apylinkes ir kaimus, darydami kratas ir vykdydami areštus ir nuolat dainuodami: „Prijechali v derevniu konei napoit, pulei i nagaikoi, narod usmirit“ (Atjojom į kaimą arklus pagirdyti, kulkom ir nagaikom žmones numalšinti).

Kartą ir mūsų ūkį apstojo raiti kazokai. Ieškojo knygų, ginklų ir kitokių dalykų. Kartais badė šieno kūgius, daužė sienas, bet nieko nerado. Daugiau jie ir nepasirodė.

Mūsų kaimynas, žydas Maušius, buvo geras kaimynas. Jis kai tik ką sužinodavo, tuojau mano tėčiui ir pranešdavo, įspėdavo. Jis buvo geruose santykiuose su žandarų viršininku Grudininu.

Maušius turėjo karčiamą — alinę. Ten ir Grudininas lankydavosi. 1904-1905 metais kilo karas tarp Rusijos ir Japonijos. Rusai buvo labai optimistiškai nusiteikę. Jie kalbėjo: „My ich šapkami zakidajem!“ Mes juos kepurėm užmėtysim! Tačiau, išėjo visiškai priešingai. Rusai tą karą su nuostoliais pralošė.

Jie į karą traukė su obalsiu: „Pulia dura, — štyk molodec!“ Atseit, kulka kvaila, durtuvas didvyris. Japonai taip negalvojo. Ir 111-tas Dono pulkas išvyko į karą, bet pakelėje karas pasibaigė ir jis vėl sugrįžo į savas kareivines.

Kazokai darė krata ir pas abiturientus, bet ir ten nieko nerado. Krata darė ir pas Valiuką, Toną, Černių (brolis), Bielskų, Antanaitį. Darė ir dar pas keletą, bet vis nieko nerado.

Mokiniai savo tarpe kalbėdavosi lietuviškai,

net gimnazijos patalpose ir klasėse vyravo lietuvių kalba.

Ypatingai energingai veikė mokytojai: Petras Kriaučiūnas, kun. Motiejus Gustaitis, dr. Kazys Grinius ir daug kitų. Stebėtinai lietuviškai veikė lietuvių mergaičių progimnazija su Pečkauskaite — „Šatrijos Ragana“.

Vis dažniau ir griežčiau girdėjosi balsai, kad Lietuva turi tapti nepriklausoma valstybe, caras su savaisiais turi Lietuvą palikti. Marijampolė tada buvo ne tik kultūrinis centras, bet ir mokslo ir lietuviško judėjimo centras.

Buvo ten ir vyrų gimnazija, su daugeliu šimtų mokinių. Mergaičių gimnazija, Breverino vardo, Lietuvių mergaičių progimnazija ir pradžios mokykla. Vedėjas mok. Endziulaitis. Buvo ir vokiečių pradžios mokykla, mok. Vallneris ir dvi žydų pradžios mokyklos.

Stovėjo katalikų bažnyčia su didele klebonija, su daugeliu kunigų ir vienuolynas. Tai Marijonų vienuolynas, bet jų buvo vos tik vienas bepasilikęs. Ir tas mirė ir buvo palaidotas bažnyčios šventoriuje.

Buvo ir evangelikų bažnyčia, kun. Eichelbergas ir žydų sinagoga. Dar buvo ir dvi lietuviškos vargo mokyklos.

Vyrų ir mergaičių gimnazijų mokiniai turėjo savo uniformas: mergaitės tamsias sukneles su balta apikakle ir juoda prijuostėle; berniukai —

tamsios spalvos švarkiukas su diržu ir mėlyna kepurė. Ant kepurės ir diržo sagties, buvo trys raidės: „M.M.G.“ — Marijampolės vyrų gimnazija. Tos uniformos mokiniai nemėgo!

Gimnazijoje buvo įvesta lietuvių kalbos pamokos ir tikybos dėstymas. Lietuviškumas, tautinis judėjimas pasiekė net ir pradžios mokyklą. Ir jaunimas pradėjo tautiškai galvoti ir veikti.

Prisimenu vieną iš daugelio atsitikimų. Po pamokų mes, Antanas Gustaitis (generolas — nužudytas), Budrevičius, aš ir Vosylius, eidavome per miestą namo. Nuolatinė mūsų pasikalbėjimų tema būdavo, kaip ruskį, policininką nužudyti — nušauti. Ypatingų motyvų mes neturėjome ir nežinojome, bet . . . Juk, jis buvo ruskis!

Tais laikais policininkus vadino „zemskaiais — zemliokais“.

Pasirodė ir laikraščiai: „Ūkininkas“, „Šaltinis“. Ypatingai „Šaltinis“ buvo mėgiamas ir mieliai skaitomas. Buvo dar keli laikraščiai, bet jų jau nebeatsimenu.

Prasidėjo ir mūsų prekybinis judėjimas. Lietuviai metėsi į prekybą: Babarskis atidarė užvažiavimo kiemą, prie jo karčiamą-alinę, organizavo manufaktūros prekybą, Meškinius atidarė užvažiavimo kiemą, ir prie jo karčiamą ir alinę. Penčyla — knygų, popierio ir rašomųjų dalykų reikmenis, Dundzila — laikrodžių krautuvę, Lazdauskas delikatesų krautuvę, Bartlingas — Ap-

Marijampolės Piliiečių aikštė (rinka).

tieką. Prekybininkų buvo ir daugiau. Jų skaičius gerokai pakilo.

Ūkininkai įsteigė ūkininkų draugiją „Žagrę“, atidarė kooperatyvą ūkininkų reikmenims. Jiems visiems bizniai gerai sekėsi, ir žydai jau nebebuvo vienintėliai prekybininkai ir krautuvininkai.

Lietuvoje veikė dvi partijos. Viena, tai prokomunistinė, taip vadinami „cicilikai“. Jų šūkis: „Laisvė, brolybė, lygybė“. Jie net daugelį ūkininkų nudegino, — „lygybė, brolybė“ . . .

Antroji, tai „juodašimčiai“. Rusai juos vadino „černosotnikais“. Jie buvo už carą ir jo galybę. Jie buvo carui ištikimi. Taigi, politinė ir ekonominė veikla išaugo, diplomatai ir politikai veikė. Ta veikla tačiau, mums buvo neprieinama ir tolima, tad apie tai aš ir nerašau.

Mūsų politikų, diplomatų pastangom, karo audroms siaučiant, Lietuva 1918 metais Vasario 16 d. buvo paskelbta laisva ir nepriklausoma valstybe.

Lietuva — laisva ir nepriklausoma valstybė. Tai pradžia sunkių pastangų, darbų ir organizavimo.

Marijampolės karo komendantu buvo paskirtas kar. Valevičius. Jo štabą sudarė keletas caro armijos puskarininkų. Pradžia šios komendantūros buvo labai sunki, reikalavo daug pastangų, planų ir darbo. Ypatingai kietą ir aštrią kovą teko vesti su komunistais. Jų vadai buvo Serbentai, Sniečkus ir dar keletas. Jie drumstė, kurstė, agitavo ir ypatingai kovą vedė su kunigija. Jie juos koliojo, niekino, spausdino įvairius plakatus, kari-

katūras ir kt. Jų šūkis: kova prieš buržujušturtuolius.

Komendanto parėdymu, buvo pradėta organizuoti ir šaukti savanorius į Lietuvos kariuomenę. Mūsų grupę sudarė Ališauskas Kazys, Balkūnas Jurgis, Matulevičius Julius, Katilius, Gabrys, Černius Juozas ir dar keletas. Visų pavardžių neatsimenu. Buvome įrašyti į komendantūros sudėtį. Buvo išduoti rusiški, išdėvėti, kiek parūdiję šautuvai, su kuriais mes nebuvo susipažinę ir niekada nešaudė. Davė ir po pora kiaušinių granatų, bet be degtuvų.

Kodėl mes tą viską gavom, mums buvo visiškai neaišku. Nežiūrint to, mes tuo labai didžiavomės.

Dėvėjome savais rūbais, tik su tautinių spalvų juoste ant rankovės. Jokių darbų kaip ir neturėjome. Kartais tekdavo saugoti komendantūrą, telegrafo stupus ir telefono laidys, t.y. ryšį. Gyvenome savo namuose ir savo butuose.

Ruošėme susirinkimus ir mitingus. Juos lankydavo šimtai jaunimo. Prasidėdavo su kalbom, aiškinimais ir kildavo net ginčai. Tačiau, visuomet baigdavosi gerai, su pakelta nuotaika.

Turėjome gerų kalbėtojų, tai dr. Elizėjus Draugelis ir kun. Brizgys (dabar vyskupas). Buvo dar keli.

Komunistai stengėsi mūsų susirinkimus „sproginti“, bet jų niekas neklausė ir jokio pasisekimo jie neturėjo.

Pagaliau, 1920 m. sausio pradžioje ruošėm savanorių išvykimą į Kauną. Su pakelta nuotaika, su dainom, daugelis šimtų žmonių mus ly-

Marijampolė
1920 metais

Rygiškių Jono
Valstybinė
Gimnazija
Marijampolėje

V.R.J. Gimnazija Marijampolėje.

dėjo į turgaus aikštę, kur stovėjo ūkininkų vežimai vežti mus į Vilkaviškį, o iš ten traukiniu į Kauną.

Po malonių atsisveikinimų išvažiavom. Buvome apie 50 vyrų. Mus lydėjo buv. caro kar.

Meškinis. Jis labai silpnai kalbėjo lietuviškai, todėl susikalbėti teko rusiškai.

Kaune mus apgyvendino dideliame tuščiam bute, be jokių baldų ar guolio. Gavome truputį maisto, pavalgėme, ir išvargę sumigome. Po poros dienų mus nuvedė į Mokomąją ku-

pą 5 pulko rajone. Kuopos vadas buvo kar. Pranas Kaunas. Apsigyvenome tuščiose kareivinėse, be jokių baldų ir guolių. Labai menkai ir maitino. Jokių darbų dirbti mes neturėjome. Mūsų ginklus perėmė Mok. kuopa. Ten mūsų baltiniai ir apavas jau labai nusidėvėjo. Vasario pabaigoje mus nusiuntė į Kauną, į Karo Mokyklą. Čia mus tikrino ir egzaminavo. Beveik visi, su maža išimtimi, buvome į Karo Mokyklą priimti. Dabar mes tapome Karo Mokyklos mokiniais-kariūnais.

Apie tai jau esu rašęs "Karyje", Nr. 1, 1979 m.

KARIO REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA PRANEŠA

Pirmiausia — blogos žinios: Kylančios pašto išlaidos ir kitos — surištos su bendru kainų didėjimu, verčia mus pakelti KARIO metinės prenumeratos mokesčių vienu doleriu. Taigi, 1980 metams prenumeratos mokesčiai yra 12 dolerių.

Tačiau, sumokant iki š.m. galo (gruodžio 31 d.), prenumeratos mokesčiai už 1980 m. lieka tas pat, t.y. 11 dol. (Užsienių skaitytojams šis terminas pratęsiamas iki 1980 m. kovo 1 dienos).

Geros žinios yra tos, kad nuo 1980 m. sausio mėn. Nr. 1, KARYS bus leidžiamas padidintas 4 puslapiais. KARYS yra bene vienintelis žurnalas, leidžiamas iševijoje, kuris ne tik turinio atžvilgiu, bet ir puslapių skaičiumi nuolat auga ir stiprėja. Už tai KARIO štabas yra dėkingas mieliems skaitytojams ir gaušiams rėmėjams.

KAUTYNĖS MIESTE

B. BALČIŪNAS

Daugumoje, ginkluotų jėgų kautynių veiksmų tikslai būna gyvenvietės — miestai, kur kovų pobūdis skiriasi nuo kovų atvirose vietose, prie upių, kalnų ir įtvirtinimų. Didelių valstybių kariuomenės miestų kautynėms skiria daug reikšmės ir vykdo atskirą dalinių kautynių apmokymą apgyventose vietose ir miestuose. Prisimenant 1941 m. įvykius Lietuvoje, sukilėliai daugiau pasireiškė miestuose, ypačingai Kaune, Vilniuje dėl to, kad ten buvo informacijų centrai, didesni inteligentijos telkiniai, labiau galimas organizuotas pasirengimas kovai ir pačios miestų gynybos kovos lengvesnės dėl natūralių įtvirtinimų — pastatų.

Rusų statusas nurodo, jog reikia galimai mažiau veltis į kautynes miestuose ir gyvenvietėse; veikti daugiau judesiu, manevruojant tarp namų ir jų elementų, kur galima, miestus ir gyvenvietes reikia apeiti, juos blokuojant ir paliekant bombardavimams. Miestų likimas priklausys nuo aukštesnės karo vadovybės ir politinių asmenų sprendimų, atsižvelgiant į jų geografinę, industrinę, ekonominę, kultūrinę padėtį, kelius ir gyventojų skaičių.

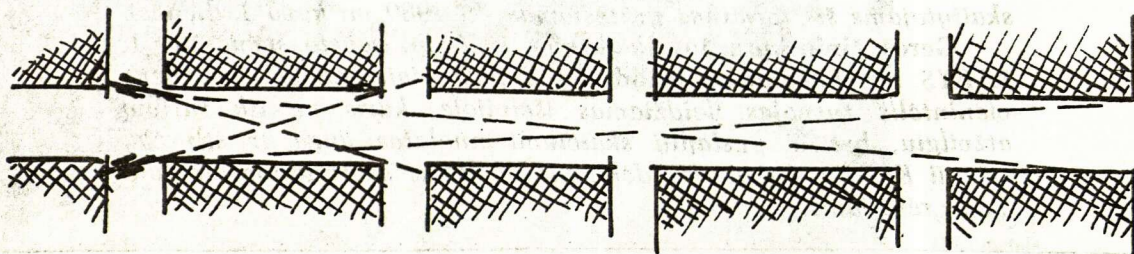
Kautynių pobūdis miestuose esmėje priklauso nuo miestų išplanavimo, t.y., gatvių geometrijos, vietovės reljefo, pastatų, pagrindinių kelių artėjančių link miesto ir pačiame mieste, ryšio priemonių ir jų išdėstymo, valdžios institucijų ir pačių gyventojų. Miestų gynėjai normaliai blokuoja prieigas pagrindiniuose keliuose ten, kur yra tvirtos konstrukcijos pastatai ir gynybai palanki gatvių geometrija. Toliau seka sudėtinga gynyba ryšių ir valdymo centrų, išteklių sandėlių, įmonių, miestų aprūpinimo centrų, jėgainių, vandetiekių ir kt. Miestų gynyba, tuo pačiu ir puolimas yra daugiau vietinio pobūdžio: dėl vietos stokos kautynėse dalyvauja mažesni kiekiai sunkių priemonių ir pėstininkų, kurie ir yra pagrindiniai kovotojai artimose kautynėse.

Puolančiųjų dalinių veiksmai turi būti staigūs ir judrūs: delsimas, reiškia sudarymas sąlygų besiginančiam surasti patogias vietas daugiaaukščiųose pastatuose, iš kur rankiniais ginklais gali sunaikinti delsiantį puolėją (puolančių tankų silpna vieta yra viršus, nes paprastom benzino bonkom nesunku padegti

tanką iš viršaus). Puolantysis dažniausiai naudotų kuopų kautynių vienetus, kaip paslankiausių ir lengvai valdomą jėgų vienetą, taip pat ir pakankamai stiprų kautynėse aprėžtoje vietoje. Puolančios kuopos sudėtin įeity sunkesnių ginklų parama griovimui sienų ir gatvių barikadų (lauko patrankos, prieštankinės raketos "Sagger" — 500 m tolinasos ir — lengvi tankai). Puolančių dalinių valdymas, normaliai būna decentralizuotas, ta savybė siekia net atskirus kovotojus; gynyba, valdymo ir veiksmų pobūdžiu, yra taip pat decentralizuota, todėl miestų kautynėse atskirų kovotojų moralė ir sumanumas yra esminės reikšmės. Taktiniai, apibrėžto dydžio aikštės, gatvių sankryžos ir gatvės (kurių geometrija kiekvienam mieste yra skirtinga) labai suvaržo ugnies ir judesio derinį; puolančiam sudaro labai didelį apsunkinimą trečias matavimas — aukšti namai, kurie duoda pirmenybių besiginančiam: geresnis sekimas, patogesnės pozicijos šaudymui, esant nepalankiom kautynių aplinkybėm lengvas pasitraukimas.

Puolimas miestuose yra sunkesnis negu atvirų įtvirtinimų. Atsparos punktus su jų ugnievietėm ir gynybos linija galima nustatyti iš oro; normaliai gynybos sistema yra simetringa vietovės sąrangai; mieste — namų yra daug, įvairūs ir kuriame iš jų yra pasipriešinimo punktai, galima nustatyti tik iš tiesioginio ugnies kontakto (kuris dažnai būna pasalų formos). Visa tai labai apsunkina puolančiųjų dalinių judesį, nes dažnai ugnis pasireiškia iš užpakalio, iš viršaus, kai reikia ne vien gatvę pereiti, bet ir namų vidų iki stogų imtinai. Ypačingai puolančiam svarbu nepalikti gynybos stipresnių telkinių užpakalyje, nes priešpuolis gali sunaikinti puolančio rezervus, vadovavimo ir tiekimo centrus. Tokie gynybos priešpuolių daliniai, atlikę uždavinį, gali lengvai pasitraukti antrinėmis gatvėmis, kur puolančio jėgos būna silpnesnės, rūšiais, kurie iš anksto gali būti sujungti tuneliais, kanalizacijos vamzdžiais arba stogais, panaudojant tarp namų laikinus lieptus. Užnugaryje pasilikę gynybos daliniai — grupės, puolančiam visuomet sudaro didelių sunkumų, nes dažniausiai tokios grupės būna iš pačių civilių, kurie daugumoje natūraliai pasilieka užnugaryje. Jie veikia palankiausiomis sąlygomis, ten kur puolantysis nesitiki. Miesto gynėjai turi dideles galimybes suruošti pasalas, minuoti gatves (minavimo laukus ir vietas reikia būtinai ginti), namų įėjimus, laiptus, keltuvus, visokius namų apyvokos daiktus.

Gatvės apšaudymas kryžmine ugnimi

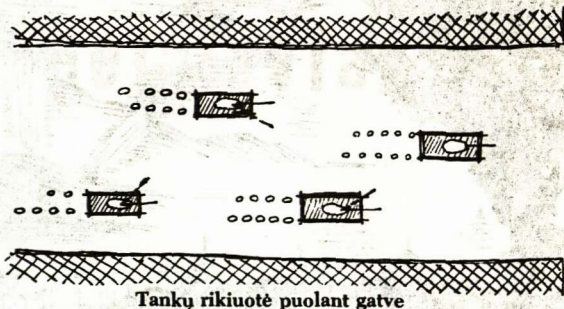

Reikia pastebėti, kad puolantysis nusprendęs paimti miestą, dės visas pastangas galimai greičiau prie miesto priartėti, panaudodamas šarvuotus ir motorizuotus pėstininkus. Stengsis įsiveržti galimai giliau į miestą, tikslu užimti gyvybinius miesto punktus, kad ginantysis nespėtų tinkamai susiorganizuoti gynybai. Puolantysis, normaliai, skiria sparninius motorizuotus dalinius miestų apėjimams, kad užkirstų pasitraukimo kelią miesto gynėjams, arba sustabdytų siunčiamą paramą. Kautynių sekimui mieste iš oro, naudojami helikopterai arba lengvi lėktuvai, kurie taip pat koreguoja ir atskirų miestų punktų bombardavimus. Puolamų miestų bombardavimas iš lėktuvų ir artilerijos priklausė nuo aukštesnės vadovybės sprendimų, atsižvelgiant kuriam tikslui puolamas miestas bus panaudotas.

Rusai miestų puolimui numato panaudoti, kaip takinius vienetus, batalionus sustiprintus po 12 tankų, 18 artilerijos pabūklų ir pionierių kuopos. Tokių batalionų pirminis uždavinys, būtų pralaužti išorinę miesto gynybos liniją. Šiuos veiksmus remtų divizijos artilerija ir aviacija. Miesto kautynėse bataliono puolimas būtų vykdomas galimai dviem lygiagretėm gatvėm po vieną kuopą kiekvienoje, siekiant užimti po vieną ar du pastatų blokus, trečioji kuopa numatoma panaudoti tarpgatvinių blokų valymui, kautynėms blokų viduje, puolančių priekiniam skaidinyje kuopų užnugarinei apsaugai, ryšio ir tiekimo laidavimui. Pasiekus tikslą, patikrinamas ryšis su kaimynais, aukštesne vadovybe — tikslu gauti naują puolimo tikslą, kuris dažnai gali būti keičiamas aukštesnės vadovybės, pasikeitus aplinkybėm. Puolančių dalinių iki skyriaus imtinai, valdymui ir ryšiu būtų naudojami trumpų bangų radijo aparatai. Miesto planais, ypatingai priekiniame skaidinyje, būtų aprūpinti vadai iki būrio vado imtinai.

Miestų kautynių taktika, rusų ginkluotų jėgų organizacijoje atrodytų sekančiai. Motorizuotai kuopai priskiriamas tankų būrys iš 4 tankų, kurie gali veikti ir atskirai su pėstininkų būriu. Tankai dar numatomi skirti pionierių apsaugai, kai jie šalina kliūtis ir minavimus, arba vykdo sprogdimus. Tankų su pėstininkais išdėstymą veiksmuose žiūr. schemą. Artilerija numatoma panaudoti ten, kur atsirastų stipresnis gynybos pasipriešinimas, įtvirtinimai, taip pat puolančių pėstininkų priedangai, slopinant pasireiškusias gynybos ugnivietes (žiūr. schemą). Čia reikia pastebėti, kad tankų pabūklų vertikalus šaudymas yra labai apribotas, nes pabūklų vamzdžių pakilimas daugumoje yra vos 15+, todėl miesto artimose kautynėse, trečias aukštas gali būti jau nepasiekiamas net iš 150 pėdų (45 m) atstumo, tokiu būdu gynėjai, iš viršutinių aukštų, gali kauti praeinančius tankus granatų ryšuliais, arba benzino buteliais, kas tankams yra labai pavojinga, nes degantis benzinas iš viršaus lengvai prasiskverbia tanko vidun pro variklio vėdinimo angas ir kitus plyšius. Su priekiniais kautynių daliniais eitų pionieriai, kurie šalintų barikadas, kliūtis, įėjimus į pastatus, kur reikia naudojant sprogstamas medžiagas.

Tiekimo tarnybai tenka sunkiausias uždavinys, nes

Tankų rikiuotė puolant gatvę

šaudmenų tiekimas, sužeistų gabenimas, belaisvių apsauga ir kt., yra tiesioginiam pavojuje iš gynybos dalinių pusės, ar net pavienių kovotojų, pasilikusių nepastebėtų pastatuose, arba atskiruose pasipriešinimo punktuose. Jie lengvai gali sunaikinti jautriausią puolančio vietą — užnugarį. Su priekiniais skaidiniais eina ir sekimo — žvalgybos daliniai, kurie tiria pasipriešinimo pobūdį ir patyrimus perduoda aukštesnei vadovybei, tuo būdu centralizuotos žinios sudaro platesnio masto kautynių vaizdą, iš kurio galima spręsti apie gynybos galimus priešpuolius ir silpnas vietas. Miestuose, kur yra didesni kanalizacijos vamzdžiai, puolantysis panaudoja pėstininkų ir pionierių dalinius požeminiams praėjimams gynybos užnugarin, arba atsparo punktų sprogdimui iš apačios. Gynyba kanalizacijos vamzdžius gali panaudoti dalinių permetimui prieš užnugarin, priešpuoliams arba štabų, ryšio ir tiekimo naikinimui.

Gynyboje pirmas tikslas yra sunaikinti tiesioginę tankų apsaugą — pėstininkus, kad po to neginamus tankus išvestų iš rikiuotės (1944 m. Kursko operacijoje, nežiūrint didesnio tankų telkinio, didele dalimi vokiečių nesėkmė buvo ta, kad tankai neturėjo tiesioginės pėstininkų apsaugos). Gynybą išdėstyti pastatuose taip, kad prieš sunkių priemonių ugnis sunkiai pasiektų, arba visai nepastebėtų. Tuo būdu jiems išlikus nesunaikintiems ir atsiradus puolančiojo užnugarėje, kauti lengvai pažeidžiamas tarnybas ir vadovietes.

Gynybos veiksmingumas ir pasekmė daug priklauso nuo miesto išplanavimo, jo dydžio, pastatų (pirmenybę turi mūriniai ir gelžbetoniniai) ir gyventojų. Miesto gynyba nesibaigia praėjus priekinio skaidinio puolantiems daliniams, ji tęsiasi mažų grupių sudėties puolimais ir naikinimais puolančio vadovėčių aprūpinimo, savitarijos ir ryšio priemonių, nuolat varginant priešą, ypatingai naktį ir esant blogam orui. Bendrai, gynyba turi būti lankstaus pobūdžio — veltis į kautynes ten, kur priešas yra silpnesnis, užpuolant netikėtai iš nelauktos — "negalimos" pusės. Priešpuoliui pasibaigus — pasitraukti ir persiorganizuoti naujam priešpuoliui. Visuomet turėti geras ir saugias pasitraukimo vietas. Pasitraukimas neturi reikšti nutraukti kovą, bet persitvarkyti naujam smūgiui.

Rusų statusas nusako, kad prieš gynybai tetrunka vos dvi minutės nuo artilerijos bombardavimo sustabdymo iki gynybos ginklų sutvarkymo ir paleidimo ug-

Bernardinų ir Šv. Jono bažnyčios Vilniuje. J. Kuzminskio lino raižinys

nies. Todėl motorizuotų pėstininkų puolimą artilerija normaliai remia, iki pėstininkai priartėja prie gynybos linijos apie 150 metrų, nuo čia jie turi pasiekti gynybos liniją per dvi minutes, kitaip puolimas būtų jiems pragaištingas. Paskutinių 150 metrų puolimo metu, rusų pėstininkai numato naudoti visus galimus automatinius ginklus, telkdami smūgius vienan taškan, tikslu prasilausti. Paskutiniame šuolyje naudojamos rakinės granatos (iš 30 metrų). Įtvirtintoms pozicijoms naudojami liepsnosvaizdžiai; miestų kautynėse pastarieji vengiami naudoti, kad nesukeltų gaisrų.

Puolant miestuose su tankais, pėstininkų pagrindinis uždavinys apsaugoti tankus nuo prieštankinių užpuolimų, nes tankai iš šonų ir viršaus yra pažeidžiami lengvais pėstininkų ginklais ir benzino buteliais. Miestų kautynėse pėstininkai nurodo tankams taikinius ir puolimo kryptį. Esant silpnai gynybai, pėstininkai, sėdėdami ant tankų, seka ir esant reikalui šaudo. Atsiradus pasipriešinimui iš pastatų, pėstininkai skirstosi į gatvės šonus ir dengiami tankų kulkosvaizdžių, pritaikydami prie pastatų įdubimų ir nelygumų, seka priešingą gatvės pusę ir šaudo į namų angas. Pirm įeinant į pastatus, per angas meta į vidų granatas ir prisidengdami rankinių ginklų salvėmis, puola vidun, tikslu užimti laiptus, koridorius, rūsius; iš ten

puola namo aukštus atskiras patalpas, pralauždami duris ir šaudydami į visas puses automatiniais ginklais. Taip įsiveržiama vidun.

Pastatų viduje, gynyba paruošia pasalas, minuoja koridorius, laiptus, keltuvus, pastato barikadas ir kita. Gerai ginkluotos mažos gynybos grupės, pasislėpę pastatuose, įsiveržėlius praleidžia ir jiems praėjus, netikėtai puola iš nelauktos krypties. Gynybai naudojami balkonai, sienų angos, stogai, kur yra galimybė, naudojami smėlio maišai priedangai.

Kas liečia rusų kovotojus, reikia pastebėti, kad nežiūrint didelės propagandos ir nuolatinės politrukų priežiūros, politinė vadovybė miestų kautynes laiko labai rizikingomis, kad kareiviai nepakeistų pažiūros į kapitalistinę, demokratinę santvarką, nes yra daug galimybių susitikti ir išsikalbėti su vietos gyventojais, pamatyti skirtingas gyvenimo sąlygas, negu politrukų buvo kalbėta. To išdavoje miestų kautynės rusų vadovybės laikomos mažiau patikimos, negu kautynės atvirose vietose.

Literatūra:

Military Review, November, 1977.

Šovkolovič, Bojevie Deistvie v. gorode. Vojenizdat, Moskva 1977.

Amerikiečiai belaisviai

S. ŠETKUS

(Iš karo meto atsiminimų)

Po 10 mėnesių klajojimo po Vokietiją, mudu su žmona, pagaliau, atsiduriame viename mažame miestelyje tarp Hanoverio ir Hamburgo. Retai laimingu sutapimu gauname kambarį viešbutyje, esančiame miestelio pačiame centre, bet gauname tik vienai savaitei.

Miestelis labai ramus nors anglų frontas už kokių 20 kilometrų. Niekas neabejoja, kad karas eina prie galo, niekas nebetiki, kad vokiečiai dar panaudos kokius slapčius ginklus, kaip jie apie tai skelbė jau ilgokas laikas. Beliko ramiai laukti anglų fronto priartėjimo ir galų gale, perėjimo anglų valdžion.

Savaitei praėjus norime atsiskaityti su viešbučio savininke, bet ji sako, kad galime likti ir ilgiau. Kodėl? Gi todėl, kad kiekvieną dieną anglai gali pajudėti. Ir tikrai. Tą pačią naktį iš miestelio pasitraukė iš kažkur atsiradęs vokiečių dalinys. Gyventojų nuotaika įsitempė. Kas turėjo kokias slėptuves, bematant jose užsidarė. Į viešbučio didelę, gerai sutvirtintą rūšį suėjo viešbučio gyventojai, tačiau, mes ten nebuvome pakviesti, nors šiaip jau vokiečiai mums buvo gana draugiški. Kiek geriau pasvarstę, mudu su žmona nutariame susirasti sau kitą vietą.

Netoli miestelio buvo nedidelės kapinaitės, jau anksčiau patraukusios mūsų dėmesį. Jos atrodė kaip tikros lietuviškos kaimo kapinaitės. Ant kalnelio. Toki patys pakrypę lietuviški kryžiai, tokios pačios tylios tujos, net toki patys išdžiūvę pakraščių šakoti berželiai ir net laukinės gėlės, bėgančios į pakalnėles tuščius laukus, atrodė tokios pačios.

Būdavo, nueiname į tas kapinaites, atsisdame pakraštyje ir sėdime per dienas žiūrėdami į tolybes. Ypač į tą pusę, kurioje matėsi daugybė barakų stogų. Ten buvo pats didžiausias Vokietijoje alijantų belaisvių lageris. Jame gyveno tūkstančiai anglų, prancūzų, amerikiečių, lenkų bei sovietų karių.

Tad ir šiandieną iš pat ryto įsikuriame kapinaičių pakraštyje. Po pietų pastebime, kad lagerio pusėje į padanges kyla tirštų dūmų stulpas. Jokio vėjelio, tad dūmai kyla tiesiog į viršų, sudarydami virš lagerio rausvą debesį. Netrukus kitoje

kapinaičių pusėje pasigirsta žmonių balsai. Išlindę iš krūmų matome bėgančius žmones. Jie neša si kažkokius daiktus. Iš jų sužinome, kad besitraukdami vokiečiai padegė lagerio sandėlius. Žmonių telkėsi daugiau ir daugiau, pasirodė arkliniai vežimai ir net sunkvežimiai.

Vienas sunkvežimis artėja į mus, stovinčius dulkėtame pakelyje. Tai prancūzai, buvę darbininkai. Jie sėdi ant pasigrobtos mantos linksmi šūkaudami, kad Vokietija jau "kaput"! Nei iš šio, nei iš to, sušunkame jiems kažką prancūziškai. Staiga, jie išmeta mums iš sunkvežimio kažkokią didelę medinę dėžę, linksmi pamoja ir nurūksta savo keliu.

Sunkią dėžę šiaip taip pavalkame į kapinaičių pakraštį, bet toliau jos neįveikiame. Nėra už ko nusitverti. Jaučiame, kad dėžėje gali būti kas nors valgomo. Taip mums besikapstant, žiūrime, kažkoks uniformuotas žmogus. Nematyta uniforma. Žmogus — vienas skeletas. Jis nori ką tai pasakyti, bet negali. Pagaliau rodo sau į burną ir sako: "Eat! Please, please, something to eat!"

Pasirodo esąs iš lagerio liginės ką tik pasitraukęs amerikietis. Prie kapinaičių kopytelės susirandu pikę, ir pralaužiame dėžę. O ji pilna kilograminių mėsos konservų! Neišpasakytas lobis! Pralaužę skardinę valgome rankomis. Tiesiog ryte ryjame. Kiek pavalgęs amerikietis lyg ir pagubunda: "Kur yra artimiausia geležinkelio stotis?", klausia jis. Vokietija esanti jau "kaput", tai jis ir nori tuoj namo, Amerikon! ..

Kalbu angliškai ir netrunku jam paaiškinti, kad jo pageidavimas šiuo metu dar yra beviltiškas. Patariu jam būti atsargiam, nes nors vokiečių kariuomenės miestelyje ir nebėra, bet jų dar gali būti laukuose bet kur. Mums besikalbant atsvyruoja ir kitas, dar blogiau atrodantis, amerikietis. Jis vos bepaėina, todėl ir atsiliko nuo savo draugo. Šis nė valgyti nenori, tik nori tuoj pat vykti namo, Amerikon. Abu nieko nebeklauso, tik prašo nurodyti kur randasi artimiausia geležinkelio stotis. Nors ir aiškinu, kad iš tos stotelės jau seniai nebeeina jokie traukiniai,

tačiau, mano žodžiai kaip į sieną. Jie nori namo ir viskas! Susikabina kaip kokie du broliukai ir linkstančiomis blazdomis nusiūbuoja stotelės link. Vos bespėjame pasprausti abiem po pažastim po dėžę konservų. Po to, nutempiame savo "lobį" į kitą kapinaičių pusę ir, pasiėmę pora skardinių, užkasame jį baltame smėlyje.

Likusią popietės dalį padangė buvo pilna lėktuvų. Oras drebėjo nuo keturmotorių amerikiečių "tvirtovių" — bombonešių, bet ir naikintuvai siautė be paliovos. Vienur kitur jie degė nukritę ant žemės, palikę ore lakūnus nusileidžiančius parašiutais. Kažkur miškeliuose šaudė artilerija. Virš medžių viršūnių spjaudė ugnies liepsnos. Temstant laukuose pasigirdo artėjančių motorvežimių ūžimas ir žvangėjimas. Laikas buvo pasitraukti į kapinaičių kitoje kelio pusėje esančius krūmus. Niekur iš čia pabėgti nebegalėjome. Reikėjo laukti kuo tas viskas pasibaigs.

Naktis buvo triukšminga. Girdėjosi šaudymas motorų ūžimas, bet tas viskas paryčiais nutilo. Saulei tekant nebesigirdėjo jokio garso. Vėl išdrįstame sugrįžti į kapinaites ir kaip nustumtame pamatę, kad jų kitoje pusėje iškasti lyg ir milžiniški apkasai: didžiausios duobės bei balto smėlio pylimai. Pylimo sienose, kai kur matosi kyšantys karstai, matosi ir mūsų dėžės galas. Būtų kareiviai žinoję, kas joje randasi, tai nebūtų jos taip palikę. Tur būt, pamanė, kad karstas, todėl ir nelietė.

Pasirodo, naktį miestelį užėmė anglai. Jokių kautynių nebuvo, bet jie atėjo šaudydami visokiais ginklais. Taip jie padarė beveik visur. Beliko grįžti į miestelį. Negalėjome gi palikti lagaminų, atsitemptų dar iš Panevėžio.

Jau iš tolo pamatome anglų pora patrulių, stovinčių kelių sankryžoje. "Lithuanians!" Parodome dar ir lietuviškus pasus. Deja, anglams jie nieko nesako. Tik prakalbėjus ir pasiaiškinus angliškai, jie mus praleidžia. Bet juo toliau į miestelį, tuo blogiau. Miestelis pilnas visokiausio plauko žmonių: buvusių darbininkų, kalinių, kacetininkų, kurie visur išsiskiria savo dryžuotais drabužiais. Kai kurie praeinant į mus šnairuoja. Mano, kad mes esame vokiečiai.

O vokiečiams tikrai blogai. Jokio jiems pasigalėjimo... Išlaužtos parduotuvės, atdaros durys ir langai net ir paprastų gyventojų. Būriai keistų išalkusių, išvargusių, kerštingų žmonių eina į paliktus butus ir vėl iš jų išeina. Lipa pro langus, lenda į rūsius, valgo ką suradę, mėto daiktus, nes nežino ką su jais daryti. Netoliese, patvoryje, sėdi du kacetininkai, užsidėję vokiečių laidotuvinius blizgančius cilindrius...

Vienas anglų kapitonas mudų sustabdo ir gana šiurkščiai iškrato. Nelabai jis kreipia dėmesio į tai, kad kalbu angliškai. Jis nori žinoti, ar mes esame buvę naciai. Kodėl mes taip gerai apsirengę? Šiaip taip paleidžia mus eiti į viešbutį. Tačiau, kitus civilinius paima ir perduoda kuriam iš patrulių, kuris nusivaro juos į vieną iš kiemų ir ten uždaro už jau įrengtų spygliuotų vielų tvoros.

Viešbutyje tas pats. Miestelio dar nepabėgę valdininkai surinkti į didoką salę. Padedu kitam anglų kapitonui su jais susikalbėti. Žymių nacių jų tarpe nėra, tai jie visi turi grįžti į savo pareigas, kokias ėjo, bet niekur negali pasitraukti. Paliekamas eiti pareigas ir buvęs burmistras. Jam ypač buvau dėkingas už gautą viešbutyje kambarį. Jis galėjo kambario ir neduoti, nes miestelis jau buvo perpildytas pačių vokiečių pabėgėlių. Užtariau jį kiek galėdamas ir jis patenkintas nuėjo į savo įstaigą.

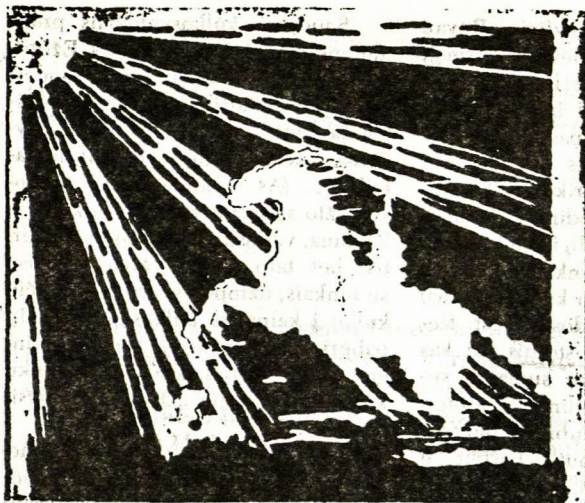
Vistiek, miestelyje nebuvo galima toliau gyventi. Išsilaisvinę žmonės siautėjo nebesuvaldomai net po apylinkes. Kelios dešimtys anglų patrulių negalėjo būti visur. Žinios sklido, vienos baisesnės už kitas. Reikėjo kaip nors iš miestelio išnykti bet kuria kaina, bet kaip, jei niekur negalima nė pasirodyti?

Anglų kapitonas vistiek išdavė šioki tokį raštelį, kad nesame vokiečiai ir kad ieškome savo giminių, esančių kažkur šioje apylinkėje. Tad, vogčiomis, gatvelėmis, pakiemiais, palaukais, patraukiame toliau fronto užnugario link. Nė nepastebime, kaip atsiduriame geležinkelio stotelėje.

Iš karto atrodė, kad stotelėje nėra nė vieno žmogaus. Kažkaip, tačiau, pamatome perone ant suolo gulinčius kokius tai du vyrus. Geriau pažvelgę matome, kad tai tie patys "mūsų" amerikiečiai! Be abejo, jie tebelaukia traukinio... Guli sau nejudėdami, tarytum būtų negyvi. Greta numestos, pusiau išvalgytos, konservų skardinės.

Jie vistiek buvo gyvi, tik nebegalėjo kalbėti, nors norėjo ką tai pasakyti. Turėjome grįžti į miestelį, nors ir labai nenorėjome. Reikėjo pranešti anglams. Vėl atgal į miestelį, vėl pas tą patį kapitoną. Jis niekaip negalėjo suprasti kaip taip atsitiko, nes visi kiti amerikiečiai belaisviai jau buvo išgabenti iš lagerio pirmoje eilėje. Vistik jis subruzdavo labai gvyvai ir netrukus iš kiemo išburzgė kariškas ambulansas.

Kai praėjome pro stotelę, tai tų amerikiečių jau nebebuvo. Aišku, nugabeno juos į lauko ligoninę. Jautėmės patenkinti atlikę gerą darbą ir galėjome traukti toliau į vakarus. □

K.M. Čiurlionis

ARĖJAS VITKAUSKAS

DRĄSIAU!..

(Iš rinkinio "Už Tėvynę")

Tėvynė daug metų kantriai iškentėjo,
 Daug kentė jos sūnūs prislėgti vargų,
 Per kraują ir ašaras saulė tekėjo,
 Spindėdama tyliai ant bočių kapų.
 Daug mindė ją žiaurūs kryževiai užpuolę,
 Daug vargino ją jų įniršę lenkai,
 Bet drąsiai kovojo tėvynės drąsuoliai,
 Nors jų lavonais alsavo laukai.
 Ir oras gaisrais per dienovidį rūkęs,
 Ir naktį pašvaistė plati ant dangaus,
 Kova kalavijų ir mašis padūkęs —
 Negąsdino dvasios lietuvių drąsaus.
 Lenkus jis drąsiausiai laukuose kapojo,
 Jis vijo kryževius drąsiai po miškus,
 Jis drąsiai ir savąją galvą aukojo —
 Ir drąsiai sutiko tamsiuosius kapus.
 Lietuviai! Tad būkime drąstūs kovoje
 Su Lietuvos priešais gausingais, plėšriais,
 Ir bočių vilties širdyje nenustoje
 Vaišingai sutikim kapais parengtais!..

Arėjas Vitkauskas

SVEIKINIMAS MŪSŲ
MOTORINIAMS PAUKŠČIAMS

Kai gyvenome vergiją,
 Buvo aiškiai jau matytis:
 Štai iškėlęs kalaviją,
 Kyla šviesus, narsus Vytis!

Didingumas vaizdo šito
 Tėvynainius sužavėjo —
 Juo mums laisvės gandas plito,
 Juo mums naujos dienosėjo.

Šviesų Vytį atvaizdavo —
 Kylantį aukštyn — kūrėjas,
 Tuo dabartį pranašavo:
 Kūnu virtusias idėjas!

O dabar, po laisvės kovų,
 Ar neskraido šviesus Vytis,
 Buvęs Lietuvai vadovu:
 Jis aukštai, aukštai matytis!..

Taip, kaip žmonės kylant matė,
 Šviesus jis padangėm skraido:
 Vytis Lietuvą atstatė,
 Vytis laisvės priešus baido!

Ir šią dieną susilaukė
 Gyvą vaizdą mūsų Vytis —
 Oro pančius jis sutraukė:
 Skrenda — kiekvienam matytis.

Mūsų paukščiai motoriniai
 Dangų ūžesiu užlieja —
 Jie pasaulį pirmutiniai,
 Kur su Vyčiu narsiu skrieja!

Propeleriai — šimtas vėjų —
 Neša Vyčiu padabintus
 Oro laivus nuo puolėjų
 Apsiginti pagamintus!..

Ei, tu, Vyti, mūsų Vyti,
 Lietuvos aukštoj padangėj.
 Kaip iškyli, vos matyti —
 Laisvę saugoji tu brangią!

(Rašyta nepriklausomaj Lietuvoj)

Arėjas Vitkauskas

VLADAS JUODEIKA

Tamsios apelsino žievės spalvos odiniai batų uždedamieji aulai (kokiais dėvėdavo vokiečių karininkai I Pas. karo metu) — tai pirmas dalykas, kurį atsimenu apie Vladą Juodeiką... Ką tik baigęs Karo Mokyklos I laidą, jis atvyko į mūsų 9-to pėstininkų pulko 2-rają kulkosvaidžių komandą, (vėliau — kuopą); beveik toks pat “paršas” (kaip lietuviai vadina labai jauną vyrųką) kaip ir aš — tik dvejeta metų už mane senesnis. Jis švytuodavo karininko vytele per tuos geltonus batų aulus...

Kai buvome Ežerėnuose, atvykę iš Dauguvos fronto, atsimenu, Juodeika pakvietė mane su kitais karininkais, paragauti tų vaisių skardinėje, bene “peaches”, kurių tada buvo pulko krautuvėje — iš tų dalykų, kuriuos Lietuva gavo, drauge su karo pabūklais, ir Amerikos kareivių uniformomis, iš Amerikos ka-

riškų sandėlių Francūzijoje. Buvau jau viršila, ir jau leidau pirmąjį Lietuvos kariuomenės laikraštį “Tėvynės Gynėją”, todėl ir tas pakvietimas su karininkais pasiskonėti tais Amerikos gardumynais.

Iš gautųjų iš Amerikos reikmenų buvo ir kiek rudų odinių berankovinių trumpų apvalkalų išduotų mūsų kuopai, tačiau neužtenkamai visiems kareiviams, todėl (jau kuopos vadas) Juodeika sutiko (rodos, “post factum”) nurašyti į nuostolius kai kas ten iš mūsų kareivių sumanė, sukarpęs kelias tas odines “šalbiertas”, pasisiūti kišeninius dalykus dokumentų sudėjimui. Turbūt ir Juodeika, kaip ir aš, ilgai dar nešiojo tuos pasiūtus dalykus jau išstojus iš kariuomenės...

Kai Kaune — Šančiuose vyko kareivių “sukilimas”, tai ir pas mus, Ežerėnuose, mūsų kuopa kartą atsiskė išėiti į “užsiėmimus”. Leitenantas Juodeika pakeltu balsu įsakė į užsiėmimus išėiti, bet niekas ir nepajudėjo nuo guolių... Vadui išėjęs, aš paprašiau (ne pakeltu balsu) vyrus išėiti į užsiėmimą — visi išėjo...

Šaudymo kulkosvaidžiais pratimų metu, kai šaudėme per Ežerėnų ežerą į tolimus taikinius, Juodeikai teko išsitari: “štai, taip nereikia šaudyti!”, nes jis, pavyzdį rodydamas, kelis kartus į taikinį nepataikė... (Aš išdūmiau kelis kulkosvaidžio spūščius tiesiai į taikinį... Žinoma, vaikiška būtų tuo dabar girtis, bet taip išėjo! Vėliau, kovose su lenkais, užropojęs tarp švilpiančių kulku į kalną, iš kulkosvaidžio taip pabėriau į kitoj pusėj, žemai stovinčias kaimo trobas, kur dūlavo lenkų kareiviai, kad jie paskubomis atsitraukė...).

Kai Juodeika, jau po kariuomenės tarnybos ir po studijų užsieniuose ir kai buvo tapęs bene vyriausiu kainų tvarkytoju, Kaune susitikus teko išgirsti mūsų seną, nieko nereiškiantį, bet mums, tuomet kareiviams, buvusį suprantamą, kreipimąsi: “Na, kaip, piliūtai, gyvenį?...”

Amerikoj Juodeikos laiškas man buvo pradėtas žodžiais: “Sveikas, piliūtai!...” (Kaip koks “masonų” su-tartinis ženklas, tas “piliūtas” buvo vartotas mūsų tarpe. O Juodeika buvo ateitininkas). □

Lietuvos kariai Daugpilio fronte, prie Dauguvos 1920 m.

JAU SUĖJO 35 METAI KAIP PALIKOME TĖVYNĖ

JONAS REVAS

Liūdna yra, kai prisimeni tuos laikus, kai neišvengiamai teko palikti tėvynę, kurioje buvo išgyventa iki 1944 metų, spalio 16 dienos.

Stalingradui nepasidavus, pakriko vokiečių kariuomenė ir Hitlerio režimas. Per Lietuvos laukus žygiavo besitraukiančios vokiečių kariuomenės dalys. Kariai buvo labai nuvargę ir atrodė keisti, nekalbėjo vokiškai. Tai buvo vengrai, jugoslavai ir italai su savais ginklais ir gurguolėm. Pamačius juos pasidarė aišku, kad paleidę sąjungininkus, traukiasi ir vokiečiai.

Tuo metu buvau geležinkelietis ir man tekdavo vežioti į vis artėjančią frontą pastiprinimus, naujus ginklus, todėl teko ir daug ką matyti.

Vieną dieną teko traukinį nuvežti į Kauną. Kauno geležinkelio tiltas buvo apkabinėtas minomis ir paruoštas susprogdinimui. Kaune jau veikė vien tik karinė geležinkelio tarnyba. Mums tik dviem civiliniams pasidarė neįauku, kai pamatėme iškastas duobes, paruoštas depo užminavimui.

Apsisukę ant gražos rato, tik su vienu garvežiu, sugrįžom į Virbalio stotį (Kybartuose). Teko dar kartą vežti traukiniu pabūklus ir kariuomenę. Atvažiavus į Kazlų Rūdą mus sulaukė ir taip išlaikė visą naktį. Tik prašvitus praleido mus Alytaus link. Mes žinojom, kad Alytus buvo jau užimtas rusų. Todėl nuvežėme pakrautą traukinį tik į Suvalkų Kalvarijos stotelę.

Nuo traukinio platformų reikėjo nuvilkti pabūklus. Buvo ir šeši vikšriniai vilkikai, kurie vežioja priešlėktuvines patrankas. Tačiau, pasirodė, kad vikšrinių vilkikų vairuotojai, kareiviai, bestovint traukiniui Kazlų Rūdoje, nakčia pabėgo. Atsirado iš kareivių tarpo du, kurie mokėjo šiek tiek vairuoti. Vienas gerai nemokėdamas, ėmė staigiai mėtytis į šonus. Tačiau kitas, vistik nuvairavo visus šešis vilkikus ir traukinys buvo iškrautas. Būdami liuosi, tada paspaudėm atgal į Kazlų Rūdą, o iš ten į Virbalio stotį. Tai buvo paskutinis mano važiavimas Lietuvoje.

Kitą dieną, lyg ir tolesnei tarnybai, nuvežėme traukinį į depo. Ten mačiau kaip vokiečių civiliniai geležinkeliniai krovėsi savo čemodanus ir mantą ant garvežių ir taip ruošėsi važiuoti

“nach Heimat”.

Ir Virbalio geležinkelio stotis buvo paruošta sunaikinti. Prie vieno garvežio buvo prikabinatas didžiulis kablys — kauptuvas, kuris traukiamas garvežio pabėgių viduriu, išardo visą kelią. Pasidairiau aplinkui ir ką sutikęs kalbėjau. Sužinojau, kad praėjusią naktį rusų tankai buvo pasirodę Alvite, tik šeši kilometrai nuo Kybartų.

Matydamas tokį beviltišką stovį, sėdau ant dviračio ir pasileidau tiesiai į kaimą pas savo brolių. Ten su juo kartu buvo ir mano žmona su dukryte. Visiems paaiškinęs kaip iš tiesų buvo ir kas dėjosi, paraginau išsikasti nuo ugnies ir sviedinių skeveldrų slėptuvę. Mat, buvome nusprendę laukti ateinant fronto ir žiūrėti kas bus, tas bus, nors rusų režimą mes jau gerai pažinom per tuos vienus jų okupacijos metus. Žinojom, kad tie, kurie nebuvome išvežti per pirmus okupacijos metus, būsime išvežti rusams grįžus.

Tačiau frontas greitai artėjęs, staiga, ėmė ir sustojo ir išstovėjo nejudėdamas net keletą mėnesių. Tada daug ūkininkų ir miestiečių subėgo į pačią paprūšę. Pas vieną gyventoją sugužėjo apie 30 ar net 50 asmenų, su vežimais prikrautais turto, net atsigabenta po keleta karvių.

Tada ruduo buvo labai sausas, buvo sunku apsirūpinti vandeniu ir tinkamu pašaru. Vandenių vežėmės iš upelio, kuris skyrė Lietuvą nuo Vokietijos. Tačiau, koks ten buvo upelis! Lengvai galėjai jį peršokti. Jį vadino Liepona. Per tą upelį perėję, mes ir išbėgome į Vokietiją.

Spalio 15 d. užlėkė iš Amerikos Jungt. Valsstybių rusų pasiskolinti trijų motorų bombonešiai. Iš jų mėtė fosforą, degino ūkius ir trukdė net mažiausią judėjimą. Naktį ėmė kristi sproginėdami greta, kiti perlėkdami, artilerijos sviediniai. Buvo labai nerami naktis.

Rytui prašvitus, šaudymas apstojo. Laukuose pasirodė vokiečių priešlėktuviniai pabūklai. Nakties metu buvome pakrovę savo vežimą ir iš ryto išvažiavome tiesiai laukais link upelio. Kas turėjo su kuo — vežė, kas nešė. Tuo metu užskrido tų trimotorinių gal apie trisdešimt. Už-

virė kova. Vokiečiai šaudė šviečiamais ir padegančiais sviediniais ir iš šešiavamzdžių patrankėlių. Tačiau, tie trimotoriai lėktuvai buvo labai nejudrūs ir todėl turėjo kuo greičiau nešdintis. Jiems į pagalbą atskubėjo rusų naikintuvai — migai, kurie ėmė pulti pabūklų lizdus. Apšaudant pabūklus, buvo ir mums karšta, nes buvome įsimaišę tarp vokiečių kareivių. Kai kas iš mūsų bėgančių civilinių ir nukentėjo. Kiti pasimetė ir grįžo atgal. Tolyne važiuoti vokiečių kareiviai ėmė neleisti, o laukti nebegalėjome, nes vijosi rusai.

Praėjus tokiai puolimo bangai, sustodavome pasikalbėti ir pasiteirauti, kas ir kur ir kokiais keliais vyksta. Kaikurie senukai atsiklaupę iš tolo žegnojo Lietuvą, tarsi nujausdami, kad daugiau nebepamatys savo krašto. Nežinojome ar išliksime gyvi, nes karas dar buvo nepasibaigęs ir kada jis pasibaigs negalėjome žinoti.

Daugumas bėglių Vokietijoje išsiblaškė, kiti neskubėjo, pasilikdavo kurioj vietoj kelioms dienoms pailsėti. Tokiais atvejais, frontui netikėtai pasisukus, mūsų tautiečiai ir vėl patekdavo po rusais, kiti net po keleta kartų. Tuos, kuriuos rusai pagavo, grąžino į Lietuvą, jaunesnius vyrus paimdami į kariuomenę ir neapmokytus siųsdavo į frontą. Vokietijoje būnant, teko sutikti lietuvių, kurie buvo bebėgant paimti rusų į jų armiją. Pasibaigus karui, nekuriems pasisekė pabėgti ir susirasti Vokietijoje stovyklas. Anglijos ir Amerikos vyriausybių parėdymu, bėgliai buvo priimami į Unrros stovyklas, kuriose ir mus maitino.

Net Pupų Dėdė, likęs okupuotoje Lietuvoje tada dainavo: “Unra motinėle šeria ir globoja, Paršai ilganosiai namo nevažiuoja”.

Štai, jau praėjo ištisi 35 metai nuo to mūsų visų išgyvento siaubo, kuris mus atbloškė į šiuos, mums įmanomus gyventi kraštus. □

Seniai laukiamas “Kovų dėl Lietuvos Nepriklausomybės II tomas jau yra renkamas Tėvų Pranciškonų spaustuvėje, Brooklyne, N.Y.

Šio stambaus, kruopščiai parašyto veikalo autorius yra A. Rukša. Veikalas yra sudėtas iš dviejų dalių.

I dalis, mažesnioji, yra pavadinta “Lietuvių — Lenkų Santykiai Ligi 1919 Metų”.

II dalis, didesnioji, yra pavadinta “Lenkų Pastangos Okupuoti Lietuvą 1919 metais ir Pirmojoje 1920 Metų Pusėje”.

Viename didžiuliam tome turėsime rūpestingai surinktus pagrindinius faktus, nušviečiančius atgimstančios Lietuvos valstybės skaudžius santykius su Lenkija.

AR GALI BŪTI KOKIA KALBA SU TERORISTAIS?

I

Kas yra darytina su teroristais? Tokį klausimą iššaukia Anglijos vyriausybės Jošės Nkomo ir Roberto Mugabės galimas pripažinimas. Nei sakyti nereikia, kad abu šie Zimbabvės "Patriotiškojo" Fronto vadai nerizikuoja būti suimti atvykę į Angliją (nebent jiedu užsimirštų ir padėtų bombą užsibute, kuriame apsisisto Jan Smithas). Tarp kitko, ironiškai skamba, kad Užsienių Reikalų sekretorius lordas Carringtonas turėjo pasirašyti valdžios parėdymą, kuriuo Jan Smithui garantuojamas laikinas neliečiamumas, kaip buvusiam sukilėliui prieš karaliaus valdžią Rodezijoje. Antraip, bet kuris parlamento kairiojo sparno liberalas atstovas galėtų suorganizuoti jam, taip vadinamą, "piliečio areštavimą" ir patupdyti Smithą į tamsiąją. Tuo tarpu, tokio parėdymo nėra reikalingi nei Nkomo nei Mugabė.

Tas klausimas yra labai rimtas. Prieš dešimtį metų San Paulo gatvėje, policijos pasalose buvo nušautas Carlos Marighella (pirmasis, tikrasis "miesto guerilla"). Tai vienas iš būdų susitvarkant su teroristais. Toks būdas turi vieną žymų pirmumą, būtent, negyvas teroristas nebegali daugiau terorizuoti. Be to, nereikia jam rengti teismo, tuo išvengiant šiaip neišvengiamos reklamos, taip naudingos teroristams. Dar daugiau, negyvas teroristas nebegali būti vadu savo bendradraugiams ir nebegali pasprukti iš kalėjimo. Toliau, policijos nušautas teroristas nebesukelia amžinus ginčus apie mirties bausmę, ypač apie jos pritaikomumą nusikaltusiems "politiškai". Tarp kitko, negyvas teroristas negali nusižudyti, kaip pav. padarė Ulrikė Meinhof Vokietijoje. Tuo valdžiai sutapoma nemalonumai aiškiantis, kaip šaunamasis ginklas pateko į stipriai saugomą kalėjimą ir įtikinėjant publiką, kad tai būta tikrai savižudystės.

II

Reikia, tačiau, pripažinti, kad aukščiau paminėtu atveju, kartais teroristo mirtis gali būti ir nenaudinga, arba jų požiūriu — naudina-

ga. Pav., Ernesto "Che" Guevara vertė pakilo, kai jis žuvo Bolivijos Andų kalnuose, bekovodamas už "reikalą". Apsiskelbusių išlaisvintųjų menkutė gauja, kuriai jis vadovavo, nesugebėjo ir nepajėgė aukštumų indėnus įtikinti ir prikalbinti, kad tie sukiltų prieš jų prispaudėjus kapitalistus ir suorganizuotų ginkluotą pasipriešinimą. Tarp kitko, indėnų kalbos nei vienas iš tų "išlaisvintųjų" nemokėjo ir nesuprato.

Nuo užmaršties, kaip nevykėlį, Guevarą išgelbėjo jo žuvinimas. Jis staiga virto legenda. Riaušinkai studentai, negalvodami, 1968 m. ėmė šikauti jo vardą kartu su seno revoliucionieriaus Ho Chi Minh vardu.

Kaip žinome, britai ir net prancūzai, galų gale, bandė derėtis su jų teroristais. Iš tų derybų kai kas paaiškėjo, apie juos ir jų motyvus.

Teroristų judėjime viskas sukasi apie tai, kas įvykdys ir prieš ką. Kitaip tariant, viskas eina apie tai, kas turi vykdomąją galią. Pažengusiose bendruomenėse teroristai, griaudami viešąją tvarką, siekia įrodyti, kad valdžia nepajėgia ją išlaikyti. Mums duodama suprasti, kad bendruomenė turėtų susiprasti ir pati sugriūti, o esantieji valdžioje turėtų visai paprastai ir padoriai, pasitraukti ir užleisti savo vietą teroristams. Kai valdžia atsisako tai padaryti, tada teroristai, užmiršta savo "aukštusius politinius" tikslus, neužmiršdami, tačiau, paties teroro, kuris tampa jų gyvenimo būdu.

Nepažengusiose bendruomenėse, pav. buvusiose ar esamose kolonijose, teroras neturi nieko bendro su "tautiniu išlaisvinimu", tačiau labai daug turi reikalo su tuo, kas perims valdžią, kai baltasis žmogus paliks kraštą. Ten riaušės yra, visai paprastai, paveldėjimo karai. Nei Nkomo, nei Mugabėi visai nerūpi vidujinis Rodezijos susitvarkymas ir jos reikalai, bet jie labai susirūpinę faktų, kad laisvų rinkimų atveju, jiedu nelaimėtų prieš juodąjį vyskupą Muzorevą. Ko jiedu nori, tai galios — valdžios. Ir jei vienas iš jų ją gaus, tai kitam liks tik pasisaugoti.

Šiaurinėje Airijoje gal ir reikalingi koki pakeitimai. Nors Ulsteris ir nėra tikra kolonija, tačiau, kai kas kolonializmą ten primena, bū-

tent: politinė galia, palyginamas turtingumas, geriausi darbai ir namai yra protestantų kolonistų, palikuonių iš Skotijos ir Anglijos, rankose.

Tačiau, rimtų derybų, išskyrus min. pirm. Heath vyriausybę, britai niekad su airių teroristais nėra vedę. Tačiau, jie jų ir neišnaikino. Vieton to jie svyravo ir blaškėsi, internuodami juos be teismo ir pagaliau, ir tą būdą nutraukė, kol galų gale (nors galo ir nepasiekė), pusiau pripažino teroristams politinį statusą. Tačiau, Mountbatteno nužudymas, galimas dalykas, viską vėl pakeis.

Kituose savo buvusios imperijos kraštuose, po ištęstų ir daug kaštavusių bandymų nugalėti teroristus, pagal Konstituciją, britai ėmėsi derybų. Jie derėjosi su Kipro salos arkivyskupu Makarios, kuris pats žmonių nešaudė, bet bendravo su Grivu, kuris šaudė. Jie perdavė valdžią Kenijoje teroristui Jomo Kenyattai, kuris buvo nuteistas kaip vadovavęs Mau-Mau teroristams. Tik Malajuose jie buvo pakankamai supratlyvūs patikėti valdžią saikingam lyderiui, atstumdami teroristą Chin Pengą.

III

Kuo pagrįstas toks protavimas, taip elgiantis su teroristais? Deramasi su teroristais kai pavargstama bekovojant su jais, arba kai randama, kad tas per daug atsieina (kas, iš tiesų, yra tas pat). Taigi, iš to išeina, kad derybos su teroristais sugestijonuoja pasirošimą pasiduoti jiems ir derybų objektas yra tik siekimas išlaikyti ir išsaugoti kai ką iš buvusių privilegijų ar indėlių, vieton to, kad paprastai perduoti valdžią jiems su išklmēm ar be ju.

Kaip gi su Rodezija? Britanijos silpnybė šiuo atveju yra ta, kad ten jau nuo 1965 m. anglai neturi valdžios, kaip ją turėjo Malajuose, Kenijoje, Kipre, ar Ulsteryje kad tebeturi. Tačiau, iš antros pusės jie niekad nepripažino savo varžybininkams "de jure" galios, ir jie eis derėtis, ateinančioje Londono konferencijoje siūlydami perduoti ne savas privilegijas ir naudą, bet daugiausia kitų.

A.

(Pasinaudota "National Review", 1979 m. rugs. 28 d. Nr. 39)

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

“VYTAUTO DIDŽIOJO” RINKTINĖS PIRMINKULI, MOTERŲ VADOVEI, VALDYBAI, SESĖMS IR BROLIAMS ŠAULIAMS

Prieš dvidešimt penkerius metus atsikūrę toli nuo gimtosios žemės, nuo jos žaliųjų pievų, didingų miškų, savų sodybų, pasaulio lietuvių sostinėj Čikagoj, Jūs ryžtingai žengėt ir tebežengiat šauliškuoju keliu, vadovaudamiesi obalsiu “Visa Nepriklausomai Lietuvai”.

Pasirinkę garbingojo Lietuvos valdovo, išgarsinusio Lietuvos vardą plačiame pasauly, sukūrusio stiprią Lietuvos imperiją, Vytauto Didžiojo vardą, Jūs augot narių skaičiumi, garsėjot atliktais darbais. Rinktinės choras, Vaidintojų grupė, tautinių šokių grupė “Vytis”, orkestras — tai rinktiniai žiedai, kuriais pasipuošėt.

Savi — jaukūs, puoštūs Namai buria Jus visus po savo stogu, savo bibliotekoj semiatės dvasinio peno.

Pradėję dvidešimt šeštuosius veiklos metus toliau aukit, klestėkit ir žydėkit!

Rinktinės veteranams — p-kui Vladui Išganaičiui ir Moterų vadovei Stasei Cecevičienei, linkiu ir ateity nepalūžti ir sulaukti dienos, kada su visa rinktine galės grįžti į laisvą, nepriklausomą Lietuvą.

“TREMTIES TRIMITAS”

PIRMAJAI IŠEIVIOJ “VLADO PŪTVIO” ŠAULIŲ KUOPAI TORONTE

Mielas Pirmininke, Valdyba, Sesės ir Broliai,

Prieš ketvirtį šimtmečio pradėję pirmuosius nedrąsius žingsnius Kanadoje, toli nuo gimtojo krašto, toli nuo laikinosios sostinės Kauno, kur taurus lietuvis Vladas Pūtvis pasėjo pirmąją šauliškos idėjos sėklą.

Svetimaj šaly Jūs ryžotės stovėti Lietuvos sargyboj, garsinti Lietuvos ir lietuvių tautos tragediją, ieškoti mūsų reikalams draugų ir įtakingų užtarėjų.

Per dvidešimt penkerius metus Jūs plačiai išgarsinot Lietuvos vardą, pritraukėt į savo eiles jaunimo ir drąsiai žengiate į naująjį ketvirtį šimtmečio. Tai nuopelnas Jūsų energingo pirminko, nuopelnas ir kiekvieno iš Jūsų, susibūrusių po Vlado Pūtvio vėliava.

Tuo pačiu ryžtu ženkite pirmyn, dirbkite ir toliau Nepriklausomai Lietuvai!

“TREMTIES TRIMITAS”

“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinės p-ko
Vlado Išganaičio kalba, pasakyta 1979 m.
rugsėjo 15 d. Šaulių Namuose, švenčiant Rinktinės
25 metų sukaktį

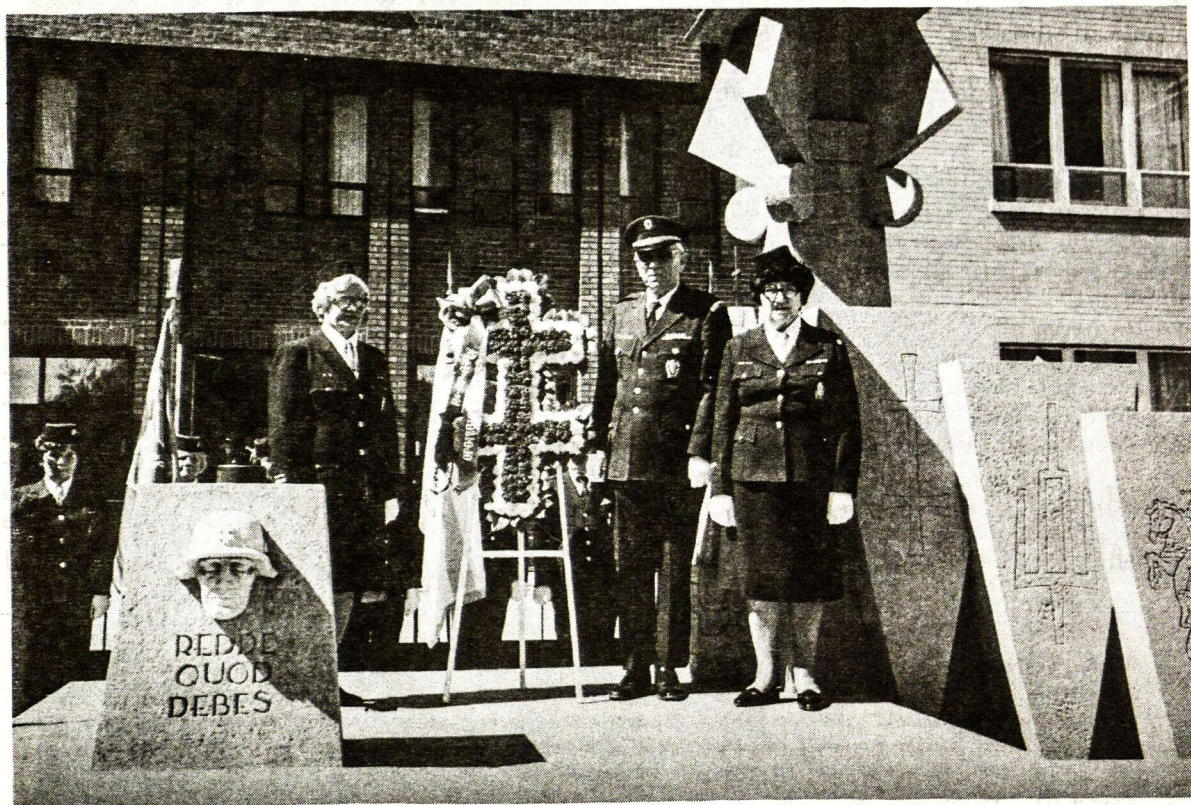
25 metai kaip žmogaus gyvenime, taip ir organizacijos gyvenime rodo pilną subrendimą. Tai aiškiai rodo, ką ta organizacija yra atlikusi, padariusi ir ko iš jos galima laukti ateityje.

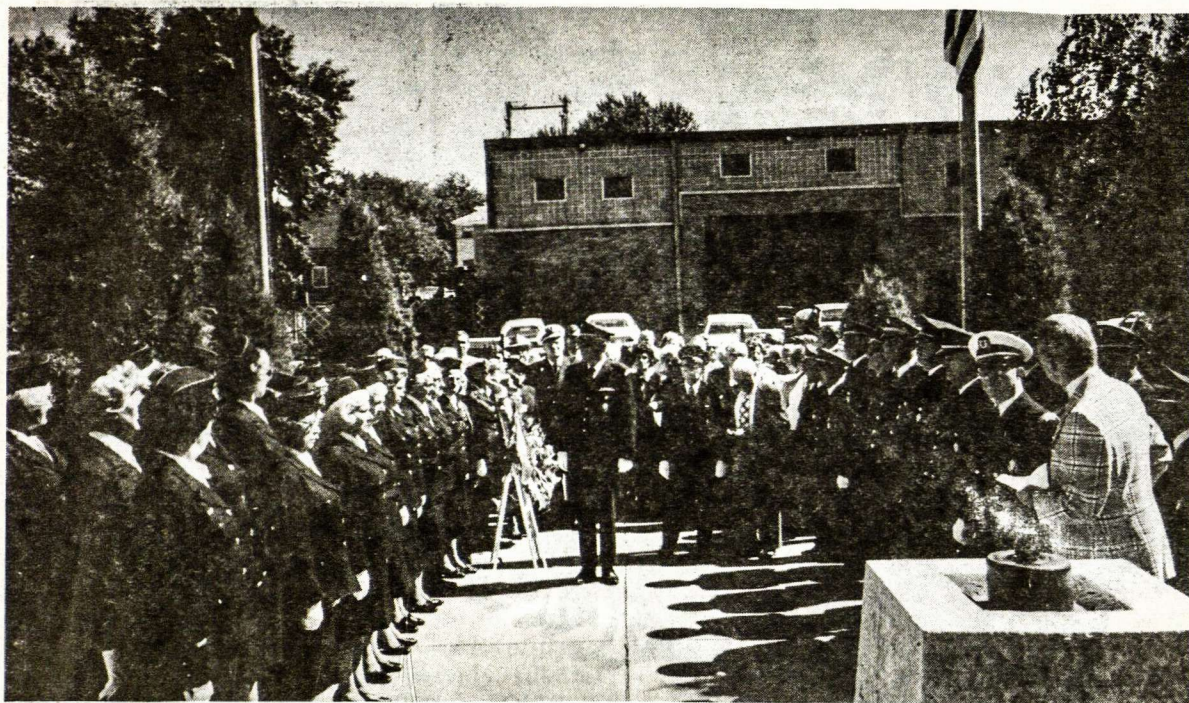
Ką “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa, išaugusi į dabartinę “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinę, per tuos 25 metus yra padariusi ir kokį vardą ji yra įsigijusi visuomenėje, daug aiškinti netenka, nes jūs patys gerai žinote kokią gilią vagą ji yra išvariusi būdama išėivijoje.

Yra paaukojusi virš 30,000 dol. lietuvių palaikymui ir labdarybei, įsigijusi nuosavus namus, narių skaičiumi išaugusi iki 900, turi mišrų chorą, vadovaujamą muziko Petro Vacbergo, tautinių šokių grupę “Vytis”, vadovaujamą Violetos Smieliauskaitės-Atkinson, meno kuopelę, vadovaujamą Juozo Petrausko, orkestrą, vadovaujamą Adolfo

→
VIRŠ.: 1979 metų rugsėjo 16 d., švenčiant “Vytauto Didžiojo” Rinktinės 25-rių metų gyvavimo sukaktį, išsirikiauvusios šaulės prie Čikagos Jaunimo Centro ruošiasi pagerbti žuvusius už Lietuvos laisvę. Kairėj Rinktinės Moterų vadovė Stasė Cecevičienė.

APAC.: “Vytauto Didžiojo” Rinktinės Čikagoj šauliai: (iš k. į d.) J. Sasnauskienė, Rinktinės p-kas Vladas Išganaitis ir Moterų vadovė Stasė Cecevičienė padėję vainiką prie Žuvusių dėl Lietuvos Laisvės paminklo. Nuotraukos C. Genučio

“Vytauto Didžiojo” Rinktinės Čikagoj šaulės ir šauliai, kitų šaulių dalinių atstovai ir svečiai, išsirikiavę prie Žuvusių dėl Lietuvos Laisvės paminklo Čikagoj, Jaunimo Centro sodely. Nuotr. C. Genučio

Ramonio ir biblioteką, vadovaujamą Stasio Ramo ir Adolfo Ramonio.

Rinktinės narių tarpe viešpatauja darnus, broliškas sugyvenimas ir stipri, vieninga veikla. Šaulių širdyse dega Tėvynės meilė, idealizmas ir pasiaukojimas. Kad tai nėra vien tušti panegyriškos žodžiai, įrodo faktas, kad per savo gyvavimo 25 metus nariai savo darbu ir aukomis rinktinei yra sukėlę apie 250,000 dolerių. Tokią pinigų sumą be idealizmo ir pasiaukojimo nebūtų buvę galima sukelti.

Rinktinės nariai niekuomet neatsisakė dalyvauti ten, kur juos šaukė Lietuvos ir lietuvių tautos reikalai. Šauliškomis pareigoms atlikti nebuvo kliūtis nei šalčiai, nei sniegas, nei karščiai ar lietus.

Šauliai buvo ir yra Lietuvos sargai. Mes ejome ir toliau eisime pirmųjų šaulių ir savanorių nuėitu keliu. Dėsime pastangas tą kelią išpuošti

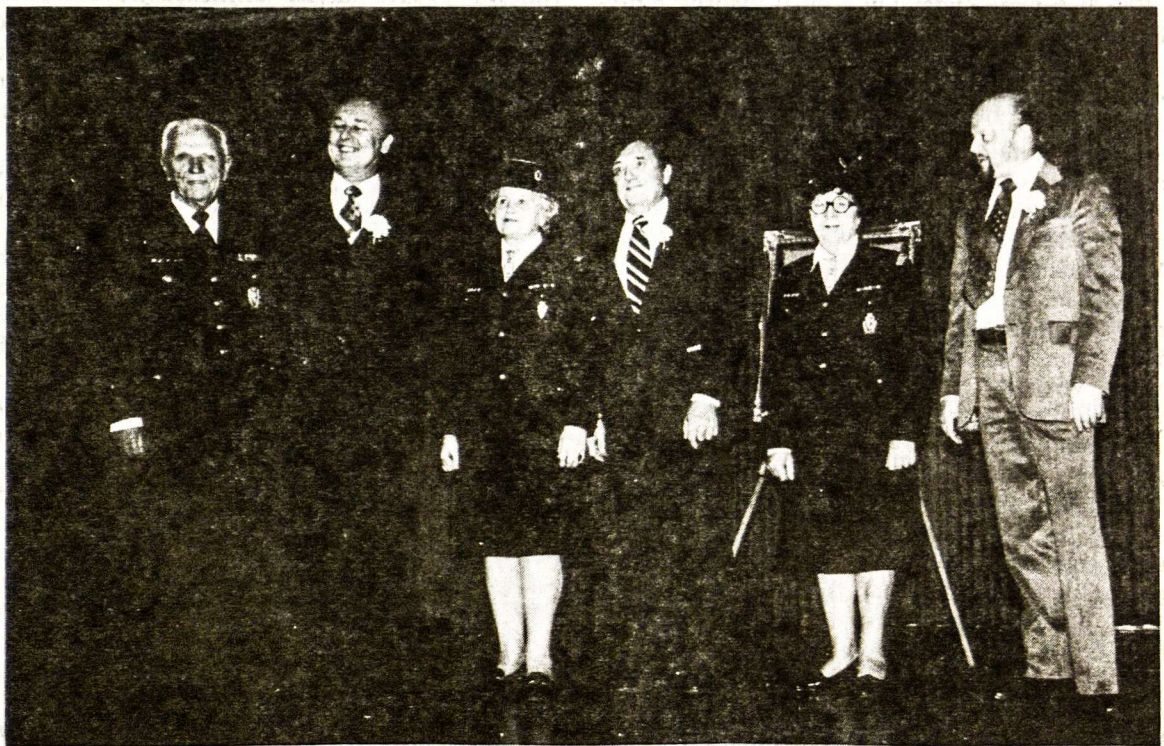
ir atžymėti gerais, kilniais darbais. Garbingai nešime šaulių vėliavą ir po ja bursime visus geros valios lietuvius.

Šaulių Sąjunga yra viena iš tų organizacijų, kurios stovi arčiausiai prie pat tautos širdies. Kieno krūtinėje plaka lietuviška širdis, tas jaus, kad iš tikrųjų taip yra. Kas tokios širdies neturi, tas nemylės Šaulių Sąjungos ir nieko jam neįrodys ir jo neįtikins.

Rinktinės narių tarpe nėra tokių kaip ta musė, kuri artojui ariant per dieną išstupėjusi ant jaučio rago, vakare gyrėsi — ir aš ariau. Ką rinktinė yra atsiekusi, prie to yra prisidėję visi jos nariai — vieni labai daug, kiti — daug, tretį — mažiau. Už tai Jums, brangiosios Sesės ir Broliai šauliai, reiškiu gilą, šaulišką, brolišką padėką, o Jūs kiekvienas iš tos bendros padėkos prisiskirkite sau tokią dalį, kokią esate užsipelnę. □

VIRŠ.: “Vytauto Didžiojo” šaulių Rinktinės choras, vadovaujamas muz. Vacbergo, giedojo Jėzuitų šventovėj Čikagoj iškilmingų mišių metu, švenčiant rinktinės 25-rių metų sukaktį.

APAC.: “Vytauto Didžiojo” šaulių Rinktinės Čikagoje 25-rių metų veiklos minėjimo šventėj rugšėjo 15 d. Šaulių Rinktinės Namuose meninę programą išpildžiusieji su rengėjais (iš k. į d.) p-kas Vl. Išganaitis, solistas V. Liorentas, M. Dapkienė, rašytojas A. Baronas, Moterų vadovė Stasė Cecevičienė ir muz. prof. A. Jurgutis. Nuotraukos C. Genučio

LIETUVOS ŽYDAI IR "HOLOCAUST"

S. K.

Tuo pavadinimu Lietuvos Taryba išleido dr. Juozo Prunskio 48 psl. knygelę anglų kalba. Ši knygelė atsakymas tiems, kurie filme "Holocaust" metė negražų ir nepelnytą kaltinimą lietuvių tautai už žydų žudymą vokiečių-nacių okupacijos metu.

Pradžioj net 9 puslapius autorius paskyrė žydų tautos charakteristikai ir jų kultūrinei autonomijai Lietuvos valstybėj. Teisingai autorius pastebi, kad nepriklausomoj Lietuvoj žydai turėjo pilnutinę laisvę išvystyti nepriklausomą organizacinę ir kultūrinę gyvenimą. Turėjo savas mokyklas, savas šalpos ir kultūrinės organizacijas. Lietuvos ekonominiame gyvenime žydai vaidino labai svarbų vaidmenį. Jų gyvenimo standartas buvo aukštas.

Sovietams okupavus Lietuvą, buvo uždarytos visos zionistinės organizacijos, žydų laikraščiai ir kultūrinės žydų organizacijos. Nepriklausomoj Lietuvoj komunistų partijai priklausė apie 700-900 narių, iš jų 52 procentai buvo žydų. Rusai paskyrė į vadovaujančias naujos administracijos vietas žydus, taip pat labai daug žydų buvo paskirti politiniais instruktoriais. Tarp NKVD vadovaujančio personalo 50% buvo žydai, 40% rusai ir 10% lietuviai. Žydai buvo labai žiaurūs tardydami suimtuosius, juos kankindami. Knygelėj nurodytos pavardės žydų, jų užimamos vietos ir kokiais žiaurumais jie pasižymėjo. Objektiviai autorius pažymi, kad tarpe iš Lietuvos masiniai deportuotų lietuvių buvo keletas tūkstančių žydų. Žydų elgesys sovietinės pirmosios okupacijos metu, jų sauvaliavimas ir žiaurumas iššaukė reakciją kaikiurių lietuvių tarpe, ypač tų, kuriuos žydai NKVD rūsiuose taip žiauriai kankino, sužalojo.

1941 m. birželio mėn. kraštą okupavus vokiečiams-naciams, lietuviai tikėjosi būti autonomiški, turėti savo vyriausybę. Tai buvo trumpalaikis sapnas. Vokiečių politika okupuotuose kraštuose greit paaiškėjo — jie buvo valdovai, kitos tautos turėjo jiems tarnauti ir jų besąlyginiai klausyti. Žydai turėjo būti visiškai sunaikinti. Pradėję planingai naikinti žydus pačioj Vokietijoje, užimtoj Lenkijoje, tą patį darbą tęsė okupuotoj Lietuvoj. Tačiau, vokiečiai naikindami žydus Lietuvoj, norėjo parodyti, kad, lietuviai, išgyvenę tiek žiaurumų iš žydų, nutarė jiems dabar atsilyginti ir žydus išnaikinti. Autorius pabrėžia, kad kaikurie lietuviai žydų žiaurumo paveikti tikrai šaudė žydus, bet tai buvęs toks mažas procentas, kad už tai kaltinti lietuvių tautą negalima. Jis teigia,

kad buvę ir tokių lietuvių kriminalistų, kurie vokiečiams įsakius žydus šaudė. Bet pati lietuvių tauta žydų tragediją išgyveno, kreipėsi į vokiečių administraciją prašydami sustabdyti žydų tautos naikinimą, Lietuvos dvasiškai ragino tikinčiuosius teikti pagalbą žydams. Lietuvių pastangos, iššaukė represijas. Vokiečių egzekucionieriai buvo aprenjami lietuvių karių uniformomis, filmuojami, kad būtų įrodytas pasauliui, kaip lietuviai "naikino" žydus.

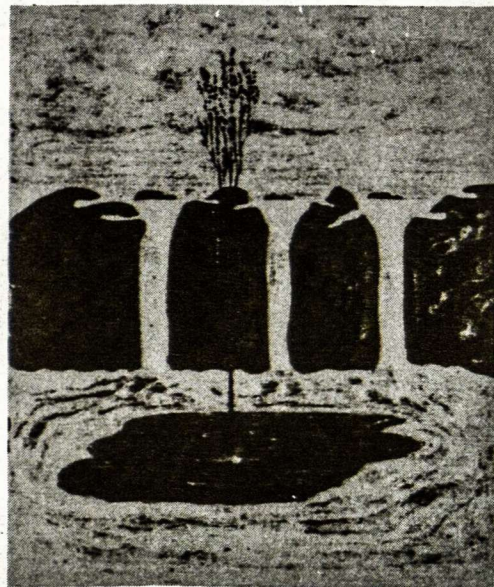
Jei pasitaikė lietuvių, kurie vykdė vokiečių įsakymą ir šaudė žydus, tai šaudė ir patys žydai. (19 psl.).

Dvidešimtam knygelės puslapy autorius rašo, kad Vilniuj Lietuvos policijos dalinys buvo sušaudytas, nes atsisakė šaudyti žydus. Tame pačiame puslapy parašyta, Niurnbergo teisme buvo įrodyta, kad vokiečių SS vyrai, aprenkti lietuvių karių uniformomis šaudė žydus, nes lietuviai atsisakė.

Grupė Lietuvos intelektualų — 37 žmonės — buvo suimti ir išgabenti į Stutthof'o koncentracijos stovyklą, kur dauguma mirė, nes lietuvių tauta nekooperavo su naciais.

Lietuvių tautai mestas kaltinimas už žydų naikinimą ne tik neteisingas, ne tik daro didžiausią moralinę skriaudą lietuviams, bet nuvertina ir patį "Holocaust" filmą. Jei filmo autoriai būtų rimčiau į savo darbą atsinešę, jie būtų radę galybę atvejų, kur lietuviai gelbėdami ir slėpdami žydus, buvo uždaryti į kalėjimus, kankinami, jų turtas konfiskuojamas ar jie patys sušaudomi.

M.K. Čiurlionis

Sušaudyti buvo pavieniai lietuviai ir ištisos šeimos. Nebodami savo saugumo, rizikuodami savo gyvybėmis, lietuviai slėpė žydus, kunigai slepiamiems žydams išrašydavo metrikus. Nukentėjo lietuviai pasauliečiai ir dvasiškai, visa lietuvių tauta užsitraukė vokiečių nemalonę.

Dalis išgelbėtųjų atsiuntė dr. J. Prunskiui savo parodymus, išreiškė savo dėkingumą. Yra dvi išgelbėtų žydžių nuotraukos.

Knygelė skirta amerikiečiams, kurie, žiūrėdami "Holocaust" filmą, susidarė klaidingą nuomonę apie lietuvių tautą. Mažos knygelės rėmuose autorius negalėjo duoti pakankamai įrodomosios medžiagos, todėl gal galima buvo sutrumpinti pirmąjį skyrių ir palikti daugiau vietos įrodomajai medžiagai. O tos medžiagos tur būt kiekvienas turim. Juk žydams padėjo ne vien tie, kurie juos slėpė, padėjo ir tie, kurie geto žydus aprūpindavo maistu, kurie jiems teikė moralinę pagalbą. Gal reikėjo tuos atvejus išryškinti. Prisimenu, kaip išgyveno prof. Ignas Jonynas dėl prof. Lazersono suėmimo ir patalpavimo į getą. Kaip jis išgyveno mažų kūdikių žiaurų žudymą, jis pats matė kaip vokiečiai kareivis, paėmęs už kojų kūdikį, trenkė jo galvytę į medį ir sutriuškinęs įmetė į duobę. Tas vaizdas jam nedavė ramybės iki mirties. Išgyvenom žydų likimą visi, nes į getą buvo suvaryti mūsų kolegos studentai, su kuriais kartu paskaitų klausėm, suvaryti žydai profesoriai, gydytojai, prekybininkai ir eiliniai žmonės. Lietuviai esame gailėstingi, mums padarytas skriaudas greit pamirštam, artimo nelaimės jautriai išgyvenam.

Dėl žydų savo gyvybėmis ar savo saugumu rizikavom daugelis, kuriems pasitaikė progos jų likimą palengvinti.

Vokiečių komisariato įsakymu mano tėvelio daržininkystė turėjo aprūpinti daržovėmis Karo Ligoninę. Tuo metu buvo neįmanoma gauti pakankamai darbininkų. Komisariatas prižadėjo duoti žydžių. Atveždavo jas iš geto pirmadienį, penktadienio vakare jas vėl išveždavo. Sodininkystė buvo ant pat Kauno miesto ribos, aplink ūkininkai. Jas apgyvendino didžiuliame, naujame kluone. Jų maisto kortelės buvo arklienos mėšai ir tai mažais kiekiais, o dirbant, kad ir nesunkų darbą, to davinio būtų užtekę tik nuo bado apsiginti. Nors daržovių pakako, bet reikėjo kombinuoti tą davinį papildyti. Reikėdavo spekuliacinėm kainom pirkti juodoj rinkoj produktus. Vokiečiai dažnai kratydavo vežimus ir už spekuliaciją suiminėdavo ir žiauriai bausdavo.

Šeima nutarė, kad mažiausia rizikos bus, jei į turgų maisto pirkti važiuosiu aš, manęs ne-

įtars, nes buvau jauna. Vieną dieną vežikas ukrainietis, mano draugė ir aš, nuvažiuom į Šančių turgų, nupirkom kiek gavom kiaušinių, sviesto, lašinių. Nieko daugiau negavę, nutarėm užsukti į senamiesčio turgų. Važiuojant pro Karo Ligoninę, Vytauto prospekte mus sustabdė ginkluotas kareivis. Sėdėjau ant krašto. Paklausė ką veža. Išbalo vežikas, išbalo draugė. Nors nesu drąsuolė, ramiai atsakiau: lašinius, kiaušinius, sviestą. Vokiečiai pagalvojęs, kad juokauju, uždėjęs ranką man ant kelių pradėjo juoktis. Nustūmusi jo ranką, liepiau vežikui važiuoti. Tik gerokai pavažiavus, mano bendrakeleiviai atsigavo ir pradėjo barti mane, kad pasakiau ką vežam. Išaiškinau, kad būtų daug mažiau baudę, jei būtų pakratę ir radę, kad sakiau teisybę, nes jei būčiau sakiusi, kad nieko nevežam, radę būtų dvi-gubai baudę. Sustabdė ir kitą kartą, bet ir vėl pavyko išsisukti.

Dauguma daržininkystė dirbusių žydžių gete turėjo šeimas, kurios badavo. Atvažiuodamos į darbą pirmadienį, jos paslėpusios atsiveždavo įvairių prekių mainams. Iš tėvelio išsiprašė, kad po darbo jis leistų joms eiti pas ūkininkus. Leido su sąlyga, kad prieš saulės nusileidimą grįžtų, dalis liktų kluone, nes jei netikėtai atvažiuotų tikrinti vokiečių geštapininkai, tai kad jas matytų. Žydės tuo būdu apsirūpindavo maistu, kurį penktadienį veždavo į getą. Dažnai užsukdavo geštapininkai tikrinti, tikrindavo net puoduose žydžių maistą, bet nė kartą neprisikabino. Rizika buvo didelė, galėjo paskusti kaimynai ūkininkai, galėjo paskusti iš pavydo kiti geto žydai ir būtų nukentėjusios ne tik žydės, bet ir visa mūsų šeima. Tačiau, matyt, Dievas saugojo ir neiškiuom. Gal sargybiniai, kurie atveždavo žydes ir įtarė, nes dažnai kalbėdavo, kad žydės veržte veržiasi pas mus dirbti, gal žydės juos papirkdavo, kad jie užsimerktų, — kas žino. Mūsų šeimoj niekad apie tai nekalbėdavom, net mažieji — sesutė ir brolis niekad neklausdavo, kur žydės po darbo laukais skuba, ką jos paslėpusios atsineša.

Žinojau, kad kaime paslėpta žydelkaitė, rodė ją draugė bažnyčioj, kartu su jos antrąja "mama", bet ar kiti namiškiai apie tai žinojo, nežinau, nes aš nepasakojau, nepasakojau ir apie tai, kad vokiečiai sustabdydavo.

Taigi, lietuvių tautos sąžinė dėl žydų naikimo yra rami ir ALTos išleista knygelė gal parodys nevienam amerikiečiui, kad filmas "Holocaust" yra tendencingas. Bet tos knygelės per maža, reiktų surinkti daugiau faktų, duoti daugiau parodymų.

□

ŠAULIAI PAMINĖJO SIDABRINĘ SUKAKTĮ

Šių metų rugsėjo 15 ir 16 dienomis "Vytauto Didžiojo" rinktinė Čikagoje atšventė sidabrinę sukaktį nuo Šaulių Sąjungos įsisteigimo išeivijoje. Rugsėjo 15 d. Šaulių namuose buvo surengtas nuotaikingas banketas, kuriame dalyvavo virš 250 šaulių ir jų svečių. Organizacijos dalyvavo su vėliavomis.

Pradžioje buvo akademinė ir meninė dalis. Sąjungos kapelionas kun. J. Borevičius sukalbėjo invokaciją. Nusipelnę šauliai buvo apdovanoti Šaulių žvaigžde. Neilgą, bet išsamią kalbą pasakė vienas iš sąjungos steigėjų, buvęs Centro valdybos pirmininkas ir dabartinis "V.D." rinktinės pirmininkas Vladas Išganaitis.

Šaulius pasveikino Lietuvos generalinė konsulė J. Daužvardienė, Šaulių Sgos centro valdybos pirmininkas K. Milkovaitis, savanorių — J. Tamulis, ramovėnų — A. Juškevičius, Š.S. kapelionas kun. J. Borevičius, Altos kun. A. Stašys, "Kęstučio" kp. pirmininkas Petrušaitis, "St. Butkaus" kp. p-kas V. Tamošiūnas, "Gen. Daukanto" kp. p-kas E. Vengiankis. Raštu sveikino: Generaliniai Lietuvos konsulai, Žmuidzinas — Toronte, A. Simutis — New Yorke ir V. Čekanauskas — Los Angeles; Lietuvos atstovai — S. Bačkis — Vašingtone, Baluckas — Londone; vyskupas Vincentas Brizgys, kun. A. Trakis, Brighton parko klebonas, kun. Ansas Trakis, Balfio pirm. M. Rudienė, inž. A. Rudis, "Dainavos" ansamblis, "Draugo" administracija, Muzikologijos archyvas ir šie šaulių daliniai: Naujosios Anglijos rinktinė, "Vlado Pūtvio" kp., "Martyno Jankaus" kp., "Jono Vanagaičio" kp., "Dr. Vinco Kudirkos" kp., "D.L.K. Algirdo" kp., "Aušros" kp., "Klaipėdos" jūrų šaulių kp., "Švyturio" jūrų š. kp., "D.L.K. Gedimino" kp., "Vilniaus" rinktinė ir "Žalgirio" kuopa.

Meninę dalį labai gražiai pravedė jaunimo vadovė š. Jūratė Jasaitytė, akomponuojant prof. muzikui Jurgučiai ir — rašytojas A. Baronas. Solistas padainavo 3 dainas ir 3 arijas. Rašytojas Baronas paskaitė kelis humoristinius eilėraščius. Tiek solistą, tiek rašytoją dalyviai maloniai sutiko ir palydėjo gausiais plojimais. Po to, sekė šaulių moterų gerai paruošta vakarienė ir šokiai. Šokiams grojo rinktinės orkestras. Geroje nuotaikoje visi pabendraavo ligi vėlumos.

Ant rytojaus, rugsėjo 16 d., Jėzuitų šventovėje buvo atlaikytos pamaldos. Dalyvavo daug uniformuotų šaulių ir organizacijos su vėliavomis. Šv. Mišias laikė kapelionas kun. Borevičius, kuris pasakė šventei pritaiktą pamokslą. Giedėjo rinktinės choras. Po pamaldų, su ati-

tinkamomis iškilmėmis, prie paminklo Žuvusiems už Lietuvos Laisvę buvo padėti vainikai — "Vytauto Didžiojo" rinktinės, ramovėnų ir jūros šaulių. Sugiedota "Marija, Marija" ir Lietuvos himnas. Po to, visi dalyviai buvo pakviesti į Šaulių Namus priešpiečiams.

Šventės metu visur jautėsi pirmininko Vl. Išganaičio ir moterų vadovės S. Cecevičienės akyklumas ir nuoširdumas. Jie su visa eile šaulių pagalbininkų parodė kaip turi būti dirbamas bendras visuomeninis darbas.

P. Venclova

Naujosios Anglijos Šaulių Rinktinė

Išaušo gražus, saulėtas rugsėjo 1 dienos rytas, tarytum ragindamas visus vykti į gražią Tėvų Pranciškonų vasarvietę Kennebunkporte, Maine ir tenai praleisti paskutinį vasaros savaitgalį gražioje aplinkoje. Ten Naujosios Anglijos rinktinė ruošė rugsėjo 1-3 dienomis kultūrinį savaitgalį.

Šeštadienį 10 val. ryto vyko registracija, kurią pravedė A. Gedmintienė ir E. Gorodeckienė. Viso dalyvavo 44 šauliai. Staigmeną padarė atvykdamai iš St. Petersburgo, Fla., "Dr. Vinco Kudirkos" kuopos įsteigėjas A. Mateika ir buvęs kuopos narys A. Grabauskas. Su jais atvyko "Romo Kalantos" kuopos narys J. Babrys. Jie atsivežė net kuopos vėliavą.

11:30 val. stovyklos komandanto P. Šaulio komanda rikiuotis iškilingam atidarymui. Giedamas tautos himnas ir pakeliamos vėliavos. Viršininkas A. Zenkus sveikino visus atvykusius šaulius ir svečius, kviesdamas visus dalyvauti programoj, nes tik nuo mūsų pačių priklausys stovyklos pasisekinimas. Perskaitė raštu gautus ta proga sveikinimus. Gauta iš Sąjungos pirmininko K. Milkovaičio ir moterų skyriaus vadovės St. Cecevičienės, "Vl. Pūtvio" kuopos Toronte, "Vytauto D." rinktinės ir "Romo Kalantos" kuopos St. Peterburge.

Papietavus ir pasiskirsčius į kambarius, šauliai ruošėsi priziniam šaudymui. Šaudymą pravedė A. Šarkauskas. Buvo 3 grupės: vyrų, moterų ir svečių.

Tą patį vakarą vyko šokiai su programa, kurią išpildė rašytojas-humoristas A. Gustaitis iš Bostono. Prie geros muzikos ir puikiai paruoštų sesių vaišių kavutės, ne tik šauliai, bet visi vasarotojai linksminosi iki vudurnakčio.

Sekmadienį, rugsėjo 2 d., 9 val. ryto sušauktas bendras visų šaulių susirinkimas, kurį pravedė rinktinės pirm. A. Zenkus. Pastebėjo, kad šiemet mažiau atvyko šaulių, nors kviestos visos kuopos dalyvauti, o atsiliepė tik Floridos kuopa. Iškeltas reikalas įsigyti rinktinėi tautinę

vėliavą. Priminė, kad š.m. lapkričio 24 d. įvyksta rinktinės suvažiavimas ir 60 metų nuo Šaulių Sąjungos įkūrimo minėjimas Worcesteri ir kvietė visus narius gausiai dalyvauti. Po susirinkimo buvo dr. K. Pautienio, Centro valdybos nario sveikatos reikalams, paskaita. Jis aiškino kas yra vėžys ir pirmuosius jo simptomus.

Po paskaitos komendantas vėl rikiavo visus eisenai į bažnyčią. Šv. mišias atnašavo rinktinės kapelionas tėv. R. Šakalys. Kadangi tą dieną buvo minima tautos šventė, tad ir pamokslas pritaikytas tai progai. Šv. mišių metu giedojo sol. B. Povilavičius, vargonais grojo muz. J. Kačinskas. Abu iš Bostono.

3 val. p.p. įvyko iškilingas Tautos Šventės minėjimas. Atidarė Vl. Gedmintas, kviesdamas sugiedoti Tautos himną. Pristatė kalbėtoją tėv. R. Šakalį. Po paskaitos buvo meninė dalis. Sol. B. Povilavičius, akomponuojant muz. J. Kačinskui padainavo šias dainas: "Ėsk karvute" — Guodžio, "Dar nepaketinau" — Šimkaus, "Motinutė" — Klovos, "Gal tu rimitis" — Shubert ir "Buvimas" — Shubert. Poetas tėv. L. Andriekus paskaitė savo eilėraščių: "Susitikimas su Kristum", "Gegutė" ir "Maldos". Sol. B. Povilavičius, akomponuojant muz. J. Kačinskui vėl padainavo arijų ir bisui Udrio dainą iš operos "Pilėnai". Minėjimas baigtas giesme "Marija, Marija".

Po minėjimo buvo trumpa pertrauka, tada vyko moterų pašnekesys, kurį pravedė rinktinės moterų skyriaus vadovė B. Šakenienė. Susikaupimo minute prisiminta tik prieš savaitę palaidota š. E. Pulminskienė. Ji buvo aktyvi šaulė, dalyvavo kiekvienoje rinktinės ruoštoji kultūrinėje savaitėje ar savaitgaly. Labai mėgo šaudymo sportą ir beveik visada geriausiai sušaudydavo. Sesė Šakenienė priminė visoms, visur ir visada išlaikyti šaulišką dvasią ir būti tikromis sąjungos narėmis. Perėjus prie klausimų, š. E. Gorodeckienė smulkiai apibūdino moterų šaulių uniformą. Ji nešiojama be jokių priedų ir papuošalų. Sesėms, pareiškus norą vėl kada turėti tokį pasikalbėjimą, nutarta tai padaryti rinktinės suvažiavimo metu.

Sekmadienio vakarą — laužas. Pirmoji laužo dalis skiriama prisiminti R. Kalantą ir visus žuvusius partizanus. Dvi simbolines žvakes uždegė buvusi Sibiro tremtinė š. E. Juciūtė ir Centro valdybos narys dr. K. Pautienis. J. Šaulienė paskaitė š. A. Maskeliūnienės parašytą tai progai skirtą eilėrašį "Broliai Partizanai", visi dalyviai sudainavo "Pražydo jazminai po langu" ir J. ir P. Šauliai padainavo duetą "Aras". Tuo baigėsi pirmoji laužo dalis. Toliau laužą vedė

E. Gorodeckienė, J. Šaulienė ir P. Šaulys. Smagu buvo, kad lauze dalyvavo visi vasarvietės svečiai ir labai aktyviai įsijungė į bendrą dainavimą. Programą atliko tėv. R. Šakalys, Vl. Gedmintas, bet visus nustebino tėv. Bernardino Grauslio vadovaujama jaunuolių grupė. Nors jų tarpe nebuvo nei vieno lietuvių, bet gražia tarsena ir skambiai jie padainavo dvi lietuvių liaudies dainas. Laužas buvo baigtas tradicine "Lietuva Brangi" ir sakant "Iki pasimatymo" kitais metais.

Pirmadienį, rugsėjo 3 d. buvo skaitoma dr. K. Pautienio paskaita: "Žmonijos priegauglis žemėj ir mitybos problema.

Po paskaitos einama prie stovyklos uždarymo. Rinkt. pirm. A. Zenkus priminė, kad mūsų gretos retėja. Jau turime 5 mirusius narius: E. Pulminskienę, A. Parulį, J. Valicką, A. Puskepalaitį ir A. Raudonį ir tylos minute prašė juos visus prisiminti. Toliau apžvelgė šios stovyklos atliktus darbus ir paskelbė, kad išvyka laikoma pavykusi. Išklauskite paskaitų, pabendrauta, girdėtas puikus koncertas, nuotaikingai praveistas laužas ir puikiai atliktas valgybinis šaudymas. Dėkojo visiems prisidėjusiems savo darbu prie šios stovyklos. Ypatinga padėka sesėms, kurios vadovaujamos š. S. Stašaitienės paruošė puikias vaišes šeštadienio vakarui — šokiams, A. Šarkauskui — už gerai pravestą šaudymą, Vl. Pajėdai — už vėliavų kėlimą ir nuleidimą, P. Tylai — už tvarkymą finansinių reikalų. Didžiausia padėka tenka dr. K. Pautieniui, kuris atvykęs net iš Floridos, patiekė mums mediciniškų žinių.

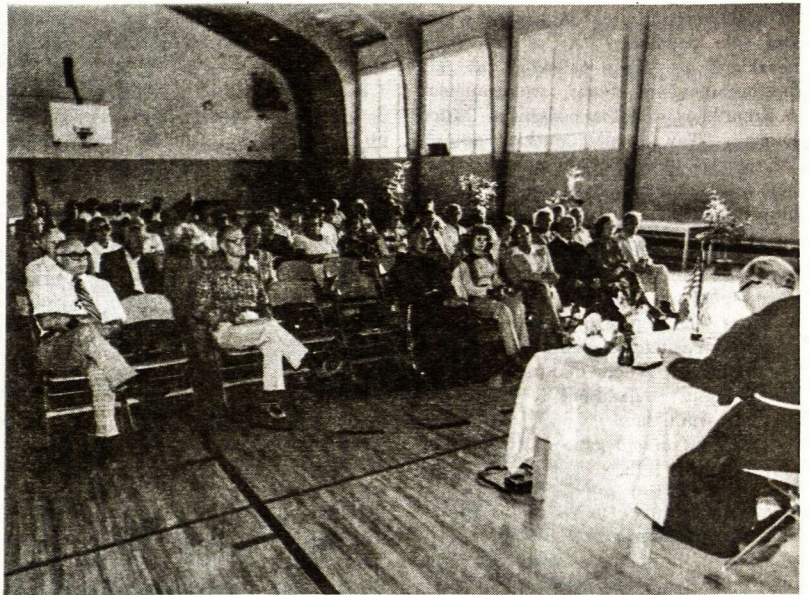
Sekė trofėjų įteikimas laimėjusiems varžybas šaudyme. Vyrų grupė I vietą laimėjo E. Martišius, II — A. Šarkauskas. Moterų grupė I vietą — Br. Martišienė, o II — J. Šaulienė. Svečių — I vietą — V. Zenkus iš Worcesterio ir II — Ambraziejus iš Bostono.

Rinktinės kapelionas tėv. R. Šakalys perskaitė iš Šaulių vadovo maldą Tėvynei prisiminti ir tuo baigtas stovyklos uždarymas.

Komendantas vėl išrikiavo visus ir nužygiavome į aikštę vėliavų nuleidimui. Paskutinis atsisveikinimas. Tikėkimės, kad kitais metais vis vėl čia bus iškeltos, vėl visi suvažiuosim nors porai dienų pabendrauti, pasisemti žinių, pagventi šauliška dvasia.

e. g.

Dalyviai: priekyje iš k. į d. J. Bajerčienė, Vl. Bajerčius, I. Tylienė, B. Šakenienė, E. Juciūtė, O. Pajėdienė, A. Abramavičienė, O. Šarkauskienė ir I. Parulienė. Nuotraukos St. Urbono

"Naujosios Anglijos" Rinktinės kultūrinio savaitgalio dalyviai, Kennebunkporte, Ma., Tautos Šventės minėjimo metu klausosi paskaitos. Pask. tėv. R. Šakalys. Pirmoj eilėj iš k. į d.: J. Stašaitis, Vl. Gedmintas ir kiti.

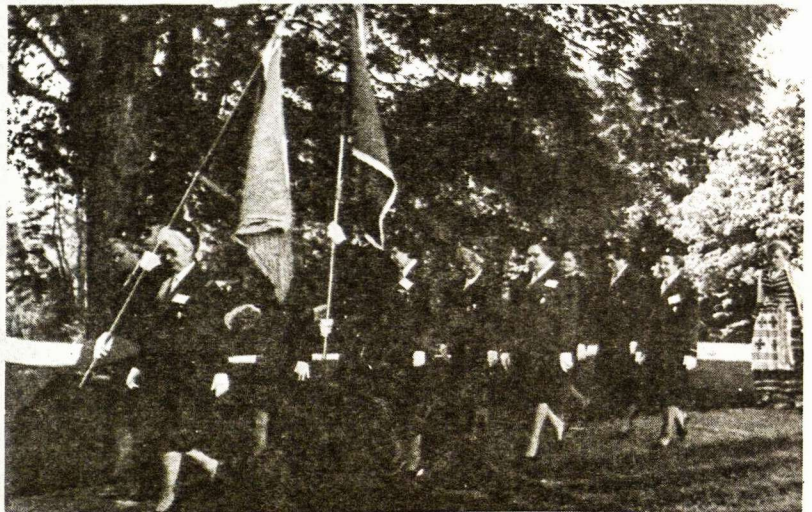
Dariaus ir Girėno minėjimas

Liepos 15 d., Sidnėjaus "Dariaus ir Girėno" šaulių kp. valdyba, Lietuvių Klubo patalpose, Bankstowne, surengė tragiškai žuvusių Atlanto nugalėtojų Dariaus ir Girėno minėjimą.

11:30 val. Lidcombe, St. Joachims bažnyčioje, įvyko pamaldos, giedant "Dainos" chorui. Šauliai organizuoti dalyvavo pamaldose su tautine vėliava. Kun. P. Butkus per pamokslą tarė pritaikytą žodį.

3 val. p.p., Lietuvių Klubo patalpose, įvyko iškilmingas minėjimas, kurį pradėjo kuopos pirmininkas S. Pačėsa. Lietuvių tautos didvyriai, tragiškai žuvusieji Atlanto nugalėtojai, buvo pagerbti vienos minutės susikauptimu. Ta pačia proga kun. P. Butkus sukalbėjo invokaciją.

Gerai paruoštą paskaitą skaitė J.P. Kedys. J. Venclovienė gerai padeklamavo Brazdžionio "Gimtosios žemės ilgesys" ir "Tėviškės skausmas". Šaulių kp. pirmininkas S. Pačėsa įspūdingai paskaitė

“Tėviškės prisiminimą”. A. Kramilius gražiai solo padainavo “Ar aš tau, sese, nesakiau” ir “Kaip pamačiau aš ją”. Šaulių-ramovėnų choras, vadovaujamas A. Kramiliaus, skambiai padainavo “Mūsų kuopa”, “Tau, sesute, puikios gėlės”, “Vyrai prie jūros” ir “Oi neverk, motinėle”. Minėjimas buvo baigtas tautos himnu.

Didelis aciū Ad. Laukaičiui už gražias dekoracijas, kurios žiūrovams teikė gerą įspūdį. Malonu yra pareikšti, kad šį kartą gana gausiai dalyvavo mūsų tautiečių. Pasibaigus meninei programai, buvo šaulių ir svečių bendra vakarienė, kurios metu pasikalbėta ir pasidalinta bendrais įspūdžiais.

Minėjimas praėjo gana darniai ir gražiai.

S. P.

Hamiltonas, Ontario

Pavykusi gegužinė

Jau eilė metų Kanados šaulės moterys, padedant vyrams, rengia gegužines. Gegužines ruošti pradėjo St. Catharines “P. Lukšio” kp. moterų sekcija. Gegu-

žinės vieta kasmet keičiama. Gegužinę jau kelinti metai organizuoja Hamiltono sesės.

Šiomet gegužinė įvyko rugpiūčio 19 d. gražioj Medžiotojų-Meškeriotojų Klubo sodyboj. Šią gegužinę suruošė Kanados šaulių kp. sesės, vadovaujamos “Vilniaus” šaulių rinktinės Kanadoje moterų sekcijos vadovės S. Petkevičienės.

Kasmet į gegužinę suvažiuoja daugiau svečių, nuotaika puikesnė ir pelno atžvilgiu gegužinės vis sėkmingesnės.

Šios gegužinės pelnas buvo skiriamas Kanados šaulių rinktinės sukaktuvinio leidinio išleidimui paremti. Gal todėl atsirado daugiau šaulių mėgėjų pašaudyti, daugiau loterijos bilietai išparduoti, daugiau kavos išgerta ir skaniai pagaminto maisto suvalgyta.

Apmokėjus išlaidas liko virš 500 dol. pelno, kuris perduotas “Vilniaus” rinktinės pirmininkui J. Šiaučuliui.

Gegužinė prasidėjo 1 val. p.p. Pakeltos vėliavos, sugiedotas Tautos himnas. Vėliavas kėlė uniformuoti šauliai.

Į gegužinę atsilankė svečiai ir iš tolimesnių vietovių: S-gos atkūrėjas ir garbės narys prof. V. Mantautas, Kanados

šaulių rinktinės p-kas J. Šiaučulis iš Montrealio, LŠST Garbės Teismo p-kas dipl. teis. M. Šnapštys iš Detroito, “Vl. Pūtvio” kp. Toronte p-kas St. Jokubaitis, “DLK Gedimino” kp. Dėlhi p-kas Stp. Jakubickas, “Povilo Lukšio” kp. St. Catharines p-kas A. Šetikas, jūrų šaulių kp. Toronte p-kas Vyt. Keturakis, Kanados šaulių rinktinės izd. A. Milė iš Montrealio, P. Jonikas iš Toronto.

LŠST garbės narys prof. V. Mantautas ir Kanados rinktinės p-kas J. Šiaučulis pasakė trumpas kalbas.

Prie gegužinės pasisiekimo prisidėjo “Povilo Lukšio” kp. moterų sekcijos vadovė A. Ališauskienė, surinkdama loterijai fantų ir prisidėdama darbu.

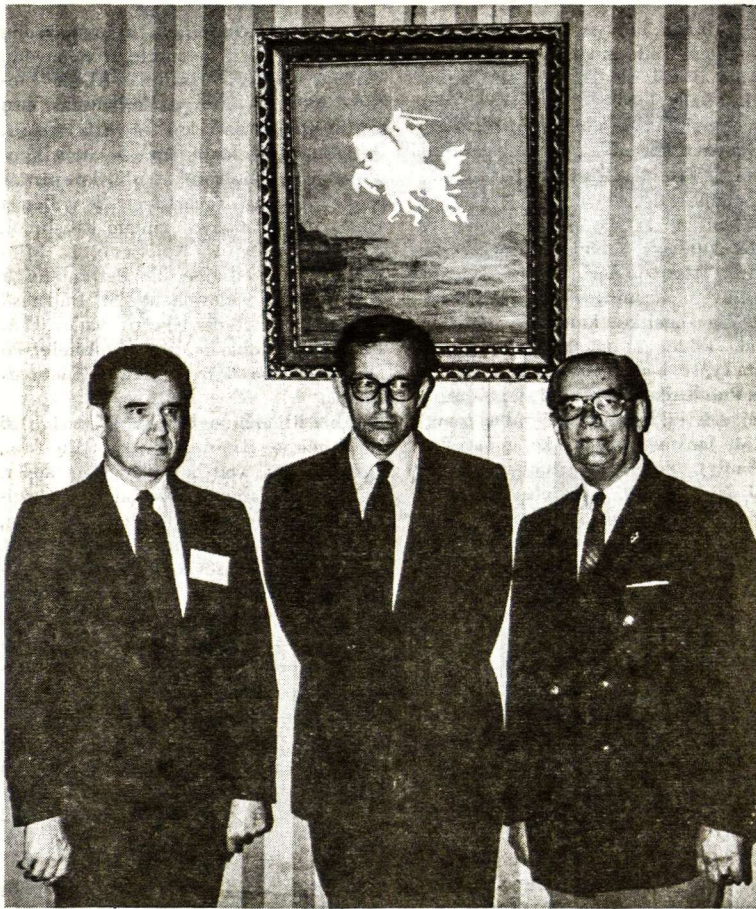
Besikalbant apie šaulišką veiklą, laikas greit prabėgo ir 6 val. p.p. “DLK Algirdo” kp. Hamiltone p-kas Povilas Kanopa pakvietė visus dalyvius vėliavų nuleidimui. Susirinkusiems jis pristatė svečius. Po Tautos himno, jis padėjo visiems atsilankiusiems ir palinkėjo laimingai sugrįžti į namus.

Sekė dovanų paskirstymas, kurį pravedė “Vl. Pūtvio” kp. p-kas St. Jokubaitis.

P. Polgrimas

1979 m. rugpiūčio 6 d. “Stasio Butkaus” kp. šaulių Adolfo ir Sofijos Vasiulių sodyboj kp. kapelionas kun. Alfonsas Babonas prieš gegužinę atnašauja šventas mišias. Nuotr. foto-korespondento Kazimiero Sragausko

“Žalgirio” šaulių kuopa Klevelande

Lilė ir Al. Kazius išlydint

Klevelando lietuvių kolonijoje — šaulių, ramovėnų ir kitų organizacijų tarpe — nariams išvykstant į kitas kolonijas, yra graži tradicija suruošti išleistuves — atsisveikinimą.

Birželio 16 d. Klevelando šauliai, ramovėnai, ramovėnų vyrų choro choristai ir draugai susirinko į Lietuvių namus atsisveikinti su Lile ir Al. Kaziais, kurie persikelia į Hot Springs, Arkansas.

Atsisveikinimą pravedė ir žodį tarė “Žalgirio” kp. p-kas B. Nainys, pakviėdamas ramovėnų vyrų choro p-ką Liutkų sukalbėti maldą. Kalbėjo LKVS-gos “Ramovės” CV p-kas A. Jonaitis, ramovėnų vyrų choro vardu — p. Liutkus, ramovėnų skyriaus vardu — pirm. V. Stuogis, ramovėnų vyrų choro vadovas J. Kazėnas ir “Kar. Juozapavičiaus” šaulių kp. vardu — vicepirm. P. Vencius. Visi sveikintojai savo organizacijų vardu išvykstantiems įteikė dovanas.

A. Kazis savo ir žmonos vardu padėkojo už puikias vaišes ir pobūvio organizatoriams “Žalgirio” šaulių kuopai įteikė 25 dol. auką.

LŠST šaulių vadovybė su Lietuvos suvereninės valstybės atstovu. Iš kairės: Šaulių S-gos pirm. Karolis Milkovaitis, dipl. tarnybos atstovas prie Vatikano Stasys Lozoraitis jr. ir Šaulių S-gos teis. pat. Algirdas Budreckas.

“Švyturio” jūrų šaulių kp. Detroite 1979 m. valdyba. Iš k. sėdi: vicepirm. Bronius Valiukėnas, mot. vad. pav. Stefanija Paulikienė, mot. vad. Angelė Šukienė, pirm. Alfa Šukys, parengimų vad. Petras Bukšnys, kasin. Vincas Rinkevičius. Stovi: Petras Jocius, informacijai, Antanas Sukauskas, sekr., Juozas Bražiūnas, šaulių stovyklos admin., Stepas Lungys, parengimų vad. pad. Kostas Ramanauskas, kultūros vad. Dana Žebraitytė ir kuopos ūkio narys Juozas Kinčius. Nuotraukoje trūksta kuopos kapeliono kun. Kazimiero Sragausko ir nario Jono Simpuko. Nuotr. K. Sragausko

“Žalgirio” kuopa dėkinga Lilei ir A. Kaziams už gražų bendradarbiavimą ir auką.

Klevelando lietuviškosios organizacijos pasigies jų, nes buvo aktyvūs lietuviškame gyvenime. Abu priklausė “Kar. Juozapavičiaus” šaulių kp., vėliau perėjo į “Žalgirio” kp. Sesė Lilė buvo gera šaudytoja, pernai moterų grupę laimėjo trofėją. Aleksas taip pat šaulys, ramovėnas ir ramovėnų vyrų choro dainininkas. Geras šaudytojas. Lilei ir A. Kaziams linkiu gražiai įsikurti naujoji vietoj ir įsijungti į lietuviškas organizacijas.

E. Pranckus

Brockton, Mass.

PIRMOJI “MARTYNO JANKAUS” KP. ŠAULĖ IŠKELIAVO Į AMŽINĄJĄ TĖVYNĘ

Šaulių Sąjungai Tremtyje atsikūrus, neatsilikio Brocktone gyvenantieji buvę šauliai.

1958 m. vasario 16 d. Brocktone įsteigė “Martyno Jankaus” šaulių kuopa. Kuopos įsteigimo iniciatoriai Aleksandras ir Sofija Pūtvytė Mantautai. “M. Jankaus” kp. augo, stiprėjo. Didesnių nesėkmių neturėjo. Turi kuopas, Lietuvos ir JAV vėliavas, su kuriomis uniformuoti broliai ir sesės praturtina tautinių ir bažnytinių švenčių iškilmės.

Neišvengiamai atėjo “M.J.” kp. ir liudėsio diena. Teko atsisveikinti su pirmąja amžinybėn iškeliavusia “M.J.” kp. sese, Edita Pulminskiene, 51 metų amžiaus, kuri visose lietuvių ruošiamose šventėse su šypsena lydėjo kuopos, o vėliau jos su vyru kuopai padovanotą Lietuvos vėliavą. Visose kuopos ar rinktinės ruošiamose šaudymo varžybose sesė Edita būdavo laimėtojų gretose. Su vyru Petru išaugino sūnų Petrą jn., taip pat šaulį ir dvi dukras, kurios sukūrė darnias šeimas.

Kas tikėjosi, kad taip greit besišypsantišios Editos neteks šeima ir šaulių kuopa.

Deja, Aukščiausiojo planai buvo kitokie. Prieš porą mėnesių Edita pajuto skausmus, kurie dienomis didėjo, ją ir artimuosius nerimą vedė. Ji nujautė, kad mirtis vis artėja. Prašė artimuosius jai mirus jos kūną sudeginti.

Negailėstingoji mirtis ją pasiėmė š.m. rugpiučio 23 d. Kušingo ligoninėj. Rugpiučio 25 d. vakarą įvyko šaulių atsisveikinimas Veitekūno (Waite) šermentinėje. Susirinko “Martyno Jankaus” šauliai, atvažiuo “Dr. Vinco Kudirkos” kp. iš Worcesterio — 18, “Jono Vanagaičio” kp. Bostone — 8, daugumoj uniformuoti, broliai ir sesės šauliai; daug vietos

bei apylinkių lietuvių ir įvairiatautės visuomenės. Uniformuoti šauliai, pakaitomis nuo 6 val. iki 9 val., ėjo garbės sargybą. Šalia karsto “M. Jankaus” kp. vėliava gedulo kaspinu perrišta, kartu su Lietuvos Trispalve. Koplyčia skendo gyvose gėlėse. Lankytojai vos tilpo trijose patalpose.

Atsisveikinti atvyko šv. Kazimiero parapijos kunigai. Klebonas kun. Petras Šakalys, “Martyno Jankaus” kp. kapelionas, pravedė turiningas maldas lietuviškai, o evangelikų kun. — angliškai. 8 val. atidengė karstą, kuriame su įprasta šypsena amžiams užmigusi gulėjo Edita Pulminskienė. Šauliai su sese išpūdingai atsisveikino. Atsisveikinimą pravedė “M. Jankaus” šaulių kp. p-kas Petras Šaulys. Pareiškęs užuojautą vyrui, sūnui ir šauliams, pakvietė Romualdą Bielkevičių įteikti mirusiai šaulių Žvaigždės medalių su diplomu, kuris buvo numatytas įteikti Tautos šventės minėjime rugsėjo 9-tos dienos iškilmėse. R. Bielkevičius žymenį perdavė vyrui Petriui ir pareiškė jautrią užuojautą. “Jono Vanagaičio” kp. p-kas Juozas Stašaitis ir “Dr. Vinco Kudirkos” kp. p-kas Vladas Gedmintas atsisveikino savo ir kuopų vardu. Po pareiškų užuojautų atitinkamai sulankstytą Lietuvos vėliavą įteikė vyrui Petriui, kuris nuoširdžiai padėkojo. Visi sugiedojo “Marija, Marija”, po to kiekvienas tyliai atsisveikino su a.a. Edita. Kitą rytą Editos kūnas puošniame mediniame karste, jos pagedavimu, buvo išvežtas sudeginti.

Brangios Editos per daug ankstyva mirtis parodė mums visiems mūsų bejėgiškumą ir žmogaus gyvenimo trapumą.

Išsėkis ramybėje, mieloji sese Edita!
E. Ribokienė

A.A. JULIJĄ BLIŪDŽIUVIENĘ PRISIMENANT

Po sunkios ligos, rugsėjo 7 d. Harper ligoninėje, atsiskyrė su šiuo pasauliu “St. Butkaus” kuopos šaulė Julija Bliūdžiuvienė. Julijos Bliūdžiuvienės kūnas buvo pašarvotas Jolandos Zaparackienės vedamuose “Val Bauža” laidotuvių namuose. Gausios gėlių puokštės ir mišios vokeliuose sudėtos aukos, rodė kaip velionę visi mylėjo ir ją gerbė. Gale karsto stovėjo “St. Butkaus” šaulių kuopos vėliava, Lietuvos vėliava ir atidengta karste mažytė Lietuvos vėliavėlė.

Rugsėjo 10 d., dalyvaujant gausiam skaičiui parapijiečiams, parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas sukallbėjo rožinį. Atsisveikinimą su velione pravedė ir šeimai užuojautą pareiškė laidotuvių direktorė Jolanda Zaparackienė. Po jos atsi-

sveikinimo Detroito lietuvių organizacijų atstovai: DLOC, savanorių ir ramovėnų vardu teis. Stasys Šimoliūnas, ALRK “Lietuvių Balsas” — Stasys Garliauskas, jūrų šaulių “Švyturio” kp. — Alfa Šukys, “St. Butkaus” šaulių kp. — Stefa Kaulienė. “St. Butkaus” šaulių kp. pirminkininkas Vincas Tamošiūnas į velionės karstą įbėrė Lietuvos gintaro gabaliukų, o sesės šaulės, E. Bulotienė, L. Mingėlienė, J. Švobienė, D. Petronienė ir A. Žiedienė, vadovaujant “St. Butkaus” šaulių kp. moterų sekcijos vadovei A. Poderienei, idėjo po rūtų puokštelę. Po atsisveikinimo visi sugiedojo Lietuvos himną.

Julija Bliūdžiuvienė buvo gimusi 1916 m. birželio 23 d. Muckabūdzių km., Keturvalakių valsč., Vilkaviškio apskr. Baigusi Marijampolės mergaičių gimnaziją ir Klaipėdos Pedagoginį institutą, mokytojavo Lietuvos pradžios mokyklose.

Antrą kartą bolševikams ateinant į Lietuvą paliko savo mėgiamą darbą — Marijampolės pradžios mokyklą ir su šeima pasitraukė į Vokietiją. Vokietijoje gyveno anglų zonoje ir ten tęsė savo mėgstamą darbą — mokytojavo lietuvių stovyklose.

1950 m. gegužės 9 d. atvyko į Ameriką ir apsigyveno Detroito. Gyvendama Detroito priklausė “St. Butkaus” šaulių kuopai, ALRK 365 kuopai, SLA 352 kuopai, Amerikos Lietuvių Radijo klubui “Lietuvių Balsas” ir Balfui.

Rugsėjo 11 d. šv. Antano parapijos bažnyčioje už velionės sielą šv. mišias atnašavo: parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas, kun. Kazimieras Simaitis ir Dievo Apvaizdos parapijos klebonas kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Vargonais grojo J. Sinkus. Solo giedojo D. Petronienė.

Po mišių ilgos automobilių vilkstinės buvo nulydėta amžinam poilsiui į Holy Sepulchre kapines. Kun. A. Babonui ir kun. K. Simaičiui atskaičius laidojimo maldas, leidžiant karstą į duobę, buvo giedama Marija, Marija... Palydėjusieji atsisveikinami su velione į duobę ant jos karsto užmetė po gėlę.

Nuliūdime liko: vyras Petras, duklė Gražina su šeima, sūnus Romas su šeima, draugai ir pažįstami.

Pietūs laidotuvių dalyviams buvo parūpinti švedų restorane.

A. Gr.

SALT II

1945 m. rugpjūčio 6 d. 08:15 val. amerikiečių lėktuvo kapitonas Robert Lewis, numetęs pirmą branduolinę energijos — atominę bombą ant japonų pramonės miesto Hirošima (su 245,000 gyventojų) ir iš 31,000 pėdų aukščio pamatęs jos sprogimą, skausmingai sudejavo: "mano Dieve, ką mes padarėm". Tai buvo 4.5 tonos svorio, prilygstanti 13,000 tonų normalios sprogstamos TNT medžiagos, kuri buvo tik "žaislelis" palyginus su šiomis dienomis turimomis branduolinės energijos užtaisų strateginėmis bombomis. Kelių sekundžių laikotarpyje žuvo apie 100,000 žmonių, antra tiek ilgainiui mirė nuo kaitros, sužalojimų ir radiacijos. Miesto pastatai buvo paversti griuvusių lauku.

Šių dienų jaunas amerikietis, strateginio lėktuvo pilotas, kuris 1945 metais dar buvo negimęs, nuo lėktuvo atpalaidavęs A bombą virš Leningrado, nespėjęs paminėti Dievo vardo, "išgarintų" apie 900,000 gyventojų, o kiti, apie 1.5 milijono, mirtų nuo kaitros, sužalojimų ir radiacijos. Nuo sprogimo kiltų didelio greičio, apie 470 mylių per valandą, vėjai, nepaprasta jėga griauinantys viską, kas pasitaikytų pakelyje ant žemės paviršiaus. Tokios bombos galingumas būtų apie vieno milijono (viena megatona) tonų palyginamai su TNT¹ sprogstamos medžiagos. Šiuo metu, amerikiečiai ir rusai turi tūkstančius panašaus galingumo bombų, įvairiuose pavidaluose, kurios prilygsta bilijonams tonų TNT sprogstamos medžiagos. Pažymėtina, kad rusai keli metai atgal pagamino A bombą 100 megatonų² galingumo. Jei amerikiečiai per metus pagamina iš viso apie 120,000 tonų sprogstamos medžiagos, skirtos konstrukcijai ir gamybai, tai minėta rusų viena bomba, gali atpalaiduoti 100 kartų daugiau energijos.

Kai amerikiečių dieninė spauda plačiai aprašė SALT, tai mums eiliniams skaitytojams mažai rūpėjo, kas ta "druska" yra ir kokios svarbos ji valstybių gyvenime turi, tačiau daugumas žinojo, kad klausimas sukasi apie žmonių gyvybę ir

turimų vertybių sunaikinimą.

Pabaigoje II Pasaulinio karo, 1945 metais, visame pasaulyje buvo panaudotos dvi branduolinės energijos užtaisų bombos, kurios buvo amerikiečių rankose. Šiuo metu, anų "baisių" amerikiečiai turi apie 9200 strateginių, rusai — 4500 strateginių, tačiau galingesnių už amerikiečių, kurios vienu ypu gali sunaikinti 160 milijonų amerikiečių. Mažesniai kiekyje branduolinės energijos užtaisų turi anglai, prancūzai, kiniečiai, indai, jų įkandin seka žydai, korėjiečiai, pakistaniečiai, brazilai ir keletas kitų valstybių, kurios jei dar jų neturi, tai yra pakeliui, nes turi vadinamas atomines jėgaines, kuriose uraniu-235 naudojamas šilumai gaminti ir iš jo virsta plutonijumas 239, t.y. sunkesnis atomas, kuris yra tinkamas gaminti A bombas.

Kita neįauki aplinkybė yra, tai kad 1945 metais A bombą buvo galima numesti tik iš lėktuvų, kurių tuometinis skridimo tolis buvo palyginamai apribotas. Šiuo metu yra tolimo skridimo strateginiai bombonešiai, povandeniniai laivai, kurie laido raketas su A užtaisais pasinėrę po vandeniu, ir — raketos pozicijose — žemėje šulinuose. Visų jų tolinas yra tarpkontinentinė.

Po II Pasaulinio karo iki šių dienų, mokslininkų ir pramonės dėka, technologija ir gamyba padarė milžinišką šuolį; tarpe kitų, atsirado ir vandenilio bomba, kuri yra daugelį kartų galingesnė už plutonijaus bombas, todėl vandenilio bombos, tokio pat galingumo yra mažesnės ir dėka elektroninių įrengimų daug tikslesnės, be to, viena raketa gali nešti 10 atskirų užtaisų, kurie kiekvienas atskirai, elektroninių įren-

gimų pagalba, gali "surasti" jam skirtą atskirą taikinį.

Ir taip, apie 35 metų laikotarpyje, didžiųjų valstybių ginklavimo sandėliuose susikrovė nepaprastai dideli kiekiai naikinimui skirtos energijos, sukrautos ginkluose, kad anos galybės "susipešę" lengvai galėtų ne tik viena kitą sunaikinti, bet ir didelę dalį žmonijos ant žemės. Todėl prieš dešimtmetį iškilo reikalas sustabdyti "giltinės" šmėklos plėtrą, to išdavoje buvo suorganizuota MAD (Mutual Assured Destruction) susitarimas tarp USA ir SSSR.

Sutarties esmėje buvo tikslas sustabdyti strateginių A ginklų plėtrą. Iš to susidarė tokių sutarčių apibūdinimas SALT (Strategic Arms Limitation Talks). Pirmas toks tikresnis susitarimas buvo padarytas 1971 metais (SALT I), kuriame buvo apribota puolamo pobūdžio ginklų gamyba ir ypatingai išryškintas apribojimas priešraketinių raketų gamybos, nes valstybė turinti stiprią priešraketinę gynybą, jaustūsi saugi nuo A užtaisų raketų puolimo, todėl būtų "pagunda" išprovokuoti ir pradėti A ginklų panaudojimą.

Prieš šešetą metų iškilo reikalas SALT I peržiūrėti ir paruošti SALT II (kuri rusų ir amerikiečių buvo pasirašyta Vienoje, Austrijoje, š.m. birželio mėn.). Šioje sutartyje yra apribotas kiekis ir kokybė raketų su A užtaisais, taip pat ir strateginių bombonešių, būtent, iki 1981 metų 2400 ir po to tik 2250. Be to, abi valstybės paruoš planus SALT III sutarčiai.

Reikia paminėti, kad SALT II nesumažino turimų strateginių ginklų kiekio nei vienoje valstybėje, priešingai jų gamyba bus padidinta. 1985 metais, pagal sutartį, branduo-

linės energijos užtaisų ginklų padidins: USA nuo 9200 iki 17,000 vienetų, SSSR — nuo 4500 iki 18,000 vienetų. Tai atsitiks todėl, kad pavienės raketos turės daugiau atskirų užtaisų — taip vadinamos daugiagalvės raketos (pav. amerikiečių Minuteman III turi tris užtaisy, gi nauja MX raketa turės dešimtį termobranduolinės energijos užtaisų — po 335 kilotonų kiekvieną). Rusų šiuo metu turimos SS-18 strateginės raketos turi po 10 užtaisų, tačiau jų kiekis mažesnis negu SALT II sutartyje leidžiama. SALT II neapriboja ir nenusako nieko apie naujų ginklų gamybą ir apie galimybes išnaudoti A ginklų „sandėliavimą“ erdvėse arba planetose. Išvadoje SALT II sutartis nusiginklavimui arba jo sumažinimui nieko nedavė, tačiau, pagal prez. Carterio pareiškimą, sutartimi bus apribotas strateginių ginklų vienetų skaičius (kuris gali būti patikrintas tik turint atitinkamos vietose ir tam reikalingus nūdien turimus elektroninius sekimo įrengimus ir prietaisus); sutartis sudaro tam tikrą bendradarbiavimo atmosferą tarp dviejų pasaulinių super-galybių; pagaliau, ji duoda garantijų pasiruosti SALT III sutarčiai, kuri gali pakrypti tikro nusiginklavimo kryptimi.

Amerikiečių vyriausybės sluoksniuose yra skirtingų nuomonių SALT II sutarties atžvilgiu, būtent, nesumažinus dabar turimo rusų ginkla-

vimo, amerikiečiai stato save didelin pavojun, nes šiuo metu rusai viršija amerikiečius raketomis SS-18 ir SS-19, kurios yra daugiagalvės ir pirmu smūgiu sunaikintų amerikiečių žemės pozicijose esančias raketas, kartu ir virš 20 milijonų gyventojų; pirm negu būtų panaudotos raketos iš povandeninių laivų ir bombonešių „atsilyginimui“, amerikiečiai kapituliuotų, nes rusų A ginklų taikiniai būtų amerikiečių tirštai apgyventi miestai ir pramonės centrai — todėl geriau netekti pradžioje 20 milijonų gyventojų, negu pratęsiant A ginklais karą netekti 160 milijonų ir didžiumos didmiesčių. Joks Amerikos prezidentas to nepadarėtų ir nepanaudotų „atsikeršijimo“ ginklų, bet geruoju kapituliuotų, kad išvengtų masinių žudynių, ne tik Amerikoje, bet ir kituose kraštuose.

Įrašos

1. TNT — Trinitrotoluenas (chem. $C_7 H_5 N_3 O_6$), tai yra sprogstama medžiaga daugiausiai vartojama kariniams reikalams; cheminiai naudojami kaip palyginamas vienetas kitoms sprogstamoms medžiagoms. Detonacijos greitis-vidurkis 6000 metrų/sek.

2. Mega — milijonas.

— Š.m. liepos mėn. senatorius Les Aspin (D-Wisc.) paskelbė 18 puslapių studiją, kurioje nurodo paskutinio dešimtmečio amerikiečių pažangą strateginių ginklų pagerinime ir pirmavime prieš rusus. Pagal Les Aspin, amerikiečiai paga-

mino 9200 vienetų (bombų ir raketų) branduolinės energijos užtaisais, tame laikotarpyje rusai — 5100. „Minuteman III“ strateginėms raketoms buvo pagerinti valdymo įrengimai, tuo būdu bus atsiekti kliudymai didesniu tikslumu. Padidinti užtaisai nuo 170 iki 335 kilotonų kiekvienas. Strateginių raketų laidymo šuliniai ir uždangos sutvirtinti — atsparumas, nuo 300 svarų kvadratiniam coliui, padidintas iki 2000 svarų kvadratiniam coliui.

Trateginiai bombonešiai B-52 aprūpinti pagerintais navigacijos aparatais ir pagerintom raketom (Cruise missiles). Pagaminti nauji strateginiai povandeniniai laivai didesniu ginklavimu ir ilgesniu tarnybos laiku. Sudaryta 15 metų programa nuolatiniams minėtų ginklų pagerinimui.

— Anglai pagamino lauko sekimui trijų matavimų radaro sistemą, vežiojamą ant specialiai pagamintos platformos su pagalbine energijos gaminimo stotim. Radaras nustato taikinio atstumą, aukštį ir azimuto kampą iki 300 mylių atstumu. Svarbiausia tai, kad yra apsaugotas nuo priešo trukdymų ir nėra galimybės susekti radaro stovėjimo vietas: kiekvienu impulsu keičia bangos ilgį, todėl ir prieš sekimo stotys negali nustatyti bangos ilgio. Nors ir pagautų vieno impulso bangos ilgį, sekantis jau yra skirtingas, todėl nėra galimybės sužinoti kurią bangą naudoti radaro pozicijos nustatymui.

— Amerikiečių firma „Elta“ pagamino žydams pėstininkų naudojimui radarą, susidedantį iš dviejų dalių: radaro antenos ir ekrano dėžės. Radaras gali pastebėti pėstininkus iki 4 km ir tankus iki 12 km. Sekimo kampas — 120°, aptarnaujamas 24 voltų baterija, gali būti nešamas dviejų kovotojų; antena sveria 25 kg. priimtuvas — ekranas — 15 kg. — Prancūzai pagamino 14,5 tonos tankų naikintoją — amfibiją, ginkluotą 90 mm pabūkle. Šarvuotis vikšrinis, lauku gali riedėti 60 km/val., vandeniui plaukia apie 8 km/val. Be vairuotojo ir šarvuotio viršininko, šarvuotis talpina dar keturis kovotojus įvairiai paskirčiai. Talpina apie 30 sviedinių. Pabūkle tikroji ugnis — 1000 metrų.

— Š.m. balandžio 7 d. amerikiečiai nuleido į vandenį „Ohio“ povandeninį laivą, kuris priklauso „Trident“ grupei; jo tarnyba prasidės 1980 metais. Tuo pačiu laiku buvo pradėtas statyti tos pačios klasės povandeninis laivas „Georgia“ — jo tarnybos pradžia numatoma 1981 metų antroje pusėje. „Ohio“ yra apie 560 pėdų (170 metrų) ilgio, 18,700 bruto tonų talpos (beveik dvigubai didesnis už rusų „Delta“ klasės povandeninius laivus), varomas atominė energija, gink-

ŠARVUOTIS „DIVAD“ skiriamas NATO priekinių skaidinių priešlėktuvinei apsaugai.

luotas 24 strateginėm raketom, po dešimtį atskirų užtaisų kiekvienoje, tolianaša apie 6000 mylių (planuojama minėto tipo laivams pritaikyti strategines raketas po 17 atskirų užtaisų kiekvienoje). Dalis tokių povandeninių laivų (kurie vandenyne gali išbūti iki 70 dienų), didžiumą taikinių galės pasiekti iš Ramiojo vandenyno, kita dalis — beveik visus taikinius galės pasiekti iš Atlanto vandenyno. Rusai laiko tris ketvirtadalius savo povandeninių laivų Barento jūroje, nes iš ten nepajudėję jie gali pasiekti visus numatytus taikinius Amerikos žemėje. Be to, yra duomenų, kad rusai bando jautrius elektroninius aparatus, kurių pagalba galima surasti giliai pasinėrusius povandeninius laivus 100 mylių (160 km) atstume. Jei tas pasitvirtintų, amerikiečiams teks pagerinti turimas priemones apsaugojimui nuo priešų sekimo.

— SALT I sutartimi, rusams leista 62 strateginiai povandeniniai laivai su 950 strateginių raketų. Šiuo metu rusai turi 33 Yankee klasės povandeninius laivus, ginkluotus SS-N-6 ir SS-NX-17 raketomis ir "Delta" klasės — 29, su SS-N-8 skystu kuru varomom raketom, tolianaša — 8000 mylių (75% didesnė tolianaša negu Trident I raketų).

— 1979 m. balandžio mėn. pradžioje, amerikiečiai nuleido į vandenį, Groton, Conn. laivų statybos prieplaukoje, naujai pastatytą povandeninį laivą "Ohio", varomą atominė energija. Panašus povandeninis laivas "Michigan", baigiamas statyti toje pačioje vietoje. "Ohio" ilgis 560 pėdų — apie 170 metrų, 18,700 tonų talpos, ginkluotas 24 daugiagalvėm raketom, tolianaša 4000 mylių — apie 6500 km. ("Trident" I — kiekviena turi po 12 sprogmeninių galvučių). Ankstyvesnis povandeninis "Polaris" turėjo tik 3 raketas; vėlesni "Polaris" ir "Poseidon" turėjo jau po 16 raketų. "Ohio" laivas pradės tarnybą 1980 metais su 154 vyrų įgula. Laivo tarnybos laikas numatomas 30 metų.

— Š.m. sausio mėn. NATO vykdė plataus masto manevrus Bavarijoje ir Baden — Wuertemburg'o srityse. Manevruose dalyvavo apie 60,000 kovotojų. Iš USA buvo oru permesta 14,000 kovotojų, kartu su daug karinių mašinų bei ginklų.

— Olandai užsakė V. Vokietijoj 445 tankus "Leopard 2", kurie pakeis turėtus anglų "Centurion" ir amerikiečių "AMV-13".

— Peru nupirko iš rusų šešiolika "Antonov 26" transporto lėktuvų (prototipas didelio naikintuvo), keturiais turbo-prop varikliais, po 15,000 a.j. Kilimui reikalingas 3500 pėdų — virš 1000 metrų takas. Neša apie 100 tonų krūvio; di-

džiausias greitis 460 m.p.v. (735 km/val.). Skridimo tolis apie 6000 mylių (apie 9500 km be kuro pasipildymo). Be to, nupirko 24 modernius naikintuvus — "Suchoj 22"; varomi dviejų "Liulka" turbodžetų; su krūviu sveria apie 34 tonas, didžiausias greitis 2 MACH. Be kuro pasipildymo, taktinis veikimo atstumas 200 mylių (300 km). Ginkluoti po du 23 mm dvivamzdžius kulkosvaidžius, taip pat raketomis. Pažymėtina, kad lėktuvai buvo perskraidinti iš Kievo į Limą, panaudojant amerikiečių bazes kuro pasipildymui Bangore, Maine, Raleigh, North Carolinoy ir Panamos Kanalo zonoj.

— Nuo 1978 metų, Rytų Vokietijos pestininkų organizacijon yra įvesti biologijos ir chemijos daliniai, po būrį kiekviename pestininkų batalione. Taryba po apmokymo specialiose rusų mokyklose, išskirstyta į dalinius. Divizijų štabai turi ypatingus chemijos-biologijos skyrius su rusų mokyklose paruoštais karininkais. Vakarų Vokietijos ginkluotų jėgų biologijos — chemijos centrai yra III karinėje apygardoje, Leipcege ir V karinėje apygardoje Neubrandenburge.

— Beveik visose kariuomenėse, pestininkų sunkiųjų priemonių tarpe yra plačiai naudojami įvairių kalibrų minosvaidžiai (išskirtinai veiksmingi partizaninio pobūdžio veiksmuose). Minosvaidžių ugnies valdymui, amerikiečiai pagamino

"kišeninį kompiuterį", kurio pagalba balistiniai skaičiavimai atliekami kelių sekundžių bėgyje. Atitinkamai pakeisti ir minosvaidžių taikymo įrengimai. Skaičiavimo ir taikymo įrengimai naudoja labai mažai energijos (kuri gaunama iš žemo voltažo baterijų). Jie gerai apsaugoti nuo pašalinės įtakos, drėgmės ir yra atsparūs sukrėtimams, taip pat ir radiacijai. Kiekvienai minų rūšiai, kompiuteris turi atskirus žymenis, kurie pagal skirtingas užtaisų ir minų charakteristikas, automatiškai įneša skaičiavimo pataisas.

— Netarpinei pestininkų apsaugai ir paramai, rusai pagamino lengvai šarvuotą, šešių ratų kautynių vežimą ZPU-1A, ginkluotas 14.5 mm dvivamzdžiu automatininiu pabūklų, skirtą kovai prieš žemai skrendančius lėktuvus. Tikroji ugnis iki 2000 m ir žemės taikiniams — tikroji ugnis iki 7 km; greitošauda 550-600 šūvių per minutę. Tarnyba — trys kovotojai, šarvuotą vairuotojas ir viršininkas. ZPU-1A turi etiopai ir kai kurios Varšuvos pakto valstybės.

— Norvegai savo dirbtuvėse pasigamino naują tanką, kuris kainuoja tik trečdajį, palyginus su pirktais iš kitų kraštų. Ant turimų amerikiečių M24 tankų važiuoklių, norvegai pritaikė 90 mm pabūklą, du 12.7 mm kulkosvaidžius, laserio taikymo įrengimus ir naują 255 a.j. dyzelinį variklį.

Lietuvos Kariuomenės I-jam Kūrėjui-Savanoriui, Vyčio Kryžiaus Kavalieriui

Gen. št. plk. KAZIMIERUI ŠKIRPAI

mirus, gerb. poniai Bronei Škirpienei ir sūnui inž. K. Kęstučiui su šeima, reiškiamo nuoširdžių užuojautą,

Stasė ir Osvaldas Žadvydai

Gerbdamas garbingo jaunystės dienų ginklo draugo, tauraus lietuvio ir šaunaus Gediminėno,

A.A. LEONO BILERIO

prisiminimą, aukoju "Kariui" 25 dol.

Jo žmoną Onutę ir visą jo šeimą užjaučiam liūdesy.

Jonas ir Irena Abraičiai

Mielam ginklo draugui

LEONUI BILERIUI

mirus, nuoširdžių užuojautą reiškiau jo žmonai ir giminėms.

M. Dambrauskas

ŽVILGSNIS
! NETOLIMĄ
PRAEIT!

↑
5 p. D.L.K. Kęstučio pulko orkestras išvykęs groti vasaros sezonui į Birštoną 1935 m.

← Švedų kapitonas iškėlęs laiko jauną orkestro muzikantą Jeronimą Kantanavičių, kuris prisiuntė KARIUI šias nuotraukas. Nuotrauka daryta 1934 m. pavasarį, pulko rajone. (Kairėje kpt. Urbonas, deš. kpt. Skaržinskas, iš kraštų puskarininkiai).

NEREIKALINGI PRIEKAIŠTAI

Rašinyje "Tikrovė ir Legendos" Petras Lėlis, 1978 m. "Kario" Nr. 10, kritikuoja Petro Jurgėlos pasakytą kalbą New Yorke, Kariuomenės Atkūrimo minėjime.

1. P. Lėlis rašo, kad lietuvių atkariautas vietoves paveržė latviai.

Latvių kariuomenė, persekiodama besitraukiančius bermontininkus 1919 m., užėmė Žagarę, Laižuvą, Mažeikius ir Tirkšlius. Tačiau, bermontininkams pasitraukus iš tų vietovių, latvių kariuomenė grįžo į Latviją.

Lietuvos kariuomenė, 1920 m. persekiodama besitraukiančius bolševikus, nuėjo iki Dauguvos ir tais pačiais metais Lietuva pasirašė taikos sutartį su Rusija. Lietuvos kariuomenė, tačiau, pasiliko užimtose pozicijose. 1920 m. spalio 12 d. latvių kariuomenė pasiekė Kuršo gubernijos ribas ir atsidūrė Lietuvos kariuomenės užnugaryje.

Prasidėjo ginčai dėl sienų tarp Lietuvos ir Latvijos vyriausybių. Abiem šalim susitarus, Lietuvos — Latvijos sienas nustatyti buvo pasiūlytas anglas dr. Simonas. Nustatant sienas buvo atsižvelgta ne tik į teritorijos ploto didumą, bet ir į jo vertingumą.

Kas būtų buvę iš to, jei būtume gavę didesnę teritorijos plotą, bet nepriėję prie jūros?

Petras Lėlis teigia, kad už 350 kv. km derlingos žemės, buv. Kuršo gubernijos, Lietuvai buvo perduota Palanga tik su 155 kv. km smėlynų. Tai nėra tikslu. Latviams perduotas žemės plotas nėra toks derlingas kaip P. Lėlis teigia, o Palanga nėra vien tik smiltynai. Palangos apylinkių gyventojai, vasarotojams pristatydami daržoves, vaisius ir kitus maisto produktus, turėdavo daugiau pajamų, kaip kitų apylinkių ūkininkai iš derlingų žemių. Turėjome pajamų ir iš žvejybos, o Palangos miestelis turėjo gerų pajamų iš vasarotojų ir turistų.

Man teko, kurį laiką gyvenant Palangoj, pasikalbėti su turistais iš užsienių ir vasarotojais. Daug kas sakydavo, kad Palangos pajūris, gam-

tos atžvilgiu, gali prilygti didžiosioms Europos vasarvietėms. Palangos gintaro išdirbiniai buvo mūsų pasididžiavimas. Taigi, Palanga su Šventosios žvejų uostu ir visu 155 kv. km plotu, istoriškai, kultūriniai ir ekonominiai Lietuvai buvo vertingesnė už latviams paliktą 195 kv. km didesnę teritorijos plotą.

2. Petras Lėlis teigia, kad kautynėms prie Radviliškio prasidėjus, gen. Nisselis sustabdė veiksmus ir bermontininkai patys išėjo, juos niekas nevarė ir iš viso laimėtojo tada nebuvo.

Plk. K. Ališauskas plačiai aprašė kovas su bermontininkais knygoje "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės 1918-1920". Kovos prie Radviliškio prasidėjo 1919 m. lapkr. 21 d., 3 val. ir tęsėsi iki lapkr. 22 d. pavakario. Kai 1 p.p. kuopos temstant pradėjo veržtis į miestelį, pamatę, kad neišsilaikys lietuvių spaudžiami, bermontininkai su savo štabu pasitraukė. Jie paliko Radviliškyje daug karinio turto: ginklų, šaudmenų ir kitų karinių medžiagų. Paėmus Radviliškį mūsų kariuomenė rado ten: 7 lengvas lauko patrankas, 1 gaubicą, 2 zenitines patrankas, 10 pirmgalių patrankoms, apie 100 kulkosvaidžių, 10 minosvaidžių, apie 50,000 art. sviedinių, 30 lėktuvų, apie 50,000 lėktuvinių bombų, 14 lėktuvų sparnų, 21 lėkt. motorą, 50 propelerių, 8 automašinas, 13 vežimų, 32 arklius, 5 lauko virtuves, 1 garvežį, 1 elektros stotį ir kt.

Bermonto armija, latvių sumušta ir išvyta iš Latvijos, atsidūrė labai kritiškoj būklėj. Tada atvyko gen. Nisselis su savo misija, gelbėti bermontininkų. Jis pareikalavo lietuvius sustabdyti kautynes, atitraukti kariuomenę iš Radviliškio ir atverti kelią bermontininkams evakuotis.

Spalio 30 d. susitikę su lietuvių delegacija bermontininkai buvo nesukalbami, nevykdė duotų Nisseliui pažadų ir net įžeidinėjo, nors ir buvo pažadėję pasitraukti iš Lietuvos iki 1919 m. lapkr. 14 dienos. Tačiau, po Radviliškio kautynių, kai buvo sumušti, tada Bermontas pasidarė nuolaidus, vykdė duotą Nisseliui pasižadėjimą ir išsidangino iš Lietuvos.

Gen. Nisselis savo atsiminimuose rašė, kad tai buvo vokiečių karinis pralaimėjimas. Latviai ir lietuviai vokiečių evakuaciją iš Baltijos kraštų padarė neišvengiamą, tas buvo pasiekta lietuvių ir latvių jauno karinio ginklo laimėjimais.

3. Petras Lėlis rašo, kad Petro Jurgėlos pasakyti žodžiai, kad gen. Nisselis neleido sutriuškinti bermontininkų, o Tautų Sąjungos Kontrolės komisija neleido lietuviams atsiimti Vilnių, skamba keistai.

Tačiau, tie Petro Jurgėlos pasakyti žodžiai yra labai teisingi.

Tuo įsitikinti mums nereikia varyti istorijos puslapių. Dar tebėra gyvų veteranų, kovojusių prie Širvintų ir Giedraičių, kurie atsimena, kai želigovskininkai gavę smūgį taip skubėjo trauktis, kad pats Želigovskis vos spėjo išnešti savo kudašių, o lenkai iš Vilniaus jau ruošėsi pasitraukti. Tik plk. Chardigny pareikalavus Lietuvos vyriausybę sustabdyti karo veiksmus, Želigovskio "maištininkai" buvo išgelbėti iš grėšiančios jiems katastrofos. Kaip Nisselis išgelbėjo bermontininkus, taip Chardigny išgelbėjo želigovskininkus.

4. Petras Lėlis rašo: kaip paskaitininkas galėjo suderinti šias nesekmes su mūsų kariuomenės karzygiškumu ir kaip iš tų nesekmių galėjo kurti didvyriškas legendas.

Visiems yra žinoma, kad 1920 m., kai raudonoji armija buvo prie pat Varšuvos ir Lenkijos būklė buvo labai kritiška, tai ją išgelbėjo sąjungininkų prisijungęs žymus prancūzų generolas Weygandas su būriu štabo karininkų. Jis skubiai pertvarkė lenkų kariuomenę, kuri sumušė rusus prie pat Varšuvos.

P. Lėlis 1977 m., rašė "T. Ž." (1-6), kad gen. Weygandas nebuvo joks strategas, nes pašauktas iš atsargos 1940 m. gelbėti fronto po Dunkirko katastrofos, nieko negalėjo padaryti ir Prancūzija kapituliuavo. Gen. Weygandas ir Lenkijai, tada 1920 m., nieko nepadėjęs, apart karinių medžiagų tiekimo. Vien tik Pilsudskis, savo planą bevykdydamas, sumušęs raud. armiją ir taip sukūręs vad. "Vyslos stebuklą".

(Kažin kuriais sumetimais norėdamas iškelti marš. Pilsudskio garbę ir nužeminti Prancūzijos gen. Wey-

L.K.V.S-gos "Ramovės" Sydney skyriaus valdyba 1979-80 metų kadencijai. Sėdi iš k. į d.: Pr. Mikalauskas — vicepirmininkas, Ant. Skirka — pirmininkas ir M. Zakaras — sekretorius. Stovi iš k.: K. Daniškevičius — parengimų ir kultūros vadovas ir Vyt. Račiūnas — išdininkas. Nuotr. J. Šarkausko

gando, Petras Lelis turėjo žinoti, kad 1933 m. Hitleriui paėmus valdyti Vokietiją su 60 milijonų gyventojų, per ištisus šešis metus buvo ruošiamasi puolamajam karui. Tuo tarpu Prancūzija su 38 milijonais gyv. ruošėsi tik apsigynimui).

Sunku būtų patikėti, kad žymus prancūzų gen. Weygandas atvykęs gelbėti Lenkiją 1920 m. būtų buvęs Pilsudskio paskirtas tik karinių medžiagų tiekimo karininko pareigoms.

Apsvaigę laimėjimu prieš rusus, lenkai rugpjūčio 25 d., prie Augustavo, pradėjo puolimą į Lietuvą, manydami, kad per penkias dienas, kaip prie Varšuvos, jiems ir vėl pasiseks ir jie atplės Lietuvai jos sostinę

Vilnių.

Kadangi lietuviai nebuvo pasiruošę netikėtam lenkų puolimui, tai lenkai per tris dienas užėmė Augustavą, Suvalkus ir Seinus. Tačiau, kai lietuviai persiorganizavo ir pradėjo gintis, tai vietovės ėjo iš rankų į rankas. Gal P. Lelis galėtų paaiškinti, kur tada dingo Pilsudskio "stebuklai". Nors jis per penkias dienas sumušė penkis kart gausesnę rusų armiją, o su dešimt kart gausesne lenkų kariuomene jam truko 36 dienas, kol spalio 4 d. užėmė Varėnos geležinkelio stotį, nepasiekdamas Vilniaus.

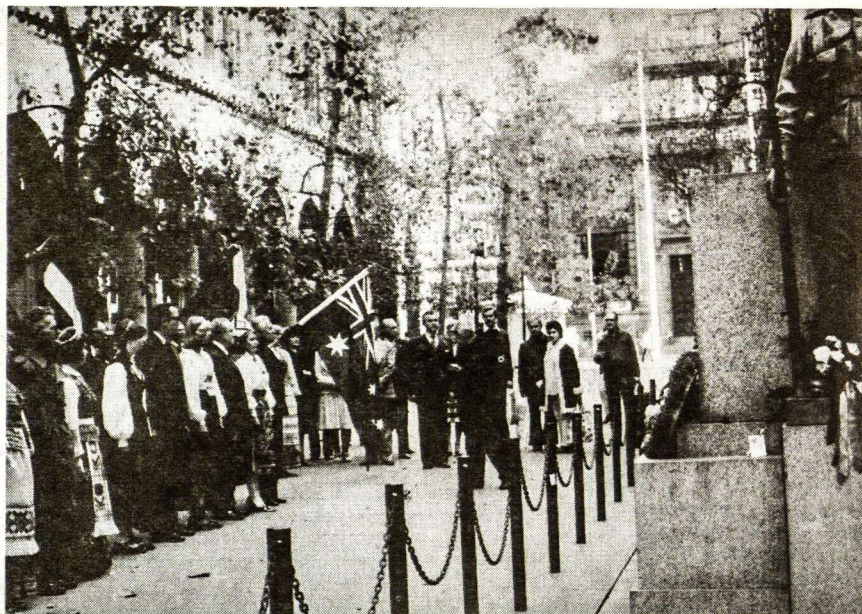
Neveltui anglų majoras E.W. Polson Newman savo knygoje "Britain

and The Baltic", London, 1930, rašo 112-113 psl.: "Pažvelgus į kritiškas praeities dienas, nuostabą kelia, kaip tada lietuviai sugebėjo suorganizuoti kariuomenę pajėgią kovoti su jos visais pajėgesniais ir galingesniais priešais. Tatai buvo nepaprastas pasiekimas, didelio tautos ryžtingumo atspindis, už kurį lietuvių kariškam sugebėjimui galima skirti didžiausią kreditą".

Tuo tarpu, Kanados Lietuvių Fondo narys, Petras Lelis, rašo, kad paskaitininkas Petras Jurgėla iš mūsų karžygiškų nesekmių kuria karžygiškas legendas.

J. Jakaitis,
London, Ont.
Canada

Pabaltiečių — Estų, Latvių ir Lietuvių Ats. Karių Organizacijoms, birželio 13-14 d. išvežtųjų paminėjimo-protesto proga uždėjęs vainikus ant Australijos Nežinomojo Kareivio paminklo Sydney Martin Plaze, š.m. birželio 16 d., kun. P. Butkus skaito maldą. Kairėje stovi Ant. Skirka — LKVS "Ramovės" Sydney skyriaus pirm.

Prie Nežinomojo Kareivio paminklo, Sydney Martin Plaze š.m. birželio 16 d. Priekyje iš kairės stovi: Birutė Aleknaitė, Ant. Skirka — LKVS "Ramovės" Sydney skyriaus pirmininkas ir O. Storpirstienė. Toliau stovi latviai ir estai. Nuotraukos Pr. Sakalausko

**A.A. FULGENTAS JANONIS
SAVANORIS-KŪRĖJAS**

Š.m. rugsėjo 11 d. Brocktone, savo namuose, mirė savanoris-kūrėjas Fulgentas Janonis.

Vieną kartą Lietuvos kariuomenės vadas gen. Raštikis savanorių suvažiavime pareiškė, kad "Savanorių Sąjunga negali didėti, tik mažėti, tai vienintelė tokia organizacija". Taip, Savanorių Sąjunga vėl sumažėjo vienu nariu.

Fulgentas Janonis buvo gimęs 1900 m. Plukių kaime, ant gražaus Nevėžio kranto, Panevėžio apskrityje. Vokiečių okupacijos metu, kartu su broliais ir draugais išsukinėdavo geležinkelių bėgius, kad vokiečiai negalėtų išgabenti vagonų. Paskelbus Lietuvos atstatymą ir kariuomenės šaukimą, Janonis su savo dviem broliais įstojo savanoriais į Atskirą Panevėžio batalioną, vadovaujamą karininko Jono Variakojo. Tas batalionas vėliau persiformavo į 4-tą pėst. Lietuvos Karaliaus Mindaugo pulką. Janonis dalyvavo kautynėse su bolševikais, padedant latviams išvyti bolševikus už Dauguvos, dalyvavo kautynėse su bėrmontininkais ir lenkais. Buvo sužeistas į dešinį petį žemiau raktikaulio. Tą žaizdos ženklą nešiojo visą amžių. Dalyvavo iškeliavęs vėliavą 1920 m. Vilniuje, Gedimino kalne.

Vėliau kariuomenėje buvo telefono tinklo instruktorius, pakeltas į puskarininkius ir apdovanotas įvairiais medaliais.

Pasiliuosavęs iš kariuomenės tarnavo Pašto žinyboje telefono-telegrafo techniku, o vėliau dirbo "Lietūkyje". Pirmosios bolševikų okupacijos metu slapstėsi miške. Jo du brolius — savanorius išvežė į Sibirą.

1944 m. Janonis su sūnumi Vytautu (žmona mirė bolševikų okupacijos metu) pasitraukė į Rytprūsius. Sūnus buvo tik 13 metų amžiaus. Rusų kariuomenė tą Rytprusių vietovę atkirto ir Janoniai pakliuvo bolševikams. Bolševikams Janonis pasisakė, kad esąs virėjas ir ieškąs savųjų. Bolševikų karinis dalinys paskyrė Janonį "kašavaru" — virėju. Kelias dienas jis virė, gamino valgyti ir vis klausėsi, kur yra fronto linijos.

A.A. Fulgentas Janonis

Nugirdęs iš kareivių, kur yra bolševikų-vokiečių frontas ir sužinojęs spragą, vieną dieną, Janoniai, kai kareiviai išvyko į pozicijas, pagrobė bolševikų dviračius, pervaziavo fronto linijas ir atsidūrė Vakarų Vokietijoje. Gyveno Hanau stovykloje.

Atvykęs į Ameriką, Janonis apsigyveno Brocktone (batų fabriko mieste) ir dirbo batų fabrikuose iki pat pensijos.

A.a. Fulgentas labai mylėjo savo tėvynę Lietuvą, mylėjo gamtą, muziką ir meną. Pats rašė eilėraščius. Priklausė chorams, vadovaujamiems St. Sodeikos, Br. Jonušo ir J. Gaidelio. Štai, jo vieno eilėraščio posmas:

Kas man kelią gal pastoti,
Ieškant laisvės Lietuvos,
Vėju žirgą pabalnoti
Ir pakilti virš aušros.

Fulgentas dar norėjo gyventi, kas ma-

tyti iš jo paskutinio eilėraščio:
Veržias jausmas, tolsta akys
Noris viską apkabint,
Žvilgančiais sparnais plaštakės
Draug su debesiais pakilt.

A.a. savanoris Fulgentas buvo palaidotas su šaulių garbės sargyba prie kars-to, kuris buvo apdengtas tautine vėliava. Palaidotas Brocktone, Katalikų Kalvarijos kapinėse. Prie kars-to paskutinį atsisveikinimo žodį tarė choro pirmininkas Vytautas Eikinas.

Pasiliko liūdinti žmona Marijona, sūnus inž. Vytautas su šeima, postūnis inž. Juozas Materas, gausūs draugai, kaimynai ir pažįstami.

Lai gerasis Dievas duoda tau, Savanori, amžiną ramybę Brocktono kapuose, nors tu norėjai mirti savo Tėvynėje.

Vaclovas Senuta

A.A.

kpt. POVILUI BAREIŠIUI

mirus, mielai žmonai Stasei ir broliui Vladui reiškiau nuoširdžią užuojautą

Juozas Klimavičius

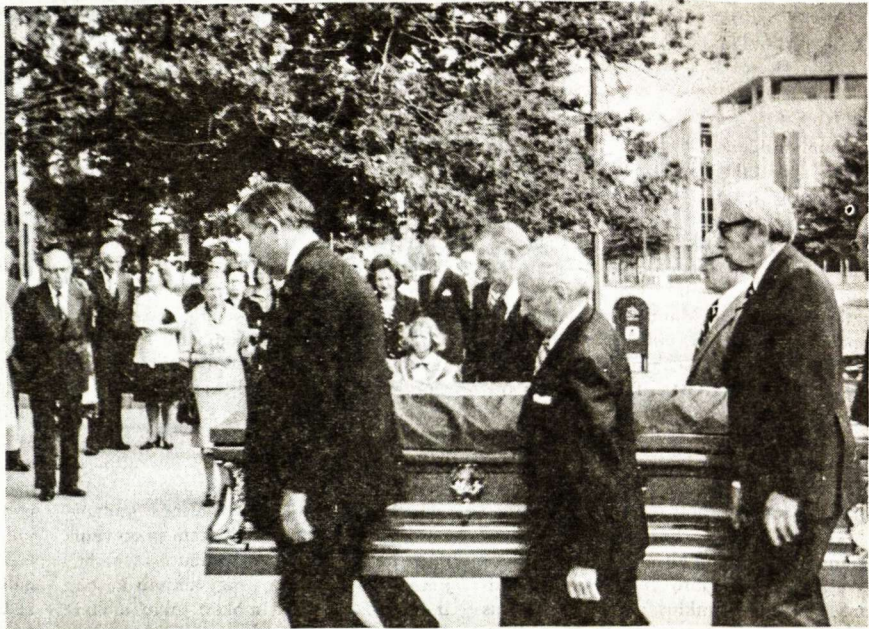
Tragiškai mirus mylimai Motinai, mielą bičiulį

dail. VYTAUTĄ IGNAŲ IR ŠEIMĄ

nuoširdžiai užjaučiame,

Marina ir Zigmą Raulinaičiai

Ministerio Kazio Škirpos laidotuvės Vašingtone š.m. rugpiučio 22 d. Karstą neša (kairėje) velionio sūnus Kęstutis, aviac. kpt. J. Andriušis, inž. Tylius, (dešinėje) prof. D. Krivickas, ltn. V. Rūtelionis, VLIKo vicepirm. dr. K. Jurgėla. Prie bažnyčios, kairėje stovi Lietuvos atstovas Vašingtone, dr. St. A. Bačkis ir J. Audėnas. Nuotr. P. Labanausko

A.A. BRONIUS LABUCKAS

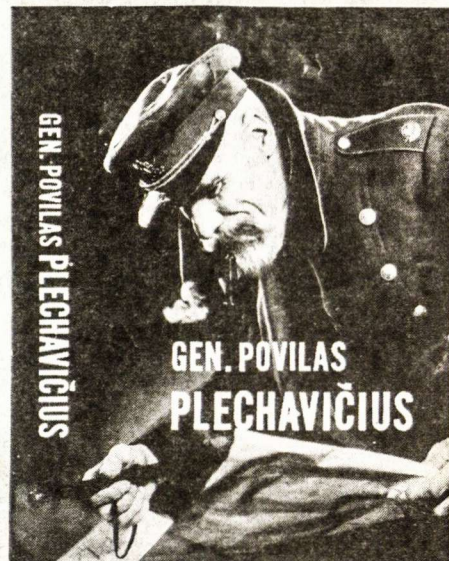
Rugsėjo 18 d. mirė Bronius Labuckas, gyvenęs Woodhavene, N.Y. Palaidotas rugsėjo 22 iš Apreiškimo parapijos bažnyčios Cypress Hills kapinėse. Liko žmona Ona, brolis Zigmas Kanadoje ir kiti giminės.

Lietuvoje tarnavo 2-me kavalerijos pulke vyr. puskarininkiu, paskui baigė policijos aukštąją mokyklą, tarnavo vidaus ir geležinkelio policijoje.

Buvo gimęs 1914 metais. Į Ameriką atvyko 1950, visą laiką gyveno Brooklynne.

Gen. Povilas Plechavičius labai veikliai reiškėsi Lietuvos nepriklausomybės pradžioje. Jau 1918 Žemaitijoje organizavo savo dalinius, partizanus. Tik jo dideliu ryžtu Žemaitija buvo apvalyta nuo banditų, plėšikų, buvo išvyti įsiskverbę bolševikai. Savanoriu stėjo į Lietuvos kariuomenę ir sėkmingai kariavo lenkų, bolševikų frontuose, prieš bermon-tininkus.

Gen. P. Plechavičiaus monografija gaunama "Kario" administracijoje, prisiunčiant 9 dol. Čekį rašyti "Karys" ir siųsti 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

A. A.

inž. kpt. JUOZUI STRIMAIČIUI

mirus, jo žmoną Oną, sūnų, dukrą ir artimuosius, nuoširdžiai užjaučiame,

Marina ir Zigmas Raulinaičiai

AR RENGIESI IŠEITI PENSIJON?

Kaimyniniame restorane, priešpiečių kavos puoduką besriubčiojant, keletas "biznierių" prie stalo ėmė kalbėti apie pasitraukimą į pensiją.

Vienas iš jų, tik peržengęs šešiasdešimt, sugrįžęs iš golfo lauko prisipažino: "Jau trys metai, kai esu išėjęs į ankstyvą pensiją. Maniau, kad gaudamas socialinę apdraudą, pensiją ir turėdamas truputį santaupų, galėsiu sau patogiai leisti senatvės dienas. Tačiau, jeigu būčiau žinojęs kokia didelė bus infliacija, būčiau dar keleta metų pasilikęs tarnyboje. Žinoma, būčiau stengęsis kuo daugiau santaupų atidėti ir investuoti į pelningus "biznius"".

To golfininko žodžiai, šiandien yra visiems įspėjimas, visiems tiems, kurie svajoja apie padorų ir patogų gyvenimą, užbaigus sunkius darbus ir palikus tarnybas. Su mažomis išimtimis, visiems tas ir liks tik svajonės. Tos dienos jau praeityje. Finansinis burbulas trūksta ir svajotojai smarkiai prisitrenks užpakalius, nukrisdami ant kietos žemės iš savo svajonių pasaulio.

Tačiau nėra tos blogybės iš kurios nebūtų išėitęs, nors kartais ir labai ankštos. Ankstyvas planavimas, aišku, pradėtas ne paskutiniiais metais prieš pasitraukiant iš darbo į pensiją, bet kiek galima anksčiau, gali jei ne užtikrinti, tai smarkiai pagerinti ir praskaidrinti pensininko dienas.

Šiais metais, iki praėjusio rugpjūčio mėn. infliacija siekė 14%. Daleidę, kad

infliacija nukris iki 6% ir sustos, tai ir tuo atveju mūsų turimas dabar doleris bus tevertas tik 56 centus 1989 metais. Tai gal būtų dar netaip blogai, tačiau jokių ženklų nesimato, kad infliacija nukristų iki 6% ir sustotų.

Taigi kas daryti? Finansų žinovai spaudoje duoda tokių nurodymų ir patarimų:

1. Reikia realiai apskaičiuoti savo **pragyvenimo išlaidas** išėjus pensijon. Jeigu morgičius yra ir išmokėtas už namą, tai reikia žinoti, kad daug kitų išlaidų padidės, būtent, pabrangs maistas, rūbai, kelionės, nuomos. Padidės sąskaitos iš daktaro ir vaistinės.

2. Nesitikėti, kad socialinės apdraudos mokėjimų užteks **kukliam pragyvenimui**. Tiesa, socialinės apdraudos išmokėjimai kyla kartu su pragyvenimo kaštais ir už juos nereikia mokėti jokių mokesčių. Tačiau soc. apdrauda buvo įsteigta ne patogiam žmogaus gyvenimui užtikrinti, o tik apsaugoti nuo vargo. Tai tik geras priedas prie kitų žmogaus pajamų.

3. Reikia kiekvienam iki jis išeis į pensiją, jau dabar pradėti taupyti asmeninį fondą, kuo didesnį tuo geriau, net jei tas reikštų atsisakyti kaikurių prabangių dalykų. Reikia žinoti, kad **neuždirbtos pajamos** nesumažina socialinės apdraudos išmokėjimų taip, kaip pajamos gautos iš uždarbio, pav. alga. Sekančiais metais (1980), kas uždirbs daugiau kaip 5,000 dol. per metus, praras vieną dol. iš kiekvienų dviejų dol. uždirbtų. Tačiau nuošimčiai iš indėlių ir

dividendai, nežiūrint jų sumos, nesumažina soc. apdraudos mokėjimų.

4. Investuoti kiek galima, daugiau į **mokesčiaiis neapdedamas** ar nuo jų saugias vertybes. Vertingi yra namai, kuriuos galima laikinai išnuomoti, U.S. Savings Bond'ai, miestų bonai, bendrieji fondai (Mutual Funds), kurie investuoja į nuo mokesčių laisvas vertybes. Jei neturite savo darbovietės pensijos plano, sudarykite savo asmenišką, o jei turite savo "biznį", pagalvokite ir pasiinformuokite apie t.v. "Keogh Planą".

5. Apskaičiuavus savo gyvenimo galimą ilgumą, nereikia bijotis pasisemti ir iš **pagrindinio kapitalo**, paskolų pavidale iš gyvybės apdraudos, morgičiaus ir kt. Investuojant į t.v. "Mutual funds" galima sudaryti planą, kuriuo kas mėnesį būtų gaunami išmokėjimai, kai investuoti pinigai toliau uždirba procentus.

6. Investacijos patariama įvairinti. **Nesukrauti viską į vieną krepšį**. Yra trumpalaikiai bankų indėliai ir kitos trumpalaikės investacijos, kurios moka aukštus nuošimčius. Akcijos, kurios metų metais nenustojo mokėję dividendų, gali ir ateityje, nežiūrint infliacijos, mokėti juos.

7. Apgalvok, pasitark su savo artimaisiais ir ypač bičiuliais, kad pasimokytum iš jų patyrimo. Aptark reikalus su savo teisiniu patarėju ar advokatu, savo banko skyriaus vedėju, o ypač su lietuviškų "biznio" įstaigų vadovais, kaip lietuvių bankelių, taupomų kasų ir įstaigų vedėjais, ar finansiniais patarėjais. N. R.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Ats. mjr. Petras Gudelis, JONIŠKĖ-LIO APSKRITIES PARTIZANAI. I knyga spausdinta Romoje, Pontificia Universita Gregoriana, 201 psl., 1975 metais, apima laikotarpį tarp 1918 m. lapkričio 27 d. ir 1919 m. kovo 22 d.

II knyga spausdinta Brooklyne, Pranciskų spaustuvėje, 1979 m., 220 psl., apima laikotarpį tarp 1919 m. kovo 22 d. ir 1919 m. lapkričio 20 d.

Abiejose knygose P. Gudelis aprašo ano laikotarpio padėtį Lietuvoje ir kaimyninėse valstybėse, taip pat apystovas ir sąlygas, kuriomis partizanai organizavosi ir kovėsi prieš bolševikus ir bermontininkus Joniškėlio apskrityje ir jo apylinkėse, dokumentuodamas to meto įvykius ir kovas, taip pat pridėdamas atsiminimus ir aprašymus kitų, dalyvavusių tose kovose ir įvykiuose. Autorius pasisako, tuo rinkiniu norėjęs paneigti rusų-bolševikų pastangas įtikinėti, esą, ano meto lietuviai norėję rusiškos — komunistinės santvarkos ir kad bolševikams užėmus šiaurinę Lietuvos dalį, patys lietuviai tokią santvarką organizavę. Reikia pabrėžti, kad abu leidiniai vertingi dar ir todėl, kad šiuo metu (kaip ir anksčiau) rusai ypatingai naikina nepriklausomos Lietuvos laikų spaudą ir savuose leidiniuose falsifikuoja istorinius įvykius, pabrėždami visur buvusią proletarinę revoliuciją, paneigdami lietuvių pastangas atstatyti Lietuvos nepriklausomybę savais tautiniais pagrindais.

Įvykiai apima Joniškio, Panevėžio, Vabalninko, Biržų, Pasvalio ir Kupiškio

apylinkes. Pirmoje knygoje talpinamas situacinis žemėlapis, gi antroje — penkios kautynių schemas. Abiejose knygose, pabaigoje yra vokiečių ir anglų kalbomis santraukos, panaudota literatūra ir asmenų bei vietovardžių alfabetiniai sąrašai. Abi knygos yra istorinės vertės ir rekomenduotinos kiekvienam buv. kariui įsigyti ir nuodugniau susipažinti su jų turiniu. Leidinių platintojas — J. Šepetys, 242 W. Savannah, Detroit, Mi. 48203.

B. B.

Kovoje su Milžinu

Autorius Adolfas Venclauskas, viršelį piešė Vladas Vijeikis, spausdino Vi-Vi spaustuvė, Čikagoje, išleido Akademinio Skautų Sąjūdžio Filisterių Skautų Sąjungos Worcesterio skyrius, 1979 m.

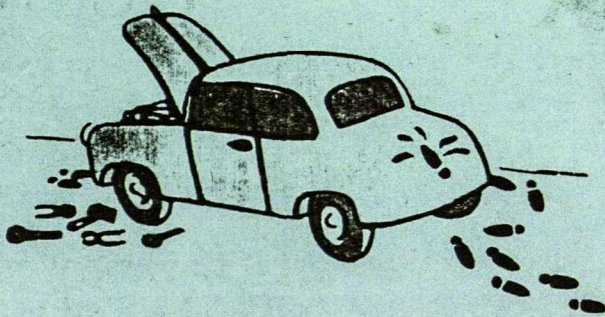
Įvadiniame žodyje Adolfo Venclausko biografiniai bruožai. Gimęs 1900 m. Lietuvoje, Kražių artumoje. Vidurinius mokslus ėjęs Lietuvoje ir Rusijoje. Studijos Vytauto D. universitete — literatūra ir pedagogika, magistro laipsnis Emmanuel College, Bostone. Lietuvos kūrimosi laikais (dirbęs prieš tai Vaičkaus dramos teatre Petrapilyje) baigęs mokytojų kursų, tapo mokytoju, vėliau pr. mokyklų inspektorium iki bolševikmečio. Antram bolševikmečiui atslenkant, pasitraukė į Vokietiją ir 1957 m. emigravo į JAV, kur dirba universiteto bibliotekoje. Lietuvoje veikė Šaulių Sąjungoje, Vokietijoje 1946 m. įsijungė į skautus, pasiekdamas rajono vadeivos pareigų. Spaudoje reiškėsi trumpais beletristiniais dalykais. Žmona Aldona Zajančauskaitė kalbų profesorė kolegijoje.

Kovoje su milžinu 225 psl. beletristinė knyga buitinės, pokario gyvenimo tematikos Lietuvoje, kai kuriami kolūkiai, veikia besiaukojantys partizanai, deginami "buožių" sodybų namai, tremiami valdantiems vietiniams dievukams nepatinkami gyventojai, be jokio nusikaltimo, be jokios priežasties ar net įtarimo; partizanai guldomi turgaus aikštėje skaudžiam atpažinimui. Partizanai išlaisvina suimtuosius, vežamus į tremtį, jie, laikinai, sutrukdė kolūkių tolimesnį steigimą, jie, kaip gerieji sargai, yra ūkininkai, mokytojai, vaikai, ryšininkai, šeimininkės, mokytojos — iki sunaikinimo, iki nutildymo. Liekanti gyva laisvės dvasia, auganti naujoje, jaunoje, kartoje.

Knyga skaitoma sekant skaudžiuoju Lietuvos keliu, sekant įvykių po įvykio. Gausūs garbės rėmėjai ir prenumeratoriai, be abejojimo, gėris šios knygos išleidimu ir ji to verta.

O. B. A.

Lenkų žygiai į Prūsus 1108 ir 1111-12 m., Rusinų žygiai į Lietuvą 1128, 1130 ir 1132 m., Lietuvių žygis į Livoniją 1207 m., Žiemgalių žygis į Lietuvą 1208 m., Lietuvių žygis į Livoniją 1218-19 m., Vokiečių žygis į Estiją 1220 m., Livonijos ordino žygis į Sembą 1256 m., Kautynės ties Lielvarde 1261 m., Gedimino žygis į Estiją 1329 m., Kryžiuočių Ordino žygiai į Lietuvą 1372 m. — aprašyti KARIO leidžiamoje knygoje: Z. RAULINAITIS, "GRŪBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS".

AUKOJO KARIUI:

Rugsėjis, 1979

\$300.00:

LKVS "Ramovė, Cleveland, OH
LKVS "Ramovė", Savanoriai Kūrėjai,
Birutininkės, "Stasio Butkaus" šau-
lių kuopa, Detroit, MI

\$25.00:

"Švyturio" jūrų šaulių kp., Detroit, MI

\$14.00:

A. Marciuška, Lawndale, CA

\$11.54:

Z. Sipavičius, Canberra, Australia

\$10.00:

Lietuvių Kultūros Klubas, Detroit, MI

\$9.00:

L. Jurkūnas, Woodhaven, NY

\$5.00:

K. Kalendra, Weston, Canada

\$4.00:

V. Šlušnys, Detroit, MI

\$3.00:

L. Tamošaitis, Woodhaven, NY

Spalis, 1979

\$146.00:

LKVS "Ramovė", DLK Birutės D-ja,
"J. Daumanto" šaulių, kp., Los
Angeles, CA

\$10.00:

A. Dičius, Los Angeles, CA
P. Sakas, Los Angeles, CA
A. ir Pr. Skirmantas, Los Angeles, CA

\$9.00:

P. Andriulis, Hot Springs, AR

\$5.00:

A. Karsokas, Cleveland, OH
K. Karuža, Los Angeles, CA
P.P. Kazakevičiai, Los Angeles, CA
J. Kumpikas, Hollis Hills, NY
A. ir V. Pažiūra, Los Angeles, CA
J. Paškevičius, Los Angeles, CA
P.P. Radveniai, Los Angeles, CA

\$4.00:

A. Aškolis, Cicero, IL
A. Beresnevičius, W. Webster, NY
A. Butas, Woodhaven, NY
J.P. Gaušas, Chicago, IL
A. Jelionis, Darien, IL
V. Mitkus, Chicago, IL
B. Tatarūnas, Detroit, MI

\$3.00:

T. Ivanauskienė, Los Angeles, CA
P.P. Sumantai, Los Angeles, CA

\$2.50:

G. Juodeikienė, Los Angeles, CA

\$1.00:

V. Apeikis, Los Angeles, CA
J. Revas, St. Petersburg, FL

A.A. Leono Bilerio atminimui,
aukojo KARIUI:

1. Morkus Šimkus — \$25.00
2. G.A. Stankūnas — \$30.00

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE bevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Bankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naują ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.